

DELFIN KÖNYVEK

GERÉB LÁSZLÓ

BÚVÁR KUND

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ, 1982

1.

A kelő nap vörös fénye bevilágított az ajtón, és lassan előrecsúszott a fal mentén levő földpadkáig. Amikor elérte Kundot, a fiú kinyitotta szemét, és kábán nézte a tetőt. A görbe, görcsös dorongokon lassan kibontakoztak a szürkéségből a nádkötegek. Egy-egy törött nádszál lelógott a tetőről, és hegyét megszínesítette a beáramló pirkadat.

Kund felébredt. A gyékény megzörrent alatta, amint felült, s letette a lábát a padkáról. Aztán fürgén felugrott, az ajtóhoz szaladt, fel a négy lépcsőfokon, és kidugta fejét a szabadba.

Hajnal volt odakünn, szép piros hajnal. Kund hunyorgó szemmel nézte az eget: tiszta. Sehol felhő. A nádas felől már hallatszott a madarak hápogása, fütyte, békák brekegtek, s az ébredő nádas ezerféle hangja töltötte be a friss hajnali levegőt.

Kund a szabadban nagyot nyújtózkodott, megropogtatta izmait. A hajléknak csak a teteje látszott, hiszen földbe ástott verem volt. Több ilyen fűvel benőtt tető volt a környéken. Összevissza másféle házakat is lehet látni. Legtöbbje hegyes vagy gömbölyű tetejű kunyhó, valóságos boglya; kiben laknak, kiben nem.

- Jó reggelt, Gyöngy!

Nyílásával erre néz a harmadik kunyhó, onnan jött ki a menyecske. Kerek, barnapiros képe rámosolygott Kundra.

- Mégy a lápra? Ilyen korán?

A fiú hevesen bólogatott. Szeretett volna még pár szót váltani Gyönggyel, anyja testvére gyerekével, de a menyecske már fordult is vissza a kunyhóba, mert a kisedd ugyancsak ordított a tejcskéért. Így hát Kund sem töltötte az időt.

Lehajolt, és visszabújt a putriba. A padkákon még egyenletes lélegzéssel aludt a család. Kund felcsatolta derekára a bőrvet, mellé szúrta kését. Egy kis hálót kerített vállára, szigonyt, baltát fogott. Tétovázva megállt. Minthogy azonban még mindenki aludt, nesztelenül a kenyeresládához lopakodott, felemelte födelét, és tört a cipőből. Iszákjába dugta, és most már sietve mászott ki az ajtón. Szűken van a kenyér, pörölne érte az anyja.

A láp szélén kihúzta a nád közül csónakját, belerakta felszerelését. Majd vízre tolt a nehézkes fatörzset, és elindította.

Zizegtek, töredezkedtek a nádszálak, amint köztük hajózott. Ott állt a csónak végében, és rúddal hajtotta. Mikor a víz elmélyült, Kund letette a rudat, és evezett. Először varsáihoz tartott. Este rakja ki, reggel szokta megnézni.

Ahol a nádas félkör alakban nyílt a tóra, kis lopótökök libegtek a vízen. Ezek jelezték, hol vannak Kund varsái. Egymás után húzta fel a kasokat, és a csónakba rázta a halakat. A varsákat aztán ismét visszaengedte a vízbe.

Továbbvezett. Oda, ahol a tóba ömlő Zala folyó valóságos utat nyit a káka között. A kijárat közelében is megvan az ő mestersége. A kákaszárok magasságában egy vessző keresztezi a vízi ösvényt, alatta is keresztben egy vessző a kákatövek közé akasztva. A kettő között ugrál, rikácsol egy kócsag. Vagyis csak most ugrott fel újra, és rikácsolt, amikor az ember közeledett: fáradt volt már az órák óta tartó küszködéstől. Hurokban az egyik lába, magasra felrántva. Kund törébe esett szegény madár: a zsineg a két vessző közt van kifeszítve.

Kund nagyot kacag, sötétbarna képéből kivillannak fehér fogai. Megkötözi a madár lábát, és a csónakba teszi, a háló alá. Visszaigazítja a hurkot, majd továbbladikozik a káka mentén. Itt ismét sekély a víz, csak rúddal hajtja magát.

Egy kis lápszigetről nyírfák hajoltak a víz fölé. Csillogó tükörben táncolt a zöld lombok képe. Partra szállt. Kihúzta csónakját, leheveredett a fűbe, elővette kenyerét, és falatozni kezdett.

Vad rucák úsztak csapatostul a vízen, a zöld lombok alatt, a nádrengetegben. Kund egy darabig nézelődött, majd belegázolt a vízbe. A madarak szétrebbentek. De a fiú nem is bánta. Jókora lopótököt emelt ki. Elővette kését, lassan, megfontoltan lyukat vágott rajta, és kibelezte. Aztán felpróbálta a fejére. Éppen ráillett. Még csak azt állapította meg, hová kerül a szeme. Ott két nyílást vágott a tökön.

Levetette az ingét, fejére illesztette a tököt, és nyakig ült bele a vízbe. Az ostoba rucák hamarosan visszatértek. Nem törődtek a tökkel. Úszkáltak körülötte. Hirtelen riadtan felhápogtak - de már késő volt. Kund két keze a víz alatt elkapta egy-egy vadmadár lábát. Nem szabadulhattak.

Mikor már szépecskén gyűlt a zsákmány csónakjában, Kund a hátára feküdt. Két keze a feje alatt, szájában fűszálat forgatott. Elgondolkodott.

Milyen ügyes legény is ő: Zotmund fia, Kund! Van-e még egy ilyen ügyes pákász, halász, madarász a kis-balatoni lápon? Ebben a faluban legalábbis nincs. Hiszen emberszámba megy ő már a családban: annyit szerez, talán többet is, mint az apja. Igaz, apja tanította minden mesterségre, de apja fölött eljárt már az idő. Már Kund is tarthatna családot...

Számolgatni kezdte, vajon mennyi idős is ő tulajdonképpen. Újévkor voltak a zalavári templomban, akkor prédikálta a pap, hogy ez az 1051-ik esztendő Krisztus születése óta. Az 1051-ik - jól emlékszik a pap szavaira. De hány év múlt el Kund születése óta? Mondják, két esztendővel az ő születése előtt tört a német császár ebbe az országba, de ki is kergették szégyenszemre. Konrádnak hívták a császárt. István király halálára már emlékszik: nagyocska fiú volt akkor. Azután Péter uralkodott három esztendeig, utána Sámuel király vagy két-háromig. Majd megint Péter... Mióta Péternek kiszúrták a szemét, Endre az úr. Ennek is van már öt esztendeje.

Kund beleizzadt a számolásba. Felült. Hol csak a kezén számolta ujjait, hol a lábát is segítségül hívta. Végül kisütötte, hogy lehet ő már olyan tizenhatsz-húsz esztendő. Akár feleséget is vehetne!

Ennek úgy megörvendett, hogy ledobta golyósát, és hanyatt-homlok vetette magát a vízbe. Hosszan úszkált a víz alatt, és kezével kapkodott a halak síkos teste után. De kicsúsztak belőle. Aztán felbukkant a felszínre, prüszkölt, nagyot kurjantott, lábával lökött magán, és megint fejjel lefelé fúródott a vízbe. Megmarkolta a káka tövét, úgy rángatta ki a mederből.

Széles vállú, zömök, csupa izom fiú volt Kund. Barna, hosszú haja csapzottan lógott nyakába. Bőre mint a bronz, arca széles, könnyen húzódik mosolyra. Szakáll, bajusza most pelyhedzik. Szeme is barna, mindig derűs, mindig csillog.

A madarak csácsogva rebbentek fel, amikor kirohant a partra, és meghemperedett a fűben. Az égre nézett: messze még az est, amikor újra bejárja vadászbirodalmát.

Hej, be szép is ez a világ!

Aludt, mint a bunda, amikor álmába hang szűrődött, mely áthatolt a lópvilág zajgásán.

- Huu-uuu!... Hu-uu!

Felneszelt. „Kicsit elaludtam - volt az első gondolata -, a nap már jóval túl van fele útján.”

- Hu-uu!

Közelről hangzott a kiáltás.

- Hu-u! - felelte Kund is, tölcseért formálva tenyeréből szája elé.

Öccse jött, idegen sajkán, Gyécsa.

- Hát te? - csodálkozott Kund. Ugyan, mi szél hozta utána ilyenkor?

Gyécsa kikászálódott a sajkából. Letelepedett bátyja mellé, aki még ott ült, ahol átaludta a delet. Körülményesen adta elő a nagy újságot:

- Itt járt ám a kiáltó.

- Miféle kiáltó?

- A királyé... hordozza a véres kardot.

- Csak nem?

- De hordozza. Jön a német... Gyere haza gyorsan!

2.

Ezen az éjszakán nem aludtak. Elsőbb a lovakat gázoltatták, úsztatták be a nádasba, messze, a rejtett szigetre. Ott ellegelészhetnek szépen. Azokkal nem volt baj. A buta szarvasmarhákkal annál inkább. Fákat vágtak, gúzzsal összekötötték tutajokká: bottal terelték rá a jószágot - úgy lehetett csak nagy nehezen elvonni a rejtekbe. A birkákat is meg az aprómarhát.

Ezek a csónakokban is elérték apránként.

Hányszor fordultak ezen az éjszakán vízi alkalmatosságaikkal, maguk a falubeliek sem tudták. Kund sem. Rogyásig dolgozott az evezővel a vízben, a tehenek hátán bottal. Gyécsa a fiataljával meg a fehérréppel a putrik tetejét bontotta el. A putriból most mind verem lesz, abba rejtik a gabonát. Elföldelik, nyoma se marad, hogy ott valaha ástak. Még pázsitot is hordanak rá.

A nagy sietségben mégis akadt ideje a fiataljának: egymás után másztak fel a lajtorján a látófára. Kund is felkapaszkodott, és belemeresztette szemét nyugat felé az éjszakába.

- Mit látsz? - kérdezte letről az apja, az ősz bajuszú, ősz farkosú kicsi ember, egyetlen fehér gyolcsingében.

- Tüzet... nem is. De igen. Az ég alján villózik. Már nem látom. Most meg amott, igen halványan. Messzi vannak még...

Riadalom tört ki alatta. Rémült sikoltások vegyültek közé. Kund megfordult, és felfelé pillantott a zalai hegyekre. Ott ugrált a tűzjelzés. Máris átvette a Balaton felett a Badacsony orma. Most már ott libegett titokzatos jelzéseket adva. Aztán beljebb vörösödött az ég, Veszprém felé. Éjszaka tűz, nappal füst viszi a híreket a királynak.

Baj van, baj. A németek áttörtek a gyepűn.

A hajnali szellő füstöt hozott a faluba. A szomszédos falvakból.

- Lássunk hozzá magunk is - sóhajtott a Zotmund, Kund apja.

A falu már üres volt. Csak a szalmaboglyák, szénakazlak sorakoztak a szélén. Zotmund fáklyát gyújtott, és sorra gyújtotta fel mind. Ez az úr parancsa: ne jusson ellenségnek...

Dél volt, forró dél. A nap a felhőtlen ég tetején járt.

„Ó, az a bolond Gyöngy!” - gondolta elszoruló szívvel Kund. A menyecske nem akart a többiekkel a lápra menekülni, amíg nem jön haza a férje. Márpedig férje Zalavárott járt az ispánnál. Gyöngy fél, hogy embere hazajön, s nem talál utána a lápra. Hát megmaradt a faluban. „Ilyet is csak egy fehérszemély tehet!”

Kund napjában többször elúszott a rejtett szigetről. A víz alatt közelítette meg a nádas szélét és - a lopótökkal a fején - szemlélődött. Ott, ahonnan kilátás nyílt a falura meg a Fehérvárra menő hadi útra. A legszemesebb német se gondolhatná, hogy a nád közt ingó lopótökben víz alatt rejlő ember feje van.

Vigyázni kell! Az úton porfelhő kavarog, és a vízben tisztán hallatszik a lódobogás. Nagy, nehéz ló szalad, közeledik. Ütemesen csörögnek rajta a páncéllemezek. Feje nem lófej, hanem ijesztő vész. Hátán óriás feketedik... annak is a feje: hatalmas madárfej, tátott csőrű, búbján óriási tollakkal.

Kund szíve elszorult: szörnyek ezek, nem emberek!

A páncélos szörny mögött még hárman nyargaltak. Kerek vaskalapjuk alól emberi ábrázat látszott, csak lelógó, vörös szakálluk volt ijesztő. Hosszú lándzsák, nehéz pajzsok a kezükben.

Kund egyre tisztábban látja őket. Réműlete enyhül, mert megérti, hogy a ló fején takaró van, arra festettek csontvázat, és hogy a lovasnak sincs sárkányfeje: az csak sisakjának formája, hogy ijesztgesse az ilyen avatatlanokat, mint Kund. Nem sárkányok, griffmadarak - de réműletesek így is. Mert most letértek az útról, és egyenesen a faluba nyargaltak.

A madárfejű alighanem lovag, a többiek az ő szolgálói. Eleséget keresnek. A szolgák lehajoltak nyergükből, és sorba tekingettek be a kunyhókba. Mind üres. A lovasok hangosan, öblösen szitkozódtnak. Dühösek. Most Gyöngy kunyhójához értek.

Egyikük lándzsával benyúlt az eresz alá. Egy sikoltás... A lándzsa hegye újra megjelenik a lovas felett, de rajta Gyöngy kisgyereke. Talán még kalimpál is a lábacskája.

A németek hahotája elnyomott minden más hangot. Már ugráltak is le a nyeregből. Mind a négyen. És bemásztak a hajlék alacsony bejáratán.

Kund úgy érezte, minden csepp vére elfolyik szívéből a vízbe. De nem mozdulhatott, nem segíthetett. Legfeljebb elárulná a lápon lappangó falut. Ő most harcos: őrségben van. Figyelnie kell, hogy a hadi úton hogyan bukkannak fel újabb és újabb lovasok, zörgő páncéllal, különböző szörnyfejekkel, követve csatlósok kisebb-nagyobb csapatától, vaskalaposan, lándzsásan. Szétszóródva, hosszan dübörögnek az úton és kétfelől az út mentén, hatalmasan, vége-láthatatlan csapatokban. Időnként a lándzsák lobogói felett nagyobb zászló leng, bíborpalástos nagyúr lovagol utána, sisakján arany abroncskorona, egyiké kisebb, másiké nagyobb. Ezek hercegek, egyik bizonyára maga a császár. Aztán megint elhúzódva lovagok és csatlósok csoportjai.

Kavarog a por, lecsap a vízre, mindent elborít. A falu felől meg füst száll. Az iménti németek sorra gyújtogatják a hajlékokat. Azzal kezdték, ahol Gyöngyöt találták. Füst és por borítja el Kund rejtékhelyét.

A nap már régen leszállt, elmúlt az alkonyat, de még utána hajnalig vörös tűz fénye villogott a vizeken. Végig, amerre elvonult a német császár hercegeivel, lovagjaival, seregével.

- Elmentek - mondta Kund a falubelieknek, amikor visszatért a szigetre.

A szigeten némaság volt. Hasukon feküdtek a barmok, és csöndesen kérődztek. Az emberek nyárssal, lándzsával, bunkóval felfegyverezve ültek a parton.

Beljebb csoportban a nők; a gyermekeket elaltatták. A csöndben csak a tehenek kérődzése hallatszott, vagy egy-egy sertés röffent elégedetten mély álmában, amelybe a pálinkás moslék merítette.

- Elmentek - ismételte Kund. Körülpillantott a lappangó, fegyverét szorongató népen, és fiatalos fölénytel megjegyezte: - De ide úgyse jöhetnének. Nincsen ladikjuk.

Zotmund ütésre emelte markát.

- Ne szájkasdj, kölyök! Nem ismered te a németet, mire képes az, ha éhes.

Kund elnémult. Igen, tudta ő már, mire képes a német.

- Most pedig készítsük a fiakat hadra...

Ezen az éjszakán sem aludtak. Hatan indultak a faluból táborba. A harcsabajuszú, görnyedt járású Ompoly vezette őket; vén vitéznek számított, mert húsz esztendeje járt először háborúban, amikor Konrád császár tört Magyarországra. Családos férfi, meglelt embernyi fiát is

viszi a háborúba. Istefán, Vércse és Ják öt esztendeje is a sereggel voltak, amikor Péter király nótáját húzták el, aki a német hűbéresévé tette az országot. Hej, szép idő volt az! Azt gondolták a jó magyarok, hogy véget vetnek immár a papok meg az ispánok uralmának. Beszéltek is most eleget a két újoncnak, Kundnak és Adalbertnak, Ompoly fiának azokról az időkről. Nem lett belőle semmi: maradtak az ispánok meg a papok, csak a király változott. Péter helyett az Árpád-vér: Endre. Hiszen való: ispánokra szükség van. Ki szedne adót, ki tenne igazságot, ki vezérelné a hadat, ha nem volnának? De mire valók a papok? Nem csinálnak egyebet, csak a szájuk jár. Ha sátoros ünnepen templomba kell mennie a falunak Zalavárra, akkor hallgathatják egy pap éktelen ordítozását: leszidja őket a földig, és pokollal fenyegetőzik. Le is festi rettentően, milyen lesz a pokol tüze azokra, akik nem tisztelik a papokat, és nem fizetik pontosan a tizedet. Kund öregapja még papok nélkül nőtt fel, nem hallott ördögről, poklról, mégis megvolt; a királlyal se volt baja...

Hajnalban a hadba küldöttek meghajoltak szüleik előtt, megcsókolták családjukat. Aztán lovaikkal kiúsztattak, kigázoltak a partra.

Könnyű fegyverzetüket az egész község adta össze. Vasvázás bőrsisakja mindnek volt, de mellvértjük csak bőr, pajzsuk se különb.

Lándzsa, kard, íj, nyílvevesszővel telt puzdra - ennyi az egész.

Kund látta a német sereget: embereik csupa vasban. A magyar lándzsa pálcika amazok dárdáihoz képest. Ompoly is erősgette:

- Minálunk csak az ispánoknak van olyan fegyverük, mint a német közembernek. - De amikor látta társainak elszontyolódását, megvigasztalta őket: - Mégis fölübük kerekedünk, ne féljete.

- Hogyan?

- Így ni! Fogd körbe és utánam!

Kimutatott arra a három németre, akik elkésve poroszkáltak az úton. Rikoltásukra a németek megütlegeték lovaikat, de a fáradt állatok a vasthehrrel nem tudtak futni. Hát megálltak háttal egymásnak, és lándzsát szögezve várták a magyarok támadását.

Kund csakhamar földerült: jó tréfa volt ez a harc. Szinte körültáncolták az ellenséget, az meg nem mozdulhatott. Nyilazni kezdték őket. Egyik ló megsebesült, ágaskodott, a lovag nem bírta vele.

Rászólt embereire, hogy szorosan egymás mellett nyargalva, támadják meg a magyarokat. Ezt Kundék nem várták be. Futottak előlük, amazok csak lovukat fárasztották. Aztán megint nyilazták őket. Most már az egyik csatlós is sebet kapott. A németek erre visszatértek az útra, és tovább akartak menni.

De ezt a hat harcos nem engedte. Útjukat állták. A vasemberek közelébe nem mentek, mert-hogy azoknak különb a fegyverük, de ingerkedtek velük, fárasztották őket. A németek szitkozódtek, kiáltoztak rájuk.

- Azt mondják, gyávák vagyunk - magyarázta Ompoly.

Igen meleg nap volt; tíz óra felé végeztek a három vasassal. Vitték lovaikat, sisakjaikat, fegyverüket. Csak páncéljukat nem tudták lehámozni, mert akkorra más németek közeledtek az úton, többen. Így hát Kundék beérték ezzel a zsákmánnyal, és elnyargaltak.

A fiatal harcosok most már értették, hogyan kell elbánni az erősebb ellenséggel.

Büszkén, vidáman vonultak a somogyvári táborba.

3.

A somogyvári tábor egyike volt a három gyülekezőhelynek. Más részt Fehérvárra rendelték, a többi Veszprém alá. Vidám hely a tábor. Nyáron sütik az ökröket, hejehuja járja. Fiatal a harcosok java része, de vannak köztük idősek is. Ősz fejűek, akik hajukat csimbókba fonják, és dörögve húzódnak félre, amikor tülökszóval hívják a népet Mórnak, a pécsi püspöknek miséjére.

- Térdelni tudtok, harcolni nem - zsörtölődött a vén Bika, aki a Dráva menti erdőkből került elő a király hívására. - Bezzeg az én öregapám idejében nem ilyen kevesen gyűltek össze magyarok, amikor körülhordozták a véres kardot. Akkor vitéz volt mindenki, öregje, fiatalja egyaránt. Most? Otthon ül a java, túrja a földet, hogy fizethesse a tizedet meg a király adóját. Azelőtt asszonyok dolga volt a föld. Amennyi a kenyérhez kellett, nem sok. Banyák vagytok ti, nem magyarok!

Ernye ispán, tisztos öreg, trombitaszóval érkezett a táborba. Könnyű páncél rajta; vaskalap, sodronyos vagy száz lovasán. Vitték a zászlót. Bika elhallgatott, mindenki meghajolt az ispán előtt. Azután Ompoly emelte fel szavát. Egész gyülekezet hallgatta.

- Látod ezt a sereget? Ezért kell adót fizetnünk. És azért kell földet művelnünk, hogy legyen miből fizetnünk.

A vén Bika kivörösödve kiáltotta:

- Öregapámék nem fizettek adót, de ha lóra ültek, végigégették Németországot!

- No, csak ülj lóra, és próbáld meg - csúfolódott Ompoly. - Ez a lándzsa is öregapádé volt?

Elvette az öregember lándzsáját, mustrálgatta, majd hirtelen eltörte a térdén. Nagy lett a kacagás.

- Ismerjük a hét gyászmagyar nótáját, akik megmaradtak az ágostai csatából - bátorodott neki Kund. És sokan helyeselték szavait. - Régen nem száguldozunk mi Németföldre. Erős ám a szomszéd.

Harsogtak reggel a tülkök, a trombiták. Készülj! Sorakozz!

- No, megyünk a németre! - nevetett Kund, és vele nevettek a falujabeliek, akik nem most mentek először harcra. De izgatott, vidám volt az egész tábor. Alig lehetett rendbe állítani. Kelet felé méregette mindenki az utat, Fehérvár felé, amerre az ellenség vonult. El akarják foglalni a fővárost, a császár oda akar bevonulni, hogy megint hűbéres királyt adjon a magyaroknak, akár Péter idejében.

De a tábor keleti oldalán a szekerek gyülekeztek. Ernye, Vid meg a Ják nembeli Márton ispán három részre szakítják a sereget. Aztán elindítják - nyugat felé. Lett erre nagy zúgás.

- Nem arra az ellenség!

- Cserbenhagyják az ispánok a királyt! Árulás!

- Németekkel cimborálunk, mint Aba király idejében.

De oldalvást komoran haladtak az ispánok páncélos lovasai, és a zúgolódás hovatovább elhallgatott.

Estére már a Zala völgyébe értek.

- Hazamegyünk - nézegette Kund az ismerős tájat.

Mikor éjszakára táborot vertek, a hadinép hangulata földerült. Most meg alig győzték csitítani őket a királyi vitézek:

- Csöndesség legyen! Nótázás nincs. Meg ne hallja a német, merre vagyunk!

Merthogy akkorra már mindenki sejtette, miben járnak. Az öreg Bikának csupa mosoly volt minden ránca.

- Így csinálni! Csakis!

A határőrök kevesen voltak az ellenséghez. Valósággal a hátukon vitték a németet Fehérvár felé. Most ez a nagy had odamegy, ahol a német bejött: a kapuvári gyeplőhöz - talán a mosonyi kapuhoz is -, és ott becsukja mögöttük az ajtót.

Mi lesz akkor az országban rekedt némettel? Az, ami Konrád császár népével történt, húsz évvel ezelőtt. Ami a három vasassal történt, akik Kundék elébe kerültek.

- Nono, vigyázzunk - intette a hetykéket Ompoly -, erős ám az ellenség! Ne vedd tréfára a dolgot!

Kiáltók jöttek, zalaikat kerestek, tapasztalt vitézeket. Ompolyt választották. Vitték az ispánok elébe.

Éjszaka került vissza. Kund még első álmát aludta, amikor megrázták. A falujabeliek már fenn voltak. Kund támoltygott, először alig értette a szót.

- Nyergelj! Indulunk.

Messzire látszottak a veszprémi egyház tömör tornyai. Ablakaiknak kettős félkörívei középen oszlopocskákra támaszkodtak. A felső ablakok mögött pedig látszottak a harangok, amint ide-oda lóbálódtak, és vaskosan zengtek:

- Bim-bam, bim-bam!

Alkonyatkor értek Kundék a város alá. A fiúnak majdnem tátva maradt a szája: először életében látott ilyen magas falakat - várost!

A kapuban egész csapat királyi vitéz őrködött.

- Honnan jöttök? Kik vagytok?

- Csak az igazat mondjátok, mert akasztófára kerültök!

- Kémekkel nem tréfálunk!

Így kiáltoztak szigorú hangon. Kund aggódva nézett Ompolyra. Ez azonban nem vesztette el bátorságát. Levette sisakját, köszönt illendően.

- Vid ispántól jöttünk meg Ernye ispántól és... és Márton ispán küldött. Üzenettel. A királyhoz.

- Seregtől jöttetek?

- Hát.

- Akkor a herceg úrhoz menjete.

Intett, és egy katona elkísérte őket a palotához. Ompoly felment. A többiek letelepedtek az udvaron. Nézték a faragott, szép kövekből épült házat, az udvart körülvevő tornácot, oszlopokon nyugvó boltozatokkal. A templomot, amely a palota fölé emelkedett, szorosan mellette, és magas tornyával még szebb volt, mint a palota.

- Kitörök a nyakad, ha olyan nagyon meresztgeted! - Kund a háta mögött kacagást hallott.

Ő nézett fel a meredek toronyra, hogy majdnem hanyatt esett. Megfordult.

Először csak azt látta, hogy a kacagó lánynak két vastag szőke farkocsa van. Aztán azt is meglátta, hogy karcsú, fehér bőrű, kék szemű az a lány. És magas termetű, talán nála is magasabb.

Szemük találkozott. Ekkor Kund elpirult, a bőr is majdnem lesült a képéről. A lány abbahagyta a kacagást. Meghökkenve állt. Szép fehér arca a nyakától kezdve megpirosodott.

De ezt Kund már nem bírta állni. Tétova mozdulatot tett a kezével, megfordult, és szinte futva igyekezett társai háta mögé. Azok meglátták a dolgot. Combjukat ütögették, úgy hahotáztak.

- No, te ugyan szép vitéz vagy! Megszaladsz egy vászoncselédttől!

A szép lány akkor már sehol sem volt. Kundnak könnyes lett a szeme. Megvadult.

- Ne neved, mert megemlegeted az öklömet! - támadt Adalbertra, merthogy az volt utána a legfiatalabb a csapatban.

- No nézd, no nézd a kis kakast! - tréfált harsányan Vércse.

Talán csakugyan öltre mennek a palota kapujában, ha Ompoly nem terem köztük. Annak is vörös a képe. Megragadta Kundot.

- Gyere már! Hiszen nálad a levél, amit az ispánok küldtek.

Kund tarsolyára bízta a fontos levelet, mert ő volt a legfiatalabb, a legfürgébb köztük. Mikor aztán odafent eljárt követségben, kiderült szégyenszemre, hogy nem vitte fel a levelet a palotára. Most aztán hamarjában Kundot is felvitte levelestül az úr elé.

Mikor azonban újra belépett az öregpalotába - beengedték a testőrző besenyő vitézek, mert tudták, hogy ott van dolga -, ugyancsak meghökkent Ompoly. Nem egy, hanem két urat látott maga előtt. Mindkettőnek gyönggyel hímzett süvege van. A tömött, barna bajsزút már ismerte az iméntről. A másiknak azonban barna szakáll is van, de alacsonyabb termetű a csak bajsزosnál, és fáradt, beteges a képe. Egymás mellett ültek az asztalnál.

Kund kezében szorongatta sisakját, és csak bámult. Maga sem tudta, mit bámul jobban, a két urat vagy a karosszéket, amelyen ültek. Mert annyi bizonyos, csodálatos mind a kettő. Úr nevezet nem illet meg mást az országban, csak a királyt meg a herceget. A herceg a király öccse, övé az ország harmadrésze. De csodálatos az is, amin ülnek, ilyen sincs másnak az országban, mint kettejüknek: szék!

Zavaruknak Béla herceg vetett véget, a barna bajsزú. Az ablak felé intett, ahol menedékes tetejű íróállvány mögött fehér szakállas pap kuporgott egy kis lócán.

- Add oda a levelet Miklós püspöknek.

Kund kapkodva kotort a tarisznyában. A püspök átvette a levélkét - mert aprócska levél volt -, feltörte a pecsétjét. Előbb az ablak felé tartott, majd megfordult vele. Igen bogarászta. Kund látta, hogy verejtékcseppek ülnek ki homlokára: nehéz mesterség lehet az az olvasás még egy püspöknek is!

- Az, az! Az van benne, amit az ember mondott - bökte ki végül Miklós püspök, aki a kancellári teendőket végezte az udvarban. - Miként parancsoltad, uram, a somogyi sereg elindult a nyugati kapukhoz.

Most nyílt egy oldalajtó, inasok lócákat hoztak be, és az asztal mellé állították, kétfelől a két úrtól. Az asztal két végére is jutott egy-egy. Aztán kézen fogva két hölgy lépett be, magas termetűek, szépek mind a ketten, fejükön arany hímzésű fátyol. Utánuk egy nyúlánk kislány, majd két kisfiú. Lehetek olyan nyolc-tíz évesek. Hancúroztak, zajongtak.

- Maradjatok veszteg! Gyécsa! László, nem hallod?

Az egyik hölgy a szakállas úr, Endre király mellé ült a lócára. Ez Anasztázia királyné volt, Jaroszláv kijevi cár leánya. Mellette kisleánya, Adelajda. Béla herceg mellé is letelepedett a felesége, Rikéza, a lengyel fejedelem húga. Oldalán illedelmesen felkapaszkodtak a lócára a kis hercegek.

- Vacsorázunk! - szólt a király hátra.

Ekkor Miklós püspök fölkel az íróárványtól, előrejött, és leült az asztal egyik végén. A sarokban is megmozdult valaki, akit Kundék eddig észre sem vettek, pedig főember volt: Zács palotaispán. Ez meg az asztal túlsó végén foglalt helyet.

Béla herceg eddig gondolkodott. Most így szólt Ompolyhoz:

- Vidd parancsodat az ispánoknak: Ne siessenek a kapukhoz, amíg nem üzenem! A német csak most jön befelé, nem kell tudnia, hogy seregünk máris a hátában van. De legyetek készen: maradjatok az erdőkön! Vigyázzatok az utakra, több németet be ne bocsássatok! És aki egyetlen eleséggel megrakott öszvért is beenged a németek után, annak fejét vétetem. Megértetted?

- Meg én, uram. - Ompoly kissé körülményesen, de hívenmondotta el a herceg parancsát.

- Miklós püspök, írd meg levélben is, amit meghagytam. Még az éjszaka, hadd vigye hamar ez a jóember.

Miklós püspök szabadkozott:

- Fölösleges az írás, uram. Lám, okos ember ez, megértette a szót. Akár nyomban indulhatna is vissza. Kár a levélre várnia.

- Legyen.

Az öreg pap megkönnyebbülten sóhajtott fel: megszabadult a szörnyű feladattól, nem kell levelet írnia. Egyébként jó, ha másnap estig latin szavakba foglalhatná és le tudná írni a herceg parancsát. Siettetten is a követet.

- Nem hallottad? Eredj!

Kund elbűvölve nézett az oldalajtóra. Egy inas égő szövétneket hozott, és a falon levő vaskarikába dugta, merthogy már sötétedett. Közvetlen az inas után az a szőke varkocsú leánya lépett be, aki kinevette őt az udvaron - nagy tál hús a kezében, vitte az asztalra.

Miklós püspök felállt, és imát mormolt. Ompoly meg kifelé lökdöste Kundot, aki még mindig bámészkodott.

4.

- Adjatok nekik egy falást! - mondta Zács palotaispán egy inasnak, Ompolyékra érve a szót.

Az inas utánuk ment, hogy várjanak az indulással. A konyháról kivittek nekik egy kondért. Kundék az udvaron leterítették ködmönüket, és körülülték a kondért. Éhesek voltak, hiszen múlt éjszaka óta csak most szálltak le a lóról. Evés közben Kund nagyokat gondolt. Tízszer is meg akart szólalni, de visszatartotta a szemérem. Végre megkérdezte Ompolyt:

- Bátya, hogyan szólítják ezeket a lányokat?

- Miféle lányokat?

- Hát akik itt futkosnak az udvarban.

Fontos volt a kérdés, Ompoly nem is tudott rá válaszolni, hát csak rágta az ételt. Egy idő múlva mintegy mellékesen vetette oda:

- Hát hogyan szólítanák?... Kisasszonynak.

Mikor később a kis csapat nyergelt, Kund nem volt sehol. Felültek és várták. De Kund nem jött. Kiáltozni kezdtek érte:

- Kund! Hej, Kund!

De a palotás vitézek rájuk förmedtek:

- Nem vagytok az erdőben! Ne lármázzatok! Urunk hajléka ez.

- Nem várhatunk, sürgős a parancs - nyugtalankodott Ompoly.

- Majd utánunk talál - vélte Adalbert.

- Utánunk hát. Ne várjunk - mondogatták a többiek.

Üzenetben hagyták az őrállóknak, hogy ha látnak egy fiatal harcost, Kund nevezetűt, mondják meg neki, hogy társai előrementek. Ezzel elindultak.

Kund pedig eközben járta a palotaház besötétedett tornácait. Kereste azt a szőke farkocsú lányt. Gondolta, mire társai nyeregbe szállnak, már ő is köztük lesz. Még egy pillanat - még egy pillanat: az idő elhúzódott. Olykor azt hitte, hogy már megtalálta. Az udvaron lobogó máglyarakás fénye azonban megcsalta, más leányok jöttek-mentek. Az igazi nem volt köztük. Ámbár miért is keresi ő azt a szőke farkocsút? Hiszen nem is merné megszólítani. És ha megszólítaná, mit mondana neki? Még szerencse, hogy mindig más leányok kerültek elébe, mert valahányszor azt gondolta, hogy őt látja, földbe gyökerezett a lába, megbénult a nyelve az ijedtségtől.

- Ostoba vagyok - mormolta elkeseredve, és öklével homlokára ütött. Hátra se nézett, úgy rohant ki a kapun.

Társait már sehol sem lelte. Kérdezősködött felőlük, de az őrállókat éppen akkor váltották fel, és az újak nem tudtak az üzenetről, amit Ompoly hagyott hátra.

Gyámolatlanul magyarázgatta, hogy neki egy csapattal a sereg után kell mennie, de nem találja csapatát. Ekkor egy tizedes bölcsen megnyugtatta:

- Sose búsulj, öcsém! Eljutsz te a sereghez. Mert hajnalban Béla herceg is a sereghez indul. Menj vele te is, akkor nem lesz semmi hiba.

Kund ettől megvigasztalódott. Visszament a palotaházba, és most már nyugodtabban fogott a kereséshez. Megkérdezett egy udvari vitézt:

- Hol találom a... húgomat? Itt szolgál az udvarban...

- Te tudod, hol van, ha a húgod.

- Vagyis nem egészen a húgom. Csak távoli atyafiság köt hozzá. - Kund belemelegedett, belezavarodott a hazugságba. - Olyan szőke lány.

A vitéz megcsóválta a fejét. Láta, itt valami nincsen rendben.

- Lengyel vagy orosz? - kérdezte. - Mert ha orosz, akkor Násztya királyné úrasszony szolgálója. Ha pedig lengyel, akkor Rika hercegasszony udvarában keresd.

Ezzel otthagya. Kund nem lett okosabb ettől. Csak az jutott eszébe, hogy az a leány csak-ugyan olyan furcsán beszélt, amikor őt kinevette. Idegenesen. Úgy mondta: Kityerik á nyákád, há olyan nágyon mérjeszgétyed... De az volt a szép, hogy így mondta.

Az udvar már néptelenedett. Az emberek aludni mentek.

És ekkor váratlanul előtte termett a leány. Ment a hálójába. Kund annyira megzavarodott, hagyta, hogy elmenjen előtte. De akkor megemberelte magát, kettő nagyot lépett utána.

- Kisasszony! - szólt fojtott hangon.

A leány csak ment tovább. Nem gondolta, hogy neki szól ez.

- Kisasszony! - mondta újra Kund, és most már a leány elébe került. Attól tartott, ha ilyen közről látja: nem is lesz olyan szép, amilyennek gondolta. De csalódott. A leány még szebb volt!

Megállt. Csodálkozva nézett a fiatal harcosra. Megismerte: ez az, akit néhány órával ezelőtt kinevetett. Elmosolyodott.

Kund érezte, hogy a leány megint nevet rajta. Ilyenek ezek a lányok! Mindig csak nevetnek, akár van rá okuk, akár nincs... De ez ne nevéssen rajta! Dühös bátorság töltötte el.

- Kisasszonyom! - mondta harmadszor is, és egyszerre megoldódott a nyelve. - Minálunk, a Kis-Balatonon sokféle virág nő. Piros is, fehér is, egyik szebb, mint a másik. De olyan szép virág egy sem nő, amilyen te vagy.

A leány már nem mosolygott. Nagyra meresztette szemét, szája kissé nyitva maradt a csodálkozástól.

- Én Kund vagyok, Zotmund fia, a legügyesebb pákász a Kis-Balaton vidékén. Családot is tarthatnék, annyi halat fogok meg madarat... Leteszem érted a váltságot, ha beleegyezel.

Ennél hízelgőbbet nem lehetett leánynak mondani, mint hogy megfizetnek érte szüleinek. A szép leány méltányolta is ezt a beszédet: úgy belepirult, hogy még a haja töve is piros lett. Meg is adta rá a választ illendően, ahogyan egy fiatal leánytól várható volt.

- Minden legény buta. Te is buta vagy. Hogyan juthatott ilyen butaság eszedbe? Nem is ismerlek. Csak idejössz és hencegsz. - Valósággal kiabált a leány.

Harciasan egyet lépett előre, Kund meg hátrált, és csak kapkodott levegő után, mert szólni nem tudott.

- Hány ellenséget öltél meg? Mutasd a zsákmányt, milyen ember vagy?! - ripakodott rá a leányka.

- Én? Egyet sem. Mert a társaim nem engedtek hozzá. Hármat öltünk meg együtt... de én nem férhettem oda... ámbár az én nyílaim sebezte meg egyiket. Zsákmányom ez a kard...

A leány nem is hallgatott zavart beszédére.

- Most minden embernek háborúban a helye. Ott mutasd meg, ki vagy! Aztán vakmerősködhetsz a leányokkal. Nézze meg az ember!

Kund leforrázva állt. Kifelé indult a kapun. Forróság öntötte el, úgy szégyellte magát, majd a hideg kirázta. Sokáig ténfergett a palota előtt. Se látott, se hallott. Pedig az idő éjszakára fordult, a várfalakon felváltva kiáltottak az őrt álló vitézek.

Végre holtfáradtan a lova mellé feküdt, betakaródzott gubájába, és azon nyomban elaludt. Úgy feküdt, mint egy fadarab.

5.

Lovak kapáltak, prüszköltek, fegyver zörgött. Erre ébredt Kund. Nyomban talpra ugrott, és készítette lovát. A palota és az egyház előtti téren három erős csapat gyülekezett. Az urak orosz meg lengyel testőrcsapata és a besenyő zsoldosok.

Már jött is ki Béla herceg a palotából. Villogott páncélja, szebb volt akármely német lovagénál. Sisakjának nem volt szörnyetegfeje, barbár német ízlés helyett finom bizánci munkára vallott. Kund ebből csak annyit látott, hogy a páncél igen szép. Még szebb, aki hordja. Az erős, ruganyos mozgású barna ember vállal magaslott ki társai közül, hosszú karja járás közben szinte térdéig ért. Könnyen ült lóra.

„Árpád igaz vére” - gondolta Kund.

Derengett a hajnal. Egyetlen szál fáklya lobogott a kapuban. Kiáltás hangzott. A besenyő lovasok jobbra fordultak, és ügetve indultak a kapu felé. Utánuk beugratott a sorba a herceg, mögötte vitték turulos zászlaját. Követték a lengyelek, végül az oroszok. Ezeknek volt leg-szebb a fegyverzete: aranyosan ragyogott a derengésben. Kürtszó köszöntötte őket a kapuban. Akkor engedték le a felvonóhidat éppen, amikor odaértek.

Kund egymaga ügetett mögöttük. De csak addig, amíg a vár alá értek. Ott már egész tábor sorakozott a fölkelt magyarokból. Nagyobb, mint a somogyi sereg: ez volt a derékhad. Robogva, port kavarva érkeztek elébük a királyi zsoldoscsapatok. Megálltak távolabb, a mezei hadakkal szemben.

Ekkor kiugratott közülük Béla herceg. Fényes fegyverzetében, sisakjáról lengő tollakkal vágatott a sereg elé. Ott megállította, oldalt fordította ágaskodó lovát, majd ügetve elhaladt a hadsorok előtt.

Eget verő riadal fogadta. - Huj! Huj! - Amerre elhaladt, minden szem kísérté hajlékony, hatalmas alakját, amint fejedelmi buzogányával intett üdvözlést, külön minden csapatnak. Mikor a hadsorok végére ért, visszafordult, a közép-re nyargalt. Kissé távolabb állt meg a csapatoktól, hogy szemben láthatta mindenfelől mindenki.

Nagy csönd lett. Még a lovak se moccantak. Árpád sarja beszélt:

- Magyarok! A dölyfös németek a mi országunkat Hungernnek, vagyis Éhségországnak nevezik.

- Vesszenek! - Dühös felkiáltások hangzottak a hadsorokból.

- Ne féljete a németektől, és ne feledkezzete meg kardotokról. Ne veszítsete el jó hírneveteke. Ezért serényen és erősen harcoljunte a németek ellen, és csak úgy féljunte a németek sokaságától, mint asszonyaink sokaságától... Mert félni ám azoktól is kell...

Nagy nevetés támadt erre. Béla folytatta:

- Vékony fonadék a háló, az ügyes halász mégis azzal fog teméntelen halat. Két part felől feszíti ki a gyalmot, és az ostoba hal úszik mellette, keresi az átjárást, mert nem tudja, hogy kerítőháló van előtte. Amikor már azt gondolja, hogy megtalálta az átjárónyílast, akkor esik a szákba, a bugyorba...

Kund felkiáltott:

- Úgy van az, úgy van! - Örvendező kiáltásába belevegyült a sereg zajongása. - Hej, csak érti Béla herceg a dolgát!

- Már Péter király ellen is ő vezette a népet!

- De még ifjan, Lengyelországban is megmutatta, mit tud ő: győzelemre vezérelte a lengyel király seregét.

- Pedig csak szegény bujdosó volt István király halála idején. Idegeneknél keresett menedéket ellenségei elől. Merthogy elvették a koronát Árpád igaz véréből, és idegennek jutott, Péternek, a velenceinek.

- Párviadalban győzte le a pomeránok fejedelmét! Nem fél a maga árnyékától!

Így hangzott összevissza, nagy zajgás közepette a vezér dicsérete. Ő pedig magasra emelte vezéri buzogányát. Vörös ruhában, ezüstcsillogású páncélban magasodott fel a ló hátán. Minden szem követte mozdulatait. Intett buzogányával.

- Legyetek hát bátrak, és mindig arra menjetek, amerre én mutatom!

Megfordította lovát, és szökellve ért testőreihez. Utána szinte úszott a zászló. Elindultak. A három jól felfegyverzett zsoldoscsapat után fordultak az ispánok zászlóaljai, majd a mezei hadak. Szép volt a sereg a sok lándzsával meg a sok barna kacagánnyal.

Kund elvegyült a mezei seregek közé. A harcosok felvidámodva beszélgettek.

- No, megyünk a németre!

- Fehérvárra! - tódította más.

- Fehérvárra ott az út. Följebb kanyarodtunk - okoskodtak többen. Valóban, nem keletnek, hanem északkeleti irányba haladtak.

Kund meghökkent: sereghez ment Béla herceg, az igaz, miképpen este a tizedes mondotta. De akárhogy is mennek is ebbe az irányba, az ő nyugati seregéhez ugyan nem tartanak. Innen elmaradnia azonban nem lehetett, szökevénynek néznék. Hát csak ügetett, elkeveredve a sokaság közé. Időnként, egy-egy domb tetején átkelőben, meglátta Béla herceg fényes páncélját, fölötte a turulos piros zászlót.

Estére Bodajkig jutottak.

- Alább, Fehérvár felé már németek vannak - járt a hír szájról szájra.

Éjszakára sok-sok tábortűzet gyújtottak. Hadd lássa az ellenség, milyen sokan vannak, még többnek is gondolja a valónál. Hegy oldalában helyezkedtek el. Onnan jól láthatták a Fehérvár körül égő német tábortüzeket. A járatosak azt is kimutatták az éjszakában, melyek a fehérvári bástyákon égő őrtüzek: körformán égtek a város körül.

Reggel nem mozdultak. Csak később tapasztalta Kund, hogy két csapatot nyergeltetnek a kiáltók. Nyergelt hát ő is, odament az egyikhez, és megkérte a száznagyot, hadd mehessen vele. Befogadta.

Elindultak hát Fehérvár felé. Amikor az első németet meglátták, a hátsó csapat bebújt az erdőbe. Az elülső ment tovább. Ezekkel volt Kund. Kiáltásnyira közelítették meg az ellenséges tábort.

Egymás mellett sűrűn sorakoztak a tarka sátrak. Mindenféle rikító szín. Mindenféle alakzat: hegyes és gömbölyű tetejű vagy négyzet alakú. Aki jobban szemügyre veszi ezt a tarkabarka

sátorrengeteget, észreveszi, hogy csak a tábor szélén állnak sűrűn, körbefogva a tábor területét. Belül csak egyes rendetlenebb sátorcsoportok állanak, a többi hely üres: ezen tanyáznak szabad ég alatt a közrendűek. Furcsa szerkezetek is akadnak ott: olyanok, mint valami akasztófa, csigakeréken kötelet tartanak, mely nagy hurokban végződik. Valóban akasztófa ez, csak-hogy a lovag urakat akasztják rá a derekuknál fogva, úgy húzzák a magasba ezeket a páncélos tornyokat. Majd alájuk vezetik a lovat, és a kötelet leengedve nyergébe huppantják súlyos lovasukat, aki a maga erejéből nem tudna felkapaszkodni.

A tábor szélén álló sátrak sem állnak egységes sorban, hanem csoportokban. Minden herceg, minden nagyobb úr külön csoportoztatja hűbéreseit. Minden ilyen nagyúr külön hadakozik övével, és csak nagyobb mérkőzés esetén hajlandó alávetni magát a császár vezérletének. A hatalmas német tábornak ez a gyengéje: jól kihasználják ezt a gyöngébb, de egységes vezetés alatt, fegyelmezetten harcoló magyarok.

Kund kíváncsian meresztgette szemét az ellenséges táboron túl elterülő Fehérvárra. Zöld laptenger közepén sziget, azon a nagy, szabálytalan kört alkotó bástyák. Barnák, mint maga a föld. Csinos faragott fatornyocskák csipkézték a magas falakat. Túl a falakon a város aprónak látszó házai. Megannyi játék, innen a távoli dombról nézve, ahol a kis magyar csapat állt. Csak középen emelkedett fel hatalmasan, vaskosan a székesegyház. Négy sarkán négy torony. Külön vár ez a város közepette, messze fehérlettek falai, tornyai. Zöld világ ölében nagy fehér folt: ez Fehérvár!

Az ellenséges táborban észrevették őket. Nagy zörgéssel kirentott egy német őrcsapat. A páncélosok elől a könnyű fegyverzetű magyarok visszairamodtak, amerről jöttek.

- Ne te, ne olyan gyorsan! - kiáltozott száznagyuk. - Még elmaradnának!

Csak annyira futottak, hogy hátukon vigyék a németet. Túljutottak azon a helyen, ahol a másik magyar csapat lappangott az erdőben. Amikor amazok megfújták a tülköt, és kirentottak az erdőből, az ellenség hátába, az elülső csapat is visszafordult, és közrevették a németet. Kund már ismerte a módját. Addig nyargalták körül és nyilazták, ingerelték az ellenséget, amíg az kisebb csoportokban - egy-egy lovag vezetésével - kitört a sorból. Ezekkel aztán végeztek. Végül az elfáradt, meggyöngült csoportot mindenfelől megrohanták.

6.

Üdvrivalgással indultak vissza a táborba.

Kund a menet végén ügetett. Nemsokára háta mögött egy embert pillantott meg. Kiáltozott, integetett utánuk, de a hangja nem hallatszott.

Parasztember volt. Ki törődnék vele? Hiszen tegnap egész nap se vége, se hossza, annyi parasztemberrel találkoztak. Egész falvak, egész vidékek menekültek az ellenség elől, hajtva marháikat, kocsin, lóháton cipelve a megmentett eleséget. Amit el nem hozhattak és otthon el nem vermelhettek: fel kellett gyűjtani, hogy ne jusson az ellenségnek. Ez volt a parancs.

Kund megvárta a gyalog futamodót. Megtudta tőle, hogy halászember, akárcsak ő. Fehérvárra való. A városból küldték követül a táborba. A tábor tüzeit látták éjszaka, és a tűzjelekből megértették, hogy magyarok. Urosa volt a fehérvári halász neve. Kund a maga lován vitte a táborba, a herceg úr sátrához.

Egy óra hosszat várt rá ott, amíg kijött. Nána udvari lovász kísérte. Mihelyt Urosa megpillantotta Kundot, intett neki.

- Az úr üzenetet küldött a városnak. Visszamegyek, ahogyan kijöttem. De társ is kell hozzá. Jössz-e velem?

Kund boldogan igenelte a fejével.

- Megyek én, megyek hát!

- No, akkor társam már van, csak lovasokról kell gondviselés - mondotta Urosa a lovásznak.

Így barátkozott össze Kund Urosával.

Mikor beesteledett, egy lovascsapattal messzire nyargaltak délnek. Oda, ahol áthatolhatatlan mocsár kerítette Fehérvárt. A lovasok onnan visszafordultak, vitték a két vezetőket is, amelyen a két hírmondót eddig hozták. A mocsár körül németek portyáztak, úgy kellett átjutniuk, hogy ezek észre ne vegyék őket.

A magyarok hajráztak, magukra vonták az ostromlók közeli őrcsapatának figyelmét. Előkerültek, és üldözőbe vették a magyarokat. Már megszokták, hogy a magyarok sosem állnak elébük, mindig maguk után csalják őket - de mit tehettek: szaladniuk kellett utánuk.

Ezalatt Urosa és Kund futva értek a nádas széléig, és elbújtak. Megvárták, amíg a hold felkél. Annak fényénél aztán addig jártak a mocsár szélén, amíg Urosa megtalálta az átkelőhelyet.

- Le ne állj, mert elmerülsz az ingoványban - intette Kundot. Neki könnyű volt egy szál gyolcsban. Kund vitte sisakját, mellvértjét, kardját is. De úszott kitartóan mégis.

Urosa valamivel idősebb volt Kundnál. Magasabb is. Vékony bajsza már kétfelől csüngött. Egyébként akár testvérek lehettek volna.

Apró sárszigetre kapaszkodtak. Ott volt elrejtve a ladik. Ezen folytatták az utat. A víz sekély volt. Többször akadtak el az iszapban. Ezért kellett két ember a csónakhoz. Keservesen, sok kínlódás árán tapasztalta ki ezt Urosa az oda való útban. Így hajnalra szerencsésen átvergődtek a mocsáron, és elértek a városig.

Rengeteg mocsár közepén feküdt Fehérvár, szigeten. Csak egyfelől lehetett megközelíteni. Ott két kis sziget volt a mocsárban, ezeket töltéssel kötötték össze egymással meg a szárazfölddel.

A belső szigetről híd vezetett a város kapujáig. Ezt nem égették fel most se, csak a felvonóhidat húzták fel, és a kaput zárták be. Jó oka volt ennek.

Urosa felkiáltott a bástyára. Hamarosan kötelet dobtak le, azon felhúzták őket. Kőfal nem kerítette Fehérvárt, mégis erős volt. Temérdek és magas földsánc vette körül, karókkal megtűzdelve. A sánc tetején gerendatornyok, azokban hajítógépek.

Virradatkor már a várispán, Vilungárd előtt álltak. Urosa elmondotta a hercegi vezér parancsát. Takarékoskodjanak az eleséggel. Tartsák a várost erősen, mert túl a németeken ott van már a királyi sereg, ostromolni fogják az ostromló németet. Megmondta, honnan várják éjjel a tűz-, nappal a füstjelet. Ha egyszerre három jelzést látnak: rohanjanak ki a városból, mert ugyanakkor a királyi sereg hátulról támad. Egy jelzés készülőt jelent. Feleljenek arra, ha készek. Ugyanígy jelezzon a város is, a templom három tornyából. Vilungárdnak tetszett az üzenet. Veregette is érte Urosa vállát, jutalmat adott neki menten: egy görög aranypénzt - ezen már feleséget is szerezhet. Kundnak is megszorította a kezét.

- No, most már nem kell attól tartanunk, hogy az ellenség talál eleséget. Megszorítják kintről.

Urosát ugyanis azzal a hírral küldte Bélához, hogy az ellenség elportyázott a Dunáig, a Lórévig, kifosztott egy falut, és az eleséget a táborba hozta. Kérte a vezért, vigyáztasson jobban a távolabbi vidékre.

Kund bejárta, megnézte a várost. Katonai tábor volt most az egész. Cifrán faragott, festett fából épült a préposti palota: abba száll a király, ha a városban tartózkodik. De a templom nagyobb csoda volt, mint a veszprémi. Négy tornya meredt az ég felé. Belsejében pedig oltárok, aranyos, drágaköves táblákkal, nehéz brokátterítőkkel. Egyik pap olyan súlyos aranykehellyel misézett, hogy két kézzel is alig tudta tartani.

- Sok pénzbe kerülhetett mindez - állapította meg Kund. - A királyok csináltatták isten dicsőségére. Csak azt nem értem, ha olyan hatalmas az a mennyei király, miért nem ő ad nekünk kincset, miért nekünk, egyszerű szegény népeknek kell adót fizetnünk az ő javára?

Ebben a pillanatban a pap prédikálni kezdett. Harsány hangon, mord arccal - amiképpen a dolog rendje volt. Emlegette a poklot - és Kundnak nyomban elhalványodtak bűnös, pogány gondolatai, hogy nagyon drága ez a keresztény isten. Sietve iszkolt kifelé. Minden keserve eszébe jutott. Hogyan tette csúffá az a szép udvari leányzó, hogyan maradt el a csapatától... Hiszen azóta nem henyélt - de ki bizonyít mellette? Talán az orrát is levágják, mint szőkevénynek. Ha ugyan még rosszabbul nem jár.

Vajon kitől kérhetne tanácsot? És elmondja-e valakinek bizalommal történetét?

Az ispán háza mögött, a kertben Urosa mosolyogva fogadta. Kezében főtt marhacomb: kettőjük ebédje.

- Ma alighanem összekeverjük a császár népét - mondotta, és fejével a templom felé bökött. Az egyik toronyból magasra szállt a nedves fa fekete füstje. - Ihol a lovaink!

A levegőben sivítás hallatszott. Nagy robajjal szakadt be egy háztető. Nyomában sikoltozás támadt. Az ellenség hajítógépekkel óriási köveket dobál a városba. A két halász felsietett a bástyára. A kapu előtti szigeten már működött egy német számszerj: meghajlított fenyőfák hatalmas kötélzettel. Egész csapat ember feszítette meg ezt az óriás íjat, és huss! - akkora kő hasította a levegőt, hogy négy ember se tudta volna megemelni.

No, de a kaputorony tetején munkához látott a magyar hajítógép is. Kisebb köveket hajigált, de akit eltalált, az nem mozdult többé. Pedig éppen elég német sürgölődött ott, hogy még egy számszerjűt szereljen fel a szigeten, ahol legközelebb érik a várost. Mellettük szép rendben

gyalogoscsapat állt. Térdig érő a sodronyingük, könnyű sisakjuk elején vasnyél nyúlik orruk elé, védelmül arcuknak, kezükben kurta lándzsa, azon zászlócska. Baljukban nagy fapajzs, a földre támasztva. Amikor a bástyáról kezdődött a hajigálás, a gyalogosok nyugtalankodni kezdtek, kiáltozva beszéltek egymással; alighanem azt mondták, hogy ők itt nem maradnak.

Ekkor már kurta kürtszó hívta vissza a bástyán csellengőket. Urosáék csapata gyülekezett. Ugráltak, forogtak a lovak, a nyugtalan lovasok egyre izgatták a tüzes állatokat. Kund hamar megbarátkozott új lovával.

Most már a templom négy tornya közül hármon gomolygott fel a fekete füst. A toronyból lekiáltott egy őr:

- Felelnek már! Három füstoszlop a hegyek tetején. Jönnek!

A trombiták harsogni kezdtek. A kapuszárnyakat rohanva nyitották ki. Zörögve emelkedett fel a kapurostély. Kund szeme előtt lassan süllyedni kezdett a felvonóhíd. Odabent egész csapat ember forgatta a kapulánc kerekét.

Még egyre szóltak a trombiták. A felvonóhíd lehuppant a cölöpökre.

- Huj-rá! - üvöltötte kétszáz torok és amennyire a kapu engedte, négy-öt ló szélességben, egymásra tódulva ügettek ki a városból. A hídon túl, a szigetre érve, a kürtök újra felrivaláltak. A lovak szökdelve ugrottak a gyalog németekre. Azok körbe zárkozva harcoltak lándzsájukkal. Páncéljukon, sisakjukon sok fegyver siklott el, tört össze. De mégis vérbe borultak egymás után az erős gyalogok. A magyar fejszések már az ostromgépeket zúzták.

A hídon ezalatt újabb százak nyargaltak ki: rá a táborra. Túlán is hangzott a magyar kürt-riadás: a királyi sereg kintről támadt!

A németek lóra ültek. Ha egy lovag felült, nyomban támadott a maga csatlósaival. Aztán megint egy és újra egy. Eleinte ugyan hullottak a fürgé magyarok közé keveredő páncéltornyak. De egyre többen és többen lettek... Mára elég volt! A fehervári seregnek visszat fújtak a kürtök.

Kund éppen ebben a pillanatban szökkent előre. Meglátta ugyanis csapatának száznagyát: öt-hat német lovas vette körül. A száznagy királyi katona volt. De könnyű páncélja nem viselhette el a lovagok pallosát.

A fiatal vitéz csákánnyal rontott közibük. Tanulatlan, de ügyes harcos volt. És erős. Forgott, mint a motolla. Váratlan támadásával két németet döntött le a lóról, mialatt a száznagy eggyel végzett. Akkor amaz visszarántotta lovát. Kund utána. Elnyargaltak.

Mentek volna vissza a városba. De elkéstek. A többiek már berobogtak a hídon, a kaput bezárták. Ha kinyitnák, a két magyar az egész német tábornak maga után húzná a városba.

A száznagy ismét megfordította lovát. A királyi seregnek csak most fújtak takarodót: magukra vonták az ellenséget, amíg a városbeliek visszahúzódtak. A száznagy most az ellenséges táboron át a királyi vitézeket akarta elérni. Amint ilyenkor történni szokott, nem ő volt az egyetlen, aki kívülrekedt a kapun. Kund után többen is szegődtek nyomába, magyarok. A németek üldözték őket. Egy német lándzsás már Kund mellé ért, egyre közeledett hozzá. Kund elkapta a vasa alatt a lándzsa nyelét, megcsavarta. Lovát ugyanakkor megszökeltette: a lándzsa a kezében maradt - az üldözőt elhagyta.

Örült a zsákmánynak. Már közeledtek a helyhez, ahol az imént még harcoltak. A földön buzogány hevert, aranyozott nyelű. Kund nem állhatott ellent. Egyik kezében a kantárt és lándzsát fogta, lecsúszott a ló oldalán, és nyargaltában kapta fel a földről a buzogányt.

Az ispán most oldalt csapott, a tábori útról a sátrak közé, hogy kikerülje a szemből visszaforduló ellenséget. Kijutottak a táborból, és nyargaltak a magyar sereg után.

Kund csak most vehette szemügyre, kik csatlakoztak hozzájuk. Felujjongott, amikor ezek közt Urosát megpillantotta. Mellé irányította lovát, úgy ölelte át a vállát. Urosa is szélesen nevetett, merthogy összepajtákodtak ebben a két napban.

Most már nyugodtan lovagoltak, a német nem mert messze kerülni táborától. Tudta, hogy miért. A száznagy kezét nyújtotta Kundnak.

- Megmentetted az életemet. Köszönöm. Nem felejttem el, öcsém.

- Mi a neve a száznagyunknak? - kérdezte azután Kund a társát.

- Vojtek. Lengyel fi, Béla herceg seregéből. Ő küldte hozzánk mint tanult vitézt, lovasvezérnek, Fehérvárra.

7.

Kund megkereste fegyvereit, amelyeket a táborban hagyott, amikor fehérvári küldetésére indult. Valóságos fegyvertára volt immár. Az otthoni kardon, lándzsán kívül már zsákmányolt is egyet-egyét az ellenségtől, ezenfelül még buzogányt is szerzett, csákányt kapott Fehérvárott. Most német sisakra fáj a foga.

Gondolkodott, gondolkodott, hogyan szerezhette. Másnap estefelé félrehívta Urosát. Suttogott vele.

- Hahaha! Höhöhő! - kacagott Urosa.

Kund tovább suttogott, Urosa még jobban hahotázott.

- Honnan szerzünk pányvát?

Körüljártak a seregben. Hiszen akadtak ott ménessel bánó emberek, hajtottak elég lovat tartalékul a sereg után. A két pajtás szerzett egy-egy jó hosszú, erős pányvát. Mikor besötétedett, lovukkal bíbelődtek. Majd holdfelkelte előtt csendesen eltűntek a táborból.

A németek meghúzódnak sátraik között. Cseltől tartanak, akkor sem mernek kimozdulni, amikor minduntalan magyar íjászcsoport nyargal el mellettük, és nyilakat szór a táborba. A sátorban nyugvó lovagokat ez nem bántja, legfeljebb nem mozdulnak ki éjjel hajlékukból. De a szabadban háló közemberekbe befűrődik a nyíl, s annál inkább, mert éjszakára az ember csak leveszi páncélját. Harmadik éjszaka van nyakukon a magyar sereg, de nincs nyugovásuk azóta. Már kieszelték: keskeny gödröket ásnak, belefeküsznek, és a gödör nyílására pajzsukat helyezik. Mozdulni se tudnak, mintha saját sírjukban aludnának. Az elevenek számára ásott sok sírgödörtől azután lépni se lehet a táborban, minduntalan beleesik valahová az ember.

- Ki kell rontani a magyarokra, kergessük el őket! - dörmögték az őrcsoport katonái.

- A császár meghagyta, támadunk - mondta a tiszte. - De előre tudom, mi lesz belőle.

- Mi?

- Hűlt helyét leljük a magyaroknak. Agyonfáradva térünk vissza, és éjszakára megint a nyakunkon lesznek ezek a nyilazó ördögök.

Most kiáltás hangzott a közelből. Az egyik őrs hangja. Mintha megijedt volna valamitől.

- Mi van Hanzzal? Eredj utána, nézd meg, Kurt!

Csakhamar ugyanabból az irányból Kurt ordította:

- Micsoda ostoba tréfa ez, Hanz! Hagyd abba!

- Nem tréfa. Segíts! Segíts!

- Bolond vagy...

- Ezek összeveszttek - állapította meg az őrség tisztje. - Magam nézek utána.

Elment. De a sátrak közt senkit sem talált. Csak mintha a tábor szélén két nyargaló lovat sejtett volna a sötétben. Hangtalanul szaladtak, mint a kísértetek.

Hanz és Kurt reggel találódtak meg, a tábortól ötvenlépésnyire. Pucéron. A madarak már kikezdtek őket...

Kund találománya ez volt: lovuk patáját ronggyal tekerték be, hogy ne dobogjanak. Céljuk közelében a lovakat lefektették a földre. Urosával becsúsztak az ellenség sátrai közé, és mint afféle ügyes madarászok, elhelyezték a pányvákat. Mihelyt egy német a hurokba lépett, a lábára csavarodott, ők a hosszú kötélén már húzták is ki a táborból a törbe esett jómadarat. Kiáltozása úgy odacsalta társát, mint egyik madár füttye a másikat.

Reggelre Kund és Urosa olyan kényesen sétáltak a sodrony páncélingben, vaskalapban, mint egy ispán. Még pénzeszacskó is volt övükre kötve. Nemcsak a zacskót, a benne levő zsoldot is örökölték. Pénzüik még meg is szaporodott, mert fölösleges fegyvereiket eladták.

„Ha most látna az a hetyke leányzó - gondolta Kund -, nem mondaná, hogy csak hencegek.”

Vojtek száznagynak elmondták, mint jártak az éjszaka. Vojtek hahotázott. Jelentette a dolgot Zács palotaispánnak - az meg Béla hercegnek. Másnap éjszaka már vagy száz ürge magyar legény feszítette ki kötelét a német sátrak közt. A kényes lovagok már nemcsak a nyilaktól féltek. Ki se mertek lépni a fedél alól éjjel.

Vojtek száznagy nem feledkezett meg ígéretéről, hálás volt Kundnak. A palotaispán révén azt is megjelentette Bélának, hogy ki a vakmerő csíny szerzője. Harmadnapra kiáltó kereste Kundot. Hiába szabadkozott, vitte a herceg elébe.

A szép nemezsátrat éppen bontották. Fölszedték a tábor, mert látszott, hogy az egész német sereg támadásra készül. Ezt ki akarta kerülni Béla: nem mérkőzött nyílt mezőn az erősebb ellenséggel.

Fatörzsön ült a hegyoldalban, erdőszélen, amikor Kundot elébe vezették. Most világos nappal, két lépés közlelől látta Vazul fiát. Ültében is magas, hosszú karja a térdén; tömött, barna bajsza alácsüng. Csillogó szemmel, hosszan nézett Kundra.

- Hogyan jutott eszedbe a törvetés?

- Uram, gondoltam, ez az aranyváros úgy csalogatja az ellenséget, mint kirakott csemege a madarat. S a madarász óvatos ám: nem hagyja, hogy a madár elkerülje a lépet. Körülrakja a tájékát hurokkal is... Ezért, gondoltam, én is hurkot vetek, hogy beleessenek. Hát beleestek.

- Jól gondoltad... melyik hadba tartozol?

Kund térdre esett. Most minden kitudódik! Talán mindjárt fel is akasztják! De hol van olyan magyar ember, bármi nagy ember is, aki nem szól igazat Árpád vére előtt!

- Uram... a somogyváriba. Hadnagyom Ernye ispán. Béla szeme mintha kissé elborult volna.

- Hogyan kerülsz ide?

- Levelet vittem hozzád, uram, Veszprémbe... A palotán eltévedtem. Társaim nélkül mentek el. Azért jöttem seregeddel...

- Emlékszem. A te tarsolyodban volt a levél.

Szeme újból földerült.

- Hibáztál. De nem azért hívtalak, hogy büntesselek, hanem jutalmazásra. Mily fegyvered hiányzik?

Kund fellélegzett. Alig tudott szólni az örömtől.

- Uram! Van nekem mindenem. De ha egy szép pajzsot...

- Zács ispán - intett Béla. Felnevetett. - Adjuk neki annak a német grófnak címeres pajzsát, akit ma elfogtunk.

Zács ispán is nevetett. Nána lovász is nevetett, amikor átadták Kundnak a német lovag nagy, háromszögletű pajzsát, rajta a cifra címermadárral.

- Most pedig eredj vissza a hadadhoz - parancsolta Béla -, a büntetéstől felmentelek, és meghagyom hadnagyodnak, tegyen seregében tíznaggyá. Mondd meg neki. Elmehetsz.

Kund felállt térdéről. Még köszönni is elfelejtett, úgy szaladt el, a pajzsot cipelve.

Ő nem nevetett az ajándékon. Táborbeli társai is megcsodálták a szép munkát. Nem tudták, hogy ilyen pajzsa csak német nemesnek lehet; császári levél kell a címerről, és nagy csúfság a császárnak, a grófjának is, hogy magyar közember viseli azt ezután.

Melegen búcsúzott Urosától. Sajnálta mindketten, hogy ilyen hamar válniuk kell: talán soha az életben nem találkoznak többé. Vojtekkal is szorongatták egymás kezét. Kund aztán felült lovára, és elkocogott nyugat felé.

Háta mögött már rendezkedett a sereg: a németek támadása elől visszahúzódnak a hegység erdeibe -, hogy aztán újra előtörjenek az ellenségre, mihelyt az húzódik vissza. Ment, mendegélt Kund. Egyre büszkébb lett. Aki útjába került, parasztember vagy vitéz, mind süveget emelve köszönt neki. Gondolták, nagy ember lehet az, akinek ilyen fegyvere, pajzsa van. Ámbár szolgálja nem volt, amit mégis furcsállhattak volna.

De nem furcsállotta senki. Az a paraszt sem, aki meglátta, amikor az út mentén ledőlve falatozott - mellette a fához támasztva cifra pajzsa. Lelkendezve szaladt hozzá, térdre borult és valami csúnya nyelven karattyolt. Tarisznyájából levelet húzott elő, és mutogatta nagy örömmel.

Kund csak evett, és nagy méltóságosan egy szót sem felelt neki. Majd körülnézett, ugyan kivel tévesztheti össze ez a zagyva nyelvű parasztember.

De senki sem volt a közelben. Amaz félreértette a körülnézést.

- Jaj, ritter, hát mék matyarok fannak itden? - suttogetta most már lapos magyarsággal. És maga is kezdett szaporán körülpislogni. - Majt söndesen peszélek. Matyarul.

- Hová mégy?

- Az úrhoz. Hát itt van már asz úr? Vaty ilyen köszel Fehérvár?

Kund egy szót sem értett az egészből. Csak annyit, hogy hírvivő ez is, akár Urosa volt, és az úrhoz igyekszik.

- Herceg úrhoz?

A levélvivő méltatlankodva, büszkén emelte fel a kezét.

- Király úrhoz.

- Akkor nem jól mégy, majd én elvezetlek.

A paraszt majdnem kezét csókolt neki. Kund már értette, hogy „vendég” az illető, vagyis Magyarországon megtelepedett német.

Lovára szállt, és a parasztot maga előtt indítva, Veszprém felé folytatta útját. Amaz nyugtalanul nézdegélt körül. Mikor másfél óra múlva csakugyan Veszprém tűnt szemük elé, a vendég felkiáltott, és beugrott az útmenti bozótba.

Kund utánaugrott, de az erdőszélen nem mehetett tovább. Leszállt hát lováról és csak lándzsával kezében, üldözőbe vette a futamodót. Azon ugyan nem volt páncél, de a fák közt nem futhatott gyorsan, Kund utolérte. A lándzsán levő kampóval elkapta.

- Hát te hova szaladsz?

- Irgalom, kegyelem! - borult térdre a vendég.

- Bolond vagy te. Hiszen a király úrhoz vezetlek.

Amaz csak sírt, jajgatott, amikor Kund visszaösztökélte az útra. Nem tudta a legény, hogy a német köznép a császárt csak a német címén szokta emlegetni: királynak. Van német király, akit a római pápa „császárrá” koronáz, van, akit nem. A népnek ez a cífraság mindegy: a király - az király.

Elszaladt volna megint a levélvivő, ha a királyi vitézek meg nem fogják, amíg Kund elvette tőle a levelet, és bevitte Veszprémbe, a palotára - Endre királynak... Miklós püspök az ablaknál forgatta, majd két fáklyát is hozatott, úgy tanulmányozta az írást. Kund az ajtóban állott. De úgy érezte, egészen másképpen áll most, mint minapában, akkor még csak egyszerű vitézi gúnyájában.

- Uram - mondta Miklós püspök -, ezt a levelet Gebhard írta, a regensburgi püspök.

- Henrik császár atyjának testvére - bólintott Endre.

- A Dunán levő hajóhad vezére - tette hozzá az öreg püspök. - Azt írja, megérkezett az eleséggel Pozsonyhoz. Kérdi, meddig menjen hajóival, hogy találkozzék a császár seregével.

A király fáradt, szomorú arca felderült.

- Értékes fogás ez a levél. De most mit tegyünk?

- Te vagy a király, uram. Határozz.

A sötét arcú Vid ispán mondta ezt, akit Kund már látott a somogyi seregnél. De a király megint sápadtan magába roskadt.

- Nem, nem! Béla herceg a vezér. Menjen futár, hozza azonnal. Ő mondja meg, mitévők legyünk.

Aztán felemelte fejét. Tekintete Kundra esett. Nem kérdezte, kicsoda. Fáradtan mondta:

- Ezt a vitézt vendégeljétek meg illendően. Ajándékul kantárt, nyerget kapjon.

Kund repesett örömeiben: most már a lova is ragyogóan lesz kantározva. Amikor kivezették a királytól, mellette sietett el az a szép szőke leányzó. A legény visszahőkölt, de a leányka fejet hajtva haladt el mellette.

Nem ismert meg - gondolta Kund. Nem tudta, búsuljon-e ezért vagy örüljön. A leányka alighanem valami főembernek nézte, azért köszönt.

Az udvari vitézek kérdezték:

- Szerencsés ember vagy. Hogyan fogtad el azt a levelet?

- Nem én fogtam el, hanem ez a madár - nevetett Kund, és pajzsán a német címermadárra bökött. Most már értette: a német vendég a pajzsa miatt gondolta róla, hogy ő is a fajtájából való.

8.

Béla herceg másnap este a sátrában kapta meg a király üzenetét Gebhard püspök leveléről. Sátra újra ott állt a hegy oldalában, ahol a minap, onnan nézett Fehérvár felé, a németek táborára. Azok is újra a helyükön ültek. Másfél napig tartott a császár kísérlete, hogy nyílt csatára kényszerítse a magyarokat. Rájuk indult minden lovasával, gyalogosával. A forró napon egyre csak mentek, izzadtak a nehéz páncélok alatt. Volt, aki kidőlt, más meg napszúrást kapott. Gyomruk amúgy is korgott - a hosszú úttól még éhesebbek lettek.

Béla herceg serege azonban mindig előttük járt, csak utóvédje ütközött össze a császáriak előcsapatával. Ha a császár erdőbe ért, mindenfelől megelevenedtek a bokrok, repültek a nyilak. Hullott a német lovag a nyeregből. De ha betörték a bozót, a fák közé, nem találtak senkit.

Szégyenszemre, holtra fáradva tértek vissza fehérvári táborukba. Azt meg közben a város-beliek kirohanása tette tönkre. Kezdhatték újra a berendezkedést. De sátruk alig maradt, és most már a főembereknek is sírgödrökben kellett éjszakázniuk, mert a körös-körül száguldozó magyarok nyilai mindenfelé hullottak. Olyan fáradtak, kedvetlenek voltak már a németek, hogy a portyázó magyarok éjszaka az őrcsapat mellett száguldoztak el, és pányvával kapdosták ki közülük az embereket.

Minden csapat, minden portya tudta, hogy Béla szeme rajta van, ő igazít minden mozdulatot.

Béla herceg egy fáklya fénye mellett ült sátrában. Arca mozdulatlan volt. Tudta, csapatai egyre bátorodnak, már bírni is alig lehet velük. Még bolond fejfel nekimennek az ellenségnek. Az erőtől pedig tartani kell, nem szabad játszani a tűzzel. Ámbár a német napról napra lankadtabb. Hiszen éheznek: a mezőn egeret, ürget öntenek, és boldog, akinek efféle jut a fogára.

Közeledik a döntés!

A herceg felállt. Arannyal hímzett piros ruhájában fel-alá járkált. Lábán sodronypáncélból villogott ezüstösen a nadrág. Barna haja válláig ért, de feje teteje kopasz. Megállt, nézett a fáklya tűzébe.

- Húzzuk szét a kerítőhálót, vessük ki a gyalmot - mondotta hangosan. - A háló egyik szarát a határon vetjük ki... Parancsot küldök Zalába!

A sátor bejáratánál állt inasa. Az utóbbi szavakra térdet hajtott, és kiment. Ott vártak a kiáltók. Menten elsiettek alkalmas embereket keresni, akik a herceg parancsát a zalai sereghez vigyék.

A parancs ez volt: megszállni újra a gyepüket, bezárni a nyugati kapukat!

Aztán előhívatta a király követét. Elmondotta neki, mit tegyenek a regensburgi püspök levelével.

Mikor az már térdet hajtott, és indulóban volt, Béla még megjegyezte:

- Az az ifjú vitéz, Kund nevű, aki a levelet elfogta, várjon rám Veszprémben. Magam is oda-megyek.

- És ha már elment?

Béla szeme megvillant. Nem szólt... A követ ismét térdet hajtott. Szó nélkül értette már a haragos parancsot.

- Akkor visszahívjuk - rebegte.

Béla herceg üzenete szerint Miklós püspök írt választ Gebhard levelére, mintha a császár nevében írná. Fogtak aztán egy másik vendéget, aki a magyar seregben harcolt. Faggatták:

- Miért harcolsz a német császár ellen, hiszen te is közülük vagy?

- Éppen ezért - felelte a vendég -, mert én tudom, mit jelent, ha ők uralkodnának itten. Nem apám vagy öregapám vándorolt be Magyarországra, hanem én magam. El nem viselhetem azt a jármót, amit ott raknak a parasztember nyakába. Ugyancsak nyúzzák. Itt, Magyarországon könnyű az élet. A magam sorsát védem ellenük.

- Nem hallod-e, hogy a magyarok visszasírják a régi időket, és panaszkodnak a paraszti sorsukra?

- Hallok eleget. De nem tudják, mit beszélnek. Visszakívánják a kóbor élet szabadságát, és amellet parasztok akarnak lenni. Én tudom, hogy gyöngyéletük van a németországi jobbágysághoz képest... Hű vagyok a király urunkhoz, őt szolgálom.

No, ebből nem lesz áruló: rábízták hát a levelet, el is vitte Pozsonyba, mintha Henrik császár küldené. A levél így hangzott:

Tudd meg, derék Gebhard püspök, hogy birodalmunk nehéz és fontos ügye arra kényszerít minket, hogy Magyarországból Németországba menjünk, mivel a lotharingiai herceg meg a francia király - aki a magyar királynak feleségéről sógora - ellenségként támadt birodalmunkra, és háborúval elfoglalta. Rajta tehát, siess: rombold el a hajókat. Amilyen gyorsan teheted, igyekezzél elénk Regensburgba, mert Magyarországon tovább nem vagy biztonságban.

Kund a király vendége volt, az udvari vitézek konyháján élt. Nem illett hát, hogy azonnal folytassa útját, az emberség úgy kívánta, hogy legalább egy napig marasztalják.

Másnap délelőtt széles, derűs mosollyal állt meg a szőke farkocsú, magas, szép leány előtt az udvaron. Az most megismerte.

- Mi a neved, húgom?

- Jadviga.

- Szép név... Hát az én nevemre emlékezel-e?

A lányka csodálkozva nézdegélte: be szépen kiöltözködött ez a paraszt-vitéz! Alighanem ott kereste az ellenséget, ahol van. Semmi kétség: ezt a zsákmányt nem adták ingyen. Büszkén felelt, de kissé bizonytalan volt a hangja:

- Nem tarthatom eszemben a király úr minden vitézének nevét.

- De az enyémet igen. Mert én eljövök érted - bizonykodott Kund, még mindig mosolyogva. De szíve telve volt aggodalommal: hátha megint csak nevetség lesz belőle.

Nevetség nem lett. A lányka csak vállat vont és indult. Kund utánafordult, és ellágyulva mondta:

- Kund a nevem... mondtam már... Zotmund fia, Kund. Ne felejtsd el.

Egész nap vidám volt ettől a beszélgetéstől. Este aztán az oldalát majd kiverte, akkorát döndült a szíve, amikor azt a parancsot kapta, hogy várja be Béla herceget. Úgy járkált az udvaron, mint akiből fontos ember lett, ha az úr maga küld neki parancsot. El is mondta volna Jadvigának. Folyton kereste. De nem találta meg aznap.

A következő napon megérkezett a táborból a herceg száz lovasa, ezek élén Vojtek lovagolt. Rövidesen jön utánuk majd a herceg is.

Vojteket már nem csempészték vissza Fehérvárba, Béla megtartotta maga mellett, hiszen udvari vitéz volt. Mily nagy volt Kund öröme, amikor a lóról lekászálódók közt megpillantotta Urosát!

Szaladt hozzá nyomban, örvendtek egymásnak nagy lelkesedéssel. Eközben Kund szeme Vojteket kereste. Urosa ugyanis azon melegében elmondta, hogy a herceg válogatott emberekből gyűjtötte ezt a századot, így került bele ő; bizonyára Kundot is ezek közé szánják.

A száznagy egyenes léptekkel tartott a királyi konyha előtt álló csoportozathoz. Udvari cselédek nézték ott a csapat bevonulását. Ekkor az udvari nép közül kivált egy magas fiatal lány - Kund ezer közül is megismerte volna: Jadviga volt -, Vojtekhoz szaladt. Nem, ez nem káprázat: nyakába borult és megcsókolta.

Mások is látták a jelenetet. Meg is jegyezte egy újonnan jött vitéz:

- Szép jegyese van száznagyunknak.

Kundba mintha mennykő ütött volna. Hát ezért beszélt vele úgy az a lány! Micsoda ostoba ember ő! Azt kellett volna először megkérdeznie tőle, van-e jegyese. És ez neki eszébe sem jutott. Talán bizony azt képzei magáról, hogy ő, Kund az első ember a világon! Ezért csúfolta meg a lány! Jadviga a száznagy jegyese? Kund nehéz könnycseppet törölt ki szeméből.

Nagyot sóhajtott. Ez bizony megesett vele.

A szégyennek azonban ezzel nem volt még vége. Vojtek Jadvigával kettesben sétált egyet az udvaron, és mindenkinek szeme láttára, igen nyájasan beszélgetett. A lányka arca ragyogott, amint Vojtekre nézett. Kund meg csak állt ott, félrebb; hol beszélgetett Urosával, hol meg csak úgy ácsorgott. Az újonnan jöttek még nem kaptak parancsot, hogy lenyergeljenek-e vagy továbbmennek. Hát ekkor észreveszi Kund, hogy Jadviga mosolyogva őfelé bök a fejével. Vojtek is ránézett. Azok ketten összenevettek. Kinevették!

Kund azt hitte, elsüllyed szégyenében. Kirohant az udvarról, ki a kapun. Urosa fel nem foghatta, mi lelta a barátját.

9.

A székesegyház tornyában megcsendültek a harangok. Vecsernyére szóltak. Úgy kongtak-bongtak, mélyen az öregharangok, magas hangú csilingeléssel a kicsinyek, hogy beleszédült az ember feje. Nem lehet olyankor gondolni semmire, amikor a harang szól, csak a harangra. Kivált, ha az ember meg nem szokta. Kund első indulatát elnyomta a harangkongás. Nem tudta, hová meneküljön előle - hát beszaladt a templomba. A vastag falak közt, nehéz, alacsony boltozatok alatt csakugyan alig hangzott a tornyok zengése. Szállt a tömjénfüst, és mormolás hallatszott egy oltárnál.

Gondolta, imádkozni fog, hogy elmúlják tőle a szeretet, és ne gondoljon többé arra a lányra, olyan legyen neki, mintha sose látta volna. Igaz, nem tud imádkozni. Mikor öt évvel ezelőtt az öregek fehér lovat áldoztak a kútfőnél, igen szépen imádkoztak és énekeltek. De Kund azt nem tudja. Azt sem tudja, hogyan kell tisztelni a németek és olaszok Öregistenét, akit most tisztelni kell. Meg a fiának anyját, Máriát: öregapja mondotta valaha, hogy az a Mária senki más, mint a Boldogasszony. Meg aztán ott van körülöttük az a sok kisisten: a szentek. Péter, János, Gáspár, Menyhért, Boldizsár, Magdolna és Kleofás. Ki győzné fejben tartani azt a sok nevet! De majd csak beszél velük valahogyan a maga nyelvén.

Már bontogatta is pénzes zacskóját. Mert ha nagy úr elébe megy az ember, mindig ajándékkal kell kezdeni. Azért van a templomban is persely minden kép előtt.

Míg tétován nézelődött, megpillantott egy szerzetest. Fekete csuhában térdelt, meghajtott fején nagy, kerek pilis, csak körül a hajkorona. Pergeti ujjai közt a rózsafüzért.

„Csúnya istenteremtése, annyi bizonyos” - gondolta Kund. De azért mégis ehhez fordult, mint aki legmegbízhatóbb szakértőnek látszott a dolgában. Megveregette a vállát. A szerzetes nem mozdult. Újra megveregette. Harmadszorra felkapta a fejét. Aztán mormolt még egy ideig, végre keresztet vetett és felállt.

- Mit kívánsz, ó, barbár és bűnös testvérem? - kérdezte alázatosságot színlelő göggel. - Miért zavarod lelki gyakorlatomat?

- Mutass nekem egy erős szentet.

- Minden szent közbenjáró az Úr előtt.

- Hát nekem olyan erős szentet mutass, aki meggyógyítja a szívemet.

- Mi a te szíved betegsége?

- Egy leány van benne.

- Az ördög! - kiáltott fel a szerzetes.

- Nem ördög az! Gyönyörű szép leányka.

- Vezekelj! Penitenciázz! Az ördög incselkedik veled, szerencsétlen! - Felemelte kezét, és szemét forgatva hátrált. De már erre Kundban szemmel láthatóan mozogni kezdett az ördög, mert mellen ragadta a csuhást.

- Te, rusnya féreg! Ne mondd még egyszer Jadvigára: ördög, mert úgy képen töröllek, hogy a pokolban találod magadat!

Csak azért nem lett baj a dologból, mert az oldalboltozat alól, ahonnan imént tömjénfüst szállt, most prédikáció kezdődött.

- Mór beszél, a szent életű pécsi püspök - suttogta a szerzetes, és ismét kifordult szeme fehérje.

Kund elengedte.

- Ha pécsi, miért van itt?

- Király urunkat támogatja tanáccsal. Hallgass! Figyelmezz!

Kund figyelmezett. Mór beszélt:

- Mi az evilági élet, amihez oly nagyon ragaszkodtok? Pornak és hamunak léha játéka, hiúságok hiúsága! Lám, felnő az ember. Ifjúsága napjaiban bohóskodik egy-két esztendeig. Táncol is, a sátán örömeire. Azután magára veszi a házasság igáját...

Kund felfigyelt. Érdekesen beszél ez a püspök!

- Egy-két esztendő, és a házasság örömei is véget értek. Most már csak gond és törődés az ember dolga. Huszonégy-huszonöt éves korában már figyelmezteti a halál, hogy készüljön az útra, ahonnan nincs visszatérés. Megodvasodnak, fájnak, kihullanak fogai. Váratlanul fájdalom a hasában: nem használ a jajveszékelés, elviszi a kólika. És az asszony! Ha meg nem halt már első gyerekénél, születik huszonöt esztendő korára nyolc-tíz gyermeke. Jó, ha marad belőle kettő... - Kund anyjára gondolt. Meg kiskorukban elhalt testvéreire. - Meggörnyed az asszony számos betegség alatt. Ráncos, aszott az orcája a sok munkától. Fogatlan a szája. Íme, ez az, akit csókolni akartok paráznaságokban, hajtva ördögi incselkedéstől...

- Jól beszél ez a Mór - bólogatott ismét Kund, és már barátságosan nézett a szerzetesre. - Abban az ördögben lehet valami... - A prédikáló hangja felcsattant:

- Miből áll akkoron életetek gyönyörűsége?! Esztek-isztok? Nem! Hiszen zabáltok és vedeltek, hogy harmincesztendő korotokban szolgák tolják fel a lóra a pókhasatokat...

- No, ez már csak a főemberekre illik - állapította meg Kund. - Nálunk a faluban csak egy öregnek van pókhasa.

- Azért mondom, fordítsatok hátat e világ hazug és álnok gyönyörűségeinek. Ne veszítsétek el az ideig tartó, hitvány örömekért az örök üdvösség gyönyörűségét, amely a mennyben várakozik reátok.

Ezután a szónok beszélt arról a szép életről, amelyben azoknak van része, akik istennek szentelik magukat. Megvetik az ördög incselkedéseit, imádságban, elmélkedésben, böjtölésben töltik napjaikat, hogy ezerszeres jutalmuk legyen a túlvilágon.

Aztán ismét felcsattant a hangja, és haragosan, fenyegetően mesélt a pokol kénköves lángjainak borzalmairól. Ezt Kund már ismerte. Végül egy szép történetet mondott el:

- Élt az én gyermekkoromban Nyitra mellett egy szent remete. Magam is ismertem. Egész nap imádkozott, sanyargatta magát, és nem evett egyebet, mint földből kikapart gyökereket. Az éjszakai alvás idejét úgy töltötte, hogy ülőhelye körül háromfelől deszkafalat készített, ebből hegyes szögek nyúltak ki. Ha tehát éjszaka ülven elaludt, mélyebben a kelletténél és oldalt vagy hátradőlt, a szögek szúrása nyomban felébresztette. Kötélre követ is akasztott feje elé, így ha álmában előrebílt, a kő nyomban homlokát verte, és ettől felébredt.

Kund elmélkedett:

- Rosszul csinált az az úristen minket, ha ennyi ravaszsággal és kegyetlenséggel kell hadakoznunk az ő teremtése ellen.

A püspök eközben befejezte beszédét:

- Így viaskodott a szent remete a test ellen, amely az ördögé. Jutalmul azután fel is vétetett a szentek seregébe. Mi ennek a bizonyítéka? Íme: Történt, hogy Nyitra városában egy tolvajt felakasztottak. Másnap nem lelték az akasztófán, hanem ép egészségben lakozott a szomszédos faluban. Elmondta, hogy mikor felakasztották, fohászkodott a szent remetéhez és íme: az nyomban mellette termett, tenyerére emelte őt, úgy tartotta, amíg csak a sokaság el nem oszlott mellőle; akkor elbocsátotta őt a földre. Ettől fogva a tolvaj istennek tetsző életet élt...

A templomból kifelé jövet Kund megjegyezte a mellette lépdelő szerzetesnek:

- Azért beszélhetett volna a püspök atya a háborúról is.

- Mi köze isten emberének e világ hadakozásaihoz?

- Hát... hát, ha a német győz, elveheti a birtokot a klastromoktól - töprengett a vitéz.

A szerzetes csodálkozott ezen:

- Dehogyan venné! Sőt megszorítaná, hogy imádkozzunk érte.

- A német! Hát Endre király nem szaporítaná meg, ha győz?

- Bizonyára megszorítja.

- Vagyis nektek, papoknak, mindegy, hogy a magyar király győz-e vagy a német? Akkor éppenséggel imádkozhatott volna a püspök a mi királyunk győzelméért.

- Ostoba ember vagy - csóválta fejét a szerzetes. - A pápa a német király barátja, a német király segítette őt a pápaságra, ő meg császárrá koronázta Henriket. Ki is átkozta Aba Sámuel királyt, amikor a császár ellen fegyvert fogott. Vigyázzunk, hogy Endre is úgy ne járjon!

Odakünn alkonyodott.

A szerzetes azzal vált el tőle, imádkozzék és elmélkedjék azok felett, amiket hallott, hogy üdvös tanulságára váljanak. Kund nem tudta, mit szóljon: hát ezek a papok a pápa szolgálói. A pápa meg a császár embere. Vagyis isten embereinek mégis van közük e világ hadakozásához: mert a magyar ellen egy követ fújnak a némettel.

Kund, igaz, néha esetlenül, de mindig bátran járt-kelt a királyi udvarban is. Most először zavarodott meg: miért pártolja Endre király a papokat, miért adta vissza hatalmukat, amikor Péter király idejében az egész nép a németeket szolgáló Péter király és a papok ellen támadt? Hiszen a papok most is a német felé sandítanak.

Úgy látszik, mégis nagyon ostoba ember ő, Kund, Zotmund fia, ha ezt nem érti. Fellobogott benne a harag önmaga és az egész világ ellen.

Ekkor pillantotta meg őt a templom előtt Vojtek.

- Kund, hej, Kund! Hol járkálsz? Már régen kereslek. Nagy becsület ért. Az úr maga mellé emelt; velem jössz, az én százammal! - kiáltott rá vígan.

De Kund nem sietett hozzá, hanem csak úgy kiáltotta neki:

- Vissza akarok menni az én seregemhez, a somogyvárihoz! Nem megyek veled, a te századdal. Inkább megyek a pokolbeli ördöggel.

10.

Szép tiszta volt az ég, sűrűn kirakva csillagokkal. Kund feküdt gubáján, és nézte a csillagos eget. Gondolkodott, gondolkodott. De sehogy sem tudott kiigazodni gondolataiból. Annyi bizonyos, Béla hercegnél alaposan elrontotta a dolgát. Vojtek haragszik rá, mert szemet vetett jegyesére, és most még goromba is volt hozzá. A följebbvalójához! A száznagy ezt elmondja az úrnak, lesz akkor nemulass.

„Ebben már benne vagyok!” - gondolta dacosan a fiú.

Hátha szó nélkül elmenne, és megkeresné saját seregét? Nem szabad, mert a herceg magához rendelte őt, nem mehet el. Várnia kell büntetését. De talán az úr mégis elengedi az övéihez...

Az is megfordult eszében: hátha ő is remetévé lenne, mint ama nyitrai, akiről Mór püspök beszélt. Majd egykor őrá is prédikálnának a püspökök, és elmondanák Szent Kund csodáteleit: hogyan húzott ki pányvával németeket a császár táborából, és hogyan fogta el a regensburgi levél vivőjét, az áruló vendéget, akit azután úgy felakasztottak, hogy egyetlen szent sem szedte le a fáról... De jaj, ilyen tettek miatt aligha lesz belőle szent! Hiszen a főpap, a pápa a németeket szereti, és ha meghallja, mit csinált Kund, talán még a varázsigét is elmormolja, amitől Kundot pokolba viszi az ördög... Hej, hej!

Okos embertől kellene tanácsot kérnie, mitévő legyen. Meg a papok dolga sem ment ki az eszéből. Így aludt el.

Reggel első volt, hogy megpillantotta az okos embert, akitől tanácsot kérhet. Az öreg Miklós püspök kocogott ki a palotából egy jámbor lovon, szép lassacskán. Tisztes távolságban két szerzetes kísérte. Még hátrább szép királyi csapat.

Kund nagy hamar felszerszámozta lovát, és nyargalt a püspök után. Öregember az, nem bántja, ha szól hozzá. És ha ráusítja a lovasokat? Hadd legyen már akárhogy!

Utolérte Miklóst, szépen lassította lovát, és illendően köszöntötte. Sisakját kezében tartotta mindvégig, amíg szólt vele.

- Püspök atyám, bűnös ember vagyok én.

Miklós bólogatott ősz szakállával.

- Gyónni akarsz? - kérdezte.

- Azt - hagyta rá Kund rövid habozás után. Ilyent még nem csinált, de hadd legyen ez is, akármilyen!

- Nagy bűnöd van, azért fordultál hozzám, ugye?

- Úgy, úgy. Goromba voltam a száznagyyal, akit az úr fölém rendelt.

- Bizony nagy bűn ez, édes fiam. Minden hatalom az úrtól való. Minden feljebbvalónkat tisztelnünk kell... Megverted?

- Én? Nem. Csak úgy szóval...

- Akkor nincsen nagy baj, édes fiam. Bánod-e?

- Bánom.

- Akkor feloldozlak... - Már vetette is a keresztet, és latin szavakat mormolt.

- Most már nyugodtan mehetek a herceg elébe?
- Egész nyugodtan, édes fiam. Legfeljebb megbüntetnek.
- De hiszen feloldoztál!
- Én a túlvilági büntetéstől, a kárhozat tüzétől mentettelek meg. De ezen a világon még megcsapnak. Más bajod aligha lesz.

Kund megkönnyebbülten sóhajtott fel. De csak kocogott tovább az öreg püspök mellett. Végre összeszedte bátorságát, és megkérdezte:

- Igaz, hogy ti papok, a pápa szolgálai vagytok?
- Igaz.
- És hogy a pápa együtt örül a császárral?
- Igaz. Azért megyek most hozzá, hogy békítsem. Pozsony táján van. A németeknél. Ajándékot viszek neki.
- Akkor jó - derült fel Kund. - Már búsultam, hogy rosszul szolgáljátok a királyt, ha a pápát szolgáljátok.
- A királyt szolgálunk kell, ostoba tuskó! Hiszen tőle kapjuk a földet és a püspökséget. Nem is lehetne el nélkülünk, a mi tudományunk nélkül. Meg ha nem hirdetnők a népnek az ígét.
- De ha a pápa kimondja a varázsigét, hogy a király menjen a pokolba, akkor elhagyjátok a királyt, ugye?
- Szentelen szolga vagy. Felképelek, ha kotnyeleskedsz!

Kund nagyot sóhajtott.

- Haj, ostoba vagyok én ehhez! Pedig már abban voltam, hogy hátat fordítok a világ gyönyörűségeinek. Mivelhogy az a leány, aki a szívembe költözött, másnak a jegyese. Gondoltam, elmegyek papnak. De hát hogyan ismerném ki magamat abban a rengeteg tudományban? Meg azt a nyelvet sem tudom, amin ti istennel beszéltek, varázsoltok.

Miklós kedélyesen nevetett. Kinyújtotta reszkető karját, és megérintette a mellette, kissé hátrább lovagló Kund vállát.

- Amiatt ne búsulj. Megvallom, én sem tudok latinul. Ámbár tíz évig tanítottak rá. Mikor aztán püspök lettem, és sok pénzem volt, vásároltam idegen országból egy formulárét, vagyis iratmintakönyvet. Van abban minden: hogyan adományoz a király birtokot, milyen a végrendelet, milyen szavakkal érdeklődik a szomszéd király egészsége iránt. Csak épp a neveket kell beírnom a levélbe, a többi másolom a mintából. Mégis azt tartják, nagy a tudományom. Azért kancellárkodom én az urak mellett, és nem más, aki még kevesebbet tudna, mint én... Igaz, megvallom neked, fiatalember - és Miklós öregesen nevetett -, amikor a király birtokot adományoz, nagyon nehéz dolog leírnom a birtokok határait, mert erre nincs mintám. „Ettől a tölgyfától addig az árokig”, „ettől a medertől addig a dombig”. Tudod, akkor mit csinálok? Magyarul írom. Hehehe. Úgysem olvassa azt a levelet senki. A birtok határait karddal védik, nem levéllel... De most a háborúban sokszor kellett levélbe írnom a herceg parancsait. Most se tehettem egyebet: magyar szavakkal írtam bele, hová menjenek a seregek. Hányszor írtam: *Fehérvár reá menő hadi utu reá...* A tudós pap, aki leveletem a seregeknél elolvasta, bizonyára nem szólt erről senkinek, és elmond vétkemért egy Avemariát...

Kund lehorgasztotta fejét.

- Öreg vagyok én már ahhoz, hogy tanuljak.

- Csacsinak vagy öreg, fiam. Én negyvenesztendőskoromban kezdtem. Mikor meghalt a második feleségem. Mondtam: még egyszer meg nem nősülök. Erre barátaim biztattak: legyek pap. Ne csupa német meg olasz kapja azokat a szép birtokokat a királytól, hiszen azok mind a maguk fajtáját részesítik benne. Ilyen régi nemből való magyart tegyen püspökké a király úr, aki magyarokat tesz papokká a jószágokban. Hát így lettem pap, és tízesztendei tanulás után, vénkoromra egyike a legkisebbeknek isten szolgái közt. - Ezt a szép mondást is alighanem az iratmintákból tanulta.

- Ifjúkorodban nem voltál pap, püspök atyám? - csodálkozott Kund. - Talán táncoltál?

- Táncoltam bizony, a sátán örömeire. Meg gyönyörködtem a leányokban. Hehehe. Szép idő volt az! De a pápa azután feloldozott ifjúságom paráznaságainak terhétől, elengedte a túlvilágon kiérdemelt tisztítótüzet.

Csóválta fejét a vitéz.

- Mór püspök tegnap prédikálta, hogy az ifjúság örömei mind csak hiúságok hiúsága.

- Mit ért ahhoz Mór püspök! Gyermekkorától fogva klastromban nevelték! - pattant fel az öreg. Aztán észrevette elszólását. Sandán Kundra pillantott, felsóhajtott: - Bizony, fiam, úgy van az, ahogyan a tisztelendő pécsi püspök mondotta, akinek tudománya százszorta nagyobb az enyémnél.

Kund visszaigazította fejébe a sisakot. Miklós püspök nyájasan nézett rá.

- Hát mondom, fiam, csak gyere el hozzám. Jó magyar gyerek vagy. Amikor visszajöttem a pápától, olyan papot csinállok belőled, hogy még az ispánok is a kezedet csókolják.

Visszakocogott a fiú Veszprém felé. Útközben azon gondolkodott, hogy ő ugyan csak egyszerű halászember, de a nagyok se tudnak többet, mint ő. Csak értik a módját. Lám, ez a fecsegő vénember kedvét lelte benne, hát elárulta neki a hamisságot.

A nagyok közt, úgy látszik, hamissággal kell élni. Hát megtanulja a hamisságot ő is.

- Hehehe - nevetgélt magában az öreg püspök. A fiatal vitézről eszébe jutott saját ifjúkora. Arra gondolt.

A mögötte poroszkáló két szerzetes pedig fel nem foghatta, minő országos dolgokról tárgyalt Miklós olyan sokáig ama vitézzel. Mindenesetre nagyot köszöntek Kundnak, amikor ellovagolt mellettük.

11.

A németek már két napja abbahagyták Fehérvár vívását. Nem állítanak fel újabb hajítógépeket, a régiek körül sem sürgölődnek. Nem röpködnek mázsás kövek az ostromlott városba. Az éhségtől elgyöngyült német katonák hevernek a vermekben, melyeket maguknak ástak. Várják, hogy történjék valami. Harcolni se kedvük, se erejük. Szidják a császárt: adjon enniök, fizessen zsoldot. Bezzeg a császár mindezt Magyarország kifosztásából várta, s íme, most ő lesz a magyarok zsákmánya.

Tudja az idegen: nincs ereje, hogy megvegye ostromon Fehérvárt. Hát akkor miért időzik alatta? És mit várnak Magyarországon, ahol a magyar sereg mindenütt rajtuk van, körülöttük, mögöttük, csak szemben nincs soha, hogy legyőzhetnék.

A császár sátrában egész nap tanácskozás folyik. Ott ülnek a hercegek, a grófok, a püspökök.

Béla herceg tudja mindezt igen jól. A fürgé magyar vitézek éjszakánként rendületlenül csúsznak az ellenséges táborhoz, és pányvával fogják ki azokat, akiknek dolga, szolgálata van a sátrak közt. Ezeknek a foglyoknak csak enniök kellett adni - vallottak, mint a parancsolat. Haragudtak a császárra: miért hozta őket idegen, messzi föld kirablására? Volt olyan, aki, miután megtömté bendőjét, térdén állva könyörgött, hadd maradhasson Magyarországon, itt akar letelepedni.

Nincs más hátra: az ellenségnek vissza kell vonulnia. A jött úton nem fog menni, mert tudja, hogy az felégetett, puszta vidék, ahol nem talál eleséget. Tehát másfelé kell igazítani!

- Vessük ki a kerítőháló másik szárnyát is - mondta Béla. - Hadd ússzanak mellette a halacs-kák, mígnem a zsákba esnek.

Parancsot adott a magyar tábor fölszedésére. Portyák szállották meg a dombos és lapos vidék dombjait, lapályait, csak a hegyvidéket hagyták szabadon, amelyen át elvonult a sereg észak felé. Ahol ember eleséget nem talál, a sereg lónak sem jut fű elegendő. Ami jutna, feleszi a magyar lova a németeknek előtte.

Körös-körül pedig a magyar portyák vigyáznak, hogy az ellenség szét ne csatangoljon eleségszerzésre. Ha pedig elcsatangolt, gondja legyen rá a portyáknak, vissza ne térjen.

Amerre a magyar sereg utat nyitott a németnek, megindult a nép vándorlása. Elvermelték a gabonát, felgyújtották a kazlakat, nagy porfellegek közepette hajtották a marhákat nyugatra, délre Győr, Komárom, de Mosony megyékből is - arra, ahol nem esnek a német irányába.

Az ellenség pedig - mi mást tehetett? - elindult a nyitva hagyott úton. Hiszen az a Dunához vezetett, ahol Gebhard püspök várakozik élelmiszerrel rakott hajóival!

Tapogatódzva indultak arra portyái. Majd visszatértek Fehérvár alá. És egy reggelen felgomolygott a meggyújtott ostromgépek füstje, bontották a sátrakat, felcsomagolták a málhás állatok hátára, a szekerekre. Aztán csoportokban, mint ahogyan jöttek, indultak fel az erdős hegyekre. Lassan, egyre lassabban haladtak. A sereg annyira elnyúlt, szétszakadozott, hogy egyes emberei, sőt csapatai is eltűntek nyomtalanul. Hiszen az erdők mélyéről vizsga szemek lesték vonulásukat, a bozótból pányvák repültek, nyilak süvítettek.

Harmadik napon már ügyelt a német, hogy csapatai együtt maradjanak. Még lassabban vonultak tehát. A nap perzselőn sütött. Előbb egy gyalogos tette le az úton nagy, háromszögletű pajzsát, utána a többi mind. Aztán a lovasok követték példájukat. A nehéz pajzsokat a vérték

kövezték: a csillogó fémlemezekből összeállított páncélok. Ellepték az út mentét... A bokrok közt heverték a madárfejű, sárkányszájú sisakok: nem ijesztgettek többé egy gyíkot sem.

Azóta nevezik ezt a hegységet *Vértesnek*.

A császár a haját tépte: megörült ez a Gebhard püspök? Miért nem küldi az eleséget? Hiszen málhás állatokra rakva kellene a hajók rakományát a sereg után hordatnia, erős kísérettel! Éhen vész az egész sereg!

Pedig a császárnak jó dolga volt. Akadt egy ügyes szolgálja, ez tartotta benne a lelket. Ez a szolga megtalálta az erdőben a madarak fészket, kiszedte a madártojásokat - ezzel táplálta a világ leghatalmasabb fejedelmét. Mások vadászni próbáltak, és nem értették, hogy még egy nyulat sem tudtak találni, nemhogy szarvast: a vonuló sereg lármája messze űzte onnan az erdő vadjait.

Ezalatt Veszprémben Vojtek száznagynak borús volt a kedve. Mogorván járt-kelt, semmi sem volt ínyére. Látszott rajta, hogy valami nyomja a szívét.

Béla herceg ekkor már Veszprémben volt.

Egy nappal azután, hogy a herceg visszatért Veszprémbe, s naphosszat nyargaltak ki s be a kapun a különböző seregekhez küldött futárok meg a várnagyok hírnökei - Jadviga meg is kérdezte Vojteket:

- Bátya, mi bánt? Mert szomorít valami, annyi bizonyos.

Vojtek erre csak kedvetlenül legyintett. Pedig ebéd után volt, amikor legderűsebb az ember. De Jadviga nem hagyta ennyiben.

- No, valld be, ne titkold! Hátha egy ostoba leány is megtalálhatja bajod ídját.

- Hát tudd meg, igenis bánt valami. Nyomja a lelkemet. Keresem magamban a hibát. Alighanem meg is leltem. Mégsem segíthetek rajta - tört ki végre a száznagy, és öles léptekkel kezdte felméregetni a kamarát, amelyben tanyázott a veszprémi várban.

- Hogyan lehet az? - kérdezte a leány.

- Fialat katona tartozik százamba. Ez az ember gorombán támadt rám, amikor meg akartam adni helyét. Nem akar a katonám lenni, és távol marad csapatunktól.

- Büntesd meg!

- Nem tehetem. Örök hálával tartozom neki, mert megmentette az életemet.

- Jutalmazd meg.

- Barátságomba se fogadhatom, pedig bizonyos, hogy azért haragszik rám, mert hálátlannak tart. De hát valaki megtiltotta, hogy testvéremként tartsam.

- Kicsoda? - csodálkozott Jadviga.

- Te!

- Én?

- Te bizony. Mert Kund az a vitéz, akire te haragszol.

Jadviganak nyitva maradt a szája. Állt, állt, pillogott. Aztán csöndesen azt mondta:

- Hívasd magad elé azt a Kundot, és beszélj a fejével.

- Bizony ideje is már, mert itt az úr, és maholnap minden katonámra szükség lesz.

Kinézett az udvarra. Elhívatta Urosát, és meghagyta neki, hogy a föld alól is kerítse elő pajtását. Valahol a palota körül csatangol, lekókadott fejjel.

Egy óra sem telt bele, Urosa vitte is Kundot a száznagy elé. Vojtek a fal menti padkán ült kamarájában. Haragudott Kundra. Szigorúan szólt rá, bár nem kemény hangon:

- Hát te hol téstoválsz? Nem tudod, hogy a herceg urat kell szolgálnod? - Kund fölvetette fejét.

- Nem! - dünnyögte dacosan. - Én már csak nagyobb urat szolgállok.

- Ugyan úgy-é? Ki a csudát?

- A mennyei királyt. Elszegődtem papnak Miklós püspökhöz.

Vojteknek leesett az álla. Urosa csöndesen Kundhoz lépett, és megütötte a hátát.

- Kund, te! Hallod-e? Beteg vagy?

Aggodalmaskodva, gyöngéden nézett pajtására, mint akinek alighanem elment az esze. De Kund megrándította vállát úgy, hogy Urosa keze leesett róla.

- Nem vagyok én beteg! Hagyjatok békén! - Lehorgasztotta fejét. Nagyot sóhajtott. - Csak a szívem beteg... De azt már meg nem gyógyíthatja senki!

Vojtek ült, nézett maga elé mereven, sokáig. Aztán megrándította szemöldökét. Nem szólt egy szót sem. Csak felállt a padkáról, és kiment.

Urosa egyik lábáról a másikra állt. Végre félénken megszólalt:

- Kund, te! Gondolj a madarakra... meg a halakra... milyen szép az élet a nádon...

- Eredj már! - hördült fel pajtása. Lapos pillantást lövellt feléje. Urosa inkább elhallgatott.

Kintről léptek közeledtek.

Vojtek tért vissza. Kézen fogva vezette Jadvigát. Rámutatott Kundra.

- Ez a fiatal vitéz azt mondja, nem szolgál tovább az ország hercegének, hanem pappá lesz.

Kund elfordult, mikor beléptek, rájuk se nézett.

Jadviga elengedte Vojtek kezét, és Kund elé lépett.

- Igaz ez? - kérdezte. És mikor amaz nem felelt, rákiáltott: - Ne fordulj félre, mint egy tinó, hanem nézz a szemembe, ha veled beszélek! Tanulj tisztességet!

A leányka ugyancsak megtanulta az udvarnál, hogy mi illik. A parancsoló hangra is rákapott. Kund mogorván szembefordult vele.

Kissé fölemelte fejét.

- Nézek, no!

- Kérdeztelek, hát felelj! Igaz, hogy pap leszöl?

Kund kétszer is bólintott a fejével, míg végre hang jött ki a torkán:

- Igaz hát... ha mondom.

Most aztán megindult a leányka kereplője:

- Mulya vagy te, megmondtam én ezt már, amikor először láttalak! Mert micsoda ember az olyan, aki szoknyába öltözik? Naplopó lesz, ha van ereje munkához! Gyáván félrebújik, amikor kard van a kezében. Amikor ellenség van az országban! No, szép legény az olyan! Juj! Rád se nézek...

- Elég volt! - kiáltotta Kund.

- Micsoda? - kérdezte élesen Jadviga. De óvatosan hátrább lépett.

- Azt mondom, elég volt - mondta Kund csöndesebben, de csak úgy bugyborékolta benne az indulat. - Nem vagyok én gyáva... a kacsaringós, cifra mennykő üsse meg azt a német királyt!

Vojtek nevetett. Leroskadt a padkára, és a térdét csapkodta.

Urosa is megkönnyebbülten kacagott.

Két karját szorította a hasára, meg-meghajolt, úgy hahotázott.

Jadviga szeme derűsen felvillant. Elmosolyodott, de nem kacagott.

Csak úgy nézett büszkén, kissé felülről Kundra. Mert hiszen magasabb termetű volt.

Kund sötéten pillantott körül. Láta, hogy mind nevetnek.

Először olyan mozdulatot tett, mintha verekedni akarna. Aztán az ajtó felé lépett. De akkor el kellett volna mennie Jadviga előtt. Hát megmaradt, ahol volt. Baljával legyintett, mintha mondaná: vigye el az ördög. Azután ő is nevetni kezdett.

Urosa átölelte a vállát, rázta, és nevében egyre mondogatta:

- Nincs semmi bajod... ugye, nincsen semmi bajod? Már azt hittem, hogy kötözni kell a bolondot!

Egy palotás vitéz nyitotta rájuk az ajtót

- Száznagy, jöjj a herceg úrhoz. Úgy mondják, elküld valahová.

Vojtek kezébe vette kardját. Indulóban szólta a két pajtásra:

- Készüljetek. Ha megyek, velem jöttök.

Sietve elhagyta a kamarát.

12.

Kis csapat lovas szaporán ügetett Veszprémből észak felé. Tíz-tizenkét lovas mindössze. Vojtek nyargalt élükön, tőle kétfelől Kund és Urosa. Vojtek elmondotta, miért küldte el oly sietve a herceg:

- Mikor Gebhard püspök megkapta a levelet, amelyben urunk a császár nevével azt írta neki, hogy térjen vissza sietve Németországba, Gebhard Pozsonynál állt hajóival. Fel is gyújtotta, el is süllyesztette hajóit...

- Miért nem tért vissza hajóival együtt?

- Hogyan merészelt volna ilyen bajoskodást? Lassú munka a hajóvontatás. Honnan is szerzett volna annyi lovat, amennyivel húsz hajót felvontat, szemben az árral! Hiszen attól tartott, hogy mi már a sarkában vagyunk. Ha utolérjük őket, vízbe fullasztjuk, mint az egereket. Inkább otthagyták hajóit, és futott gyalogszerrel.

- Értem már. Mondd tovább.

- Tehát Gebhard elmenekült, és húsz hajóját felgyújtotta. Mégis maradt négy. Azok, amelyeket előreindított. Most ez a négy hajó Győr alatt horgonyoz. Rakva eleséggel, erős fegyveres őrséggel. A császár serege egyenest arra tart.

- A hajókról jóllakhatnak, és erőre kapnak - vélekedett Kund.

- Az. Megyünk hát, és szemügyre vesszük, mit tehetünk ellene.

Urosa már ismerte ezt a vidéket. Figyelmeztette Vojteket, hogy Fehérvár alól a németek is ugyanarra mennek, mint Veszprém felől ők maguk. Vigyázniuk kell, hogy egymásba ne akadjanak.

Így lovagoltak egész éjjel. Hajnalhasadáskor ereszkedtek le Győr megye déli részén, és a hegyek lábánál betértek az őrsi földvárba.

A hegy alatt zsombékos mezők közepette feküdt a földvár, rajta túl már nem zsombék, hanem mocsár terül el. A vár most zsúfolva volt a környék népével. Akik a német közeledésének hírére messzebb nem húzódhattak, hamarjában ideszaladtak minden marhájukkal.

Vojtek néhány órát itt akart megpihenni. Esznek valamit, és mire a nap egészen felkel, folytatják útjukat.

A nyugovásból azonban nem lett semmi. Alighogy letelepedtek, kiáltja az őr a látófárról, hogy nagy sokaság közeleg a hegyoldalban.

Alighanem fegyveresek.

- Jön a német! Fegyverre!

A várnagynak mindössze húsz lovasa volt. Ezek mellett azonban felült vagy ötven paraszt is, ki lándzsával, ki nyárrsal, bunkóval. Vojtek csatlakozott hozzájuk a maga embereivel. A keskeny, omladozó töltésen kimentek a várból, az ingoványon át az országútra.

Hát látja Kund: csakugyan sokaság jön ki az erdőből. Az erdő alatt, kiérve az erdei útról, a hegyoldalban elterjednek, és sietve, botladozva áramlanak lefelé.

Kantárszáron vezetik a lovakat. A hajnali derengésben csak ebből látszott, hogy sereg ez, nem csorda.

- Sokan vannak. Mit csináljunk? - kérdezte a várnagy, mivelhogy még nem járt háborúban.

- Leszakítunk belőlük egy részt, és zsákmányt veszünk rajtuk - mondta Vojtek. Intett Kundnak. - Tíz emberrel menj eléjük, és terelj erre annyit, amennyit bírsz.

Kund azokat a hercegi vitézeket választotta, akik közé most már maga is tartozott. Óvatosan szemlélődve ügettek az ellenség felé.

Túlhan észrevették a kis magyar csapatot. De olyan történt, amit Kund még nem tapasztalt, nem várt. Nem robogott eléjük néhány lovag a maga csatlósaival, akiket azután maguk után csalogathatnak. Nem. Amint megpillantotta őket a német, nem várta be a közeledésüket, hanem ész nélkül tért le az országútról - bele a zsombékba.

Kund megállt, nézte, mi lesz ebből. A német lovak térdig süppedtek a mocsárba, elakadtak. Lovasaik leugráltak a nyeregből, és gyalogszerrel másztak bele a süppedékbe. Utánuk, mint a méhraj, könnyű fegyverű gyalogosok. Csakhamar vetkőzés kezdődött. Le a saruk, csizmák, a sodronynadrágok! Meztelen a hátuljuk, ahogyan tapossák a dágványt.

A magyar lovasok leeresztik a lándzsát, és hahotáznak. De a java ezután következett. A német urak nem jártak se lovon, se gyalogszerrel. Úgy ellankadtak a koplalásban, hogy szolgálkkal vitették magukat. Lektikákon, vagyis hordszékeken. A szolgák sem voltak jobb erőben, mint gazdáik, de hát vinniök kellett amazokat, hiszen urak.

De hát a zsombékban nem győzték. Lábuk térdig ragadt a süppedékbe, vállukon meg a rudakra függesztett hordágy. Kund látta, hogy egy bársonyruhas, aranyhímzéses ember, alighanem gróf, felült az ágyán, és rémülten ordított embereire:

- Schnell! Schnell! - Vagyis: gyorsan, gyorsan!

A szolgák is elvesztették rémületükben fejüket és fejükkal együtt uruk iránt való tiszteletüket is, mert visszakiáltottak rá, alighanem azt mondták, siessen saját becses lábán, ha olyan sürgős az útja. A grófnak nem kellett több, fogta a kardját, és püfölni kezdte embereit. A lektika megbillent, mert az egyik szolga eleresztette a rúdját. A bársonyos főember lefordult a zsombékba. Erre aztán a többi szolga ledobta a lektikát, és nem hederítve többé urukra, szedték a lábukat, ahogyan bírták.

A zsombékon át áramló sokaság feje fölött számos hordszék himbálózott. Most egymás után pottyantak a dágványba. A gyalogszerrel menekülők széles ívben kerülték ki a jajveszékeltő urakat. Volt, aki kimászott a lektikából, és ment a többiekkel. Többjük azonban mozdulni sem bírt.

Bársonyos párnák hullnak a nedves-zöld, éles fűszálak közé. Palástok, drága fegyverek. Nyergek. A málhás állatokról ledobják a drága sátrakat. Amott lovasok könnyebb gázlót találnak, és keskeny, hosszú sorban kelnek át a zsombékon. A gázló mellett azonban mások övig merülnek, és csak ordítanak segítségért. De senki sem segít. Senki! És a süllyedők összetett kézzel könyörögnek. Riadt ordítás kiáltja túl a lármát. Aztán már csak egy görcsös ököl nyúlik ki a zsombék közül... Amott még egy. Ez alámerül. Amott más úgy marad, felnyúlva, mintha az alámerült katona önmagának állítana fejfát.

A zshivaj, a rémült kiáltozás megzavarja a magyar lovakat. Horkolnak, topognak, hátrálnak. Kund sarkantyút adott lovának, hogy megfékezze és előreösztökélje. Ekkor ért melléje Vojtek. Megragadta kantárját.

- Hagyd el - mondotta. - Nem szabad ingerelni a fejét vesztett sokaságot. Hiszen kevesen vagyunk. És ha vakrémületükben mind erre tódulnak, nincs időnk visszavonulni a töltésen.

Az őrsi várban maradt paraszti sokaság is jól látta a német sereg szörnyű visszavonulását a zombékon át. Egyre többen jöttek ki az országútra. Kiáltoztak, végül a trombitákat is megfújták. A várnagy álmélkodott:

- Milyen szerencse! Minden poggyászuat elhajigálják!

- Nincs egyéb dolgotok, csak megvárjátok, míg elmennek, aztán összeszeditek - mondta Vojtek.

- A dágványba dobott urakat pedig üssük agyon - tüzelt Kund. - Minek hoztak ennyi népet kirablásunkra?!

- Igazad van. De bízzuk ezt az őrsiekre - jegyezte meg Vojtek. - Nekünk nem ez a parancsunk. Még gyorsabban kell dolgunk végére járnunk! Hiszen ez a futó sokaság ugyancsak a Dunának tart.

- Ne búsuljatok, nektek is hagyunk a zsákmányból - bizonykodott széles ábrázattal a várnagy.

Vojtek pedig összeszedte embereit, és míg az ellenséges sereg megtizedelve, ügyel-bajjal vergődött át az ingoványon, ők az országúton egyenesen nyargaltak Győr felé.

Ama hegyet pedig, ahol a németek lejővén, eldobálták bársonypárnáikat, -sátraikat, -palástjaikat, ettől fogva Bársonyosnak nevezik mai napiglan.

13.

Az újhold keskeny sarlója ezüstös csillámokat hintett a Dunára. Vojtek túlhan hagyta Győr fekete bástyáit, és csapatával lefelé haladt a víz mentén.

Félóra múlva a fekete vízen sötét foltokat láttak: igen, a német hajók! Kettő-kettő egymás mellett. Lehorgonyozva álltak a folyó közepén. Figyelmes szemlélődés után azt is észrevették, hogy az egyik hajó végén őr áll: feketén emelkedik ki a hajó fekete testéből, csak lánczsáján csillan meg néha a holdfény.

Lassan ellovagoltak a parton, egy vonalban a hajókkal. Aztán letelepedtek.

- Mit lehetne tenni? - vetette fel Vojtek a kérdést. - Ha az ellenség ideér, jóllakik, erőre kap ennyi eleségtől. Akkor hiábavaló volt minden eddigi fáradozásunk. Továbbindulnak. És az egész országot mégsem égethetjük fel előlük.

Kundra és Urosára nézett. Ketten voltak vízi emberek a csapatban. Urosa tervezgetett:

- Hozunk sok sajkát, telerakjuk harcosokkal, és megtámadjuk őket. Mivelhogy ilyen nagy hajónk nincsen...

- Nem jó - ellenkezett Kund -, az ő hajóik tele vannak páncélos vitézekkel. Visszaverik sajkáinkat. De el se juthatunk hozzájuk, mert rudakkal fordítják fel a kis sajkákat.

Vojtek ostromra gondolt: tüzes nyilakkal felgyújtani a hajókat. De belátta, hogy a kis nyíl nem vihet annyi tüzet a hajóra, amennyit a Dunán nyomban el ne olthatnának.

- Hej, ha görögtüzünk volna! - sóhajtott. - De nincs. Annak titkát csak a görögök ismerik. Az orosz testőrök beszéltek csodájáról. Olyan tűz az, amit a víz sem olt.

Urosa más tervet pedzett:

- Sok-sok szálfát kellene összekötözni és fentről ráúsztatni a hajókra, hogy összetörjék.

- Nincs időnk most erdőt irtani. És ha a szálfakötegek nem a hajónak mennek, hanem melléje? Széles ám a Duna vize - vetette ellene Kund.

- Márpedig valamit végeznünk kell - dörmögött Vojtek.

Hallgattak. Kis idő múlva megszólalt Kund:

- Először meg kell néznom a hajókat. Látatlanban nem foghatunk semmibe.

- Várjunk, míg lemegy a hold - így Urosa.

De nem kellett addig várniok. Felhők gyülekeztek. Sűrűsödtek, és eltakarták a holdat, amely úgyszólván fényt adott, hiszen még keskeny sarlónyi volt.

A két pajtás addig járta a partot, amíg csónakot találtak. Fegyvereiket letették, úgy tolták vízre a csónakot. Addigra már enyhe szellő is keletkezett, hirdette, közeleg a hajnal. Felborzolta a víz színét, locsogatta a habokat a német hajók oldalán.

Kund és Urosa jóval fentebb szálltak a vízre. Óvatosan beveztek a Duna közepére. Majd bevonták az evezőket, és hangtalanul siklottak lefelé az árral. Mikor az ellenséges hajók sötét tömegét észrevették, Urosa, aki elől ült a csónakban, megszólalt:

- Most!

Kund lebecsátkozott a vízbe. Urosa pedig megmarkolta az evezőket, és messze félrehajtotta csónakját a hajók útjából.

A kis-balatoni halász ezalatt a víz színe alatt úszott. Csak orrát és szemét tartotta a habok fölött. Hagyta, hogy sodorja az ár, csak annyit mozgott, hogy el ne süllyedjen. Egy loccsanás se jelezte, hogy valaki a hajók közelében van. Még a víz alá is bukott, amikor megpillantotta a hajó farán álló őrt.

Jóval alább, ahol a bárkák sötét foltja sem látszott már, a víz fölé emelkedett, és füttyentett.

Rövid fütty felelt. Halk evezőcsobbanások. Urosa jött, és fölvette a csónakba társát.

- Ma már késő van. A németek Őrsnél annyira félrecsaptak az útról, hogy két napba úgyis beletelik, amíg ideérnek. Aludjunk egyet.

Ennyit mondott Kund Vojteknek:

- Láttál valamit?

- Mindent. De még gondolkodnunk kell. Előbb aludjunk.

Nagyon fáradt volt. Behúzódtak egy sűrű cserjésbe. Kipányválták lovaikat. Kund becsavart a fürtös gubába és elaludt. A többiek követték példáját.

Ismét eljött az est. A holdat sűrű felhők takarták. A szél tegnap óta felerősödött. Zúgtak a lombok, rázkódtak, zörögtek a bokrok. Zajjal telt meg a levegő. A partról figyelő fül mégis hallhatta, hogy a hullámok milyen loccsanásokkal csobognak a lehorgonyzott hajók alján.

Kund az eget kémlelte.

- Jó időnk van. Gyerünk!

A csónak hangtalanul siklott a folyó közepére.

- Veled megyek én is - suttogta Urosa.

- Magam is végzek - dörögte Kund sötéten. - Ha nem: minek kerüljön két ember bajba? És ha üldöznek, te megmenthetsz a ladikkal.

Kezet fogtak. Kund lesiklott a vízbe. Dereán széles bőrv, hátán tarisznya. Tartalma ugyan csak lehúzza. De hát úgysem akar kilátszani a vízből.

A hajón most nem látszik az őr. Alighanem előresétált. Kund megragadta a horgonykötelet, amely a hátsó jobb oldali hajó tatjára feszült. Pillanatig szemlélődött.

Semmi baj. Urosa csónakja is a jobb oldali part felé siklik. De ezt nem látja senki, csak ő, így beszéltek meg: Urosa örködik.

Aztán a hajónak a jobb part felé eső oldalára úszott. A tat kiszélesedett, és a hajó gerincén túl kiugrott. Alatta nem láthatják Kundot a fedélzetről... A megterhelt hajó mélyen állt a vízben. Szellőztető nyílásait kinyújtott karral eléri. Ámbár a nehéz tarisznyával nehéz nyújtózni a vízből.

Vaskampó akadt a nyílásba, a kámpóról függő kötel a bőrvhöz kötöződik. Milyen jó, hogy naphosszat forróság van, a deszkák valósággal áttüzesedtek, senkinek sincs kedve ilyenkor a hajó belsejében aludni. Nem vették észre, hogy valaki a szellőzőnyílásra akaszzkodott. Egyéb-ként szél van, és a hullámok hangosan csobognak a gerinc alatt.

A víz alatt tapogatta a deszkákat. Sima rajta a szurok. Ahol azonban vastagon meggyűlt, ott két deszka találkozik: az eresztékekben mindig vastagabb a szurok.

Itt kell megpróbálni! A tarisznyából fúró került elő. Kund délben Győrbe lovagolt, ott szedte össze mind a szerszámot az ispán műveseitől... A fúró gyorsan mélyed a fába. Száraz, talán korhadt is a fa. A lyuk azonban kicsi. Hegyes vasékkal tágítani kell. A víz alatt keserves munka ez. Kund rémülten gondol arra, hátha elejt egy szerszámot! A Duna mélyében ugyan hiába keresné! De nem ejtett el semmit. A kalapáccsal a víz sodra irányában üt a vasék végére, miközben két talpával a hajó oldalára tapad, és derekán feszül a bőrvögre kötött kötél. De a vízben a kalapács súlya sokat veszít, az ütések gyengék. Kund fulladozik az izgalomtól - hátha nem megy semmire vele. Félóra, ami szárazon egy perc: akkora lyukat hasított a két deszka találkozásánál, hogy már a vésőt is beledughatja: Fel-alá mozgatva vágja ki a szurkot, töri az eresztéket. Egy mozdulat, egy feszítés... a véső mélyen beszaladt a két deszka közé, és szét-feszíti egymástól. Kund hallja a víz bugyborékolását, amint a hajó belsejébe ömlik.

De a vésővel nem feszítheti szét a két hajlított deszkát sokáig. Csak néhány pillanatig. Most a vaséket és a vésőt egyszerre nyomja bele, úgy feszíti szét. Még jobb! A víz ömlik a hajóba.

Kund verejtékezve hagyja abba a munkát. Gondolkodik, mit tegyen, hogy a rés tág maradjon. Megvan: a partra kellene mennie. Ez sokáig tart. Hátha...

Tarisznyáját minden szerszámostul a szellőztetőn függő kötélre akasztja. A kötelet lekapcsolja a derekáról. Egyet rúg, és villámgyorsan, fejfelé siklik a vízfénékre. Forró, száraz nyár van: a vízállás alacsony. Felbukkan, lélegzetet vesz. Az áramlás a hajó farától már lejjebb vitte.

Nem adja fel mégsem a küzdelmet. Még egyszer alábukik. Most sikerült. A mederben követ talált. Kettőt is. Így bukkan fel újra. Mélyen lélegzik a szeles éjszakában. Ár ellen úszva a hajó oldalához ért, megkapaszkodott. Egyik kezében a kövek, a másikkal a hajóhoz tapadt, lábával úszott... Visszatért munkája helyéhez.

Ismét elhelyezkedett a kötélén. Aztán megpihent. Nagyon fáradt volt. És nagyon aggódott.

- Kund, Zotmund fia, most mutasd meg, ember vagy-e! Az ország sorsa van talán a kezedben. Rajta! - így biztatta magát. Aztán dühös elszántsággal újra kezébe vette a vésőt.

A deszka ropogott, és elvált szomszédjától. Kund megint hallotta a víz bugyborékolását, amint behatolt a résen. Az egyik követ a résbe dugta... nem zárult be. A víz bugyborékol.

Egyszeriben úgy érezte, elmúlt fáradtsága, minden ereje visszatért.

A néma Dunán kétszer rikoltott sirály az éjszakában. Urosa belefeküdt az evezőbe, és áthajtott a ladikját a bal part felé. Kund most a bal oldali hajóhoz úszott. Már kitapasztalta, mit kell cselekednie. Nem tétozva tapogatózás többé munkája...

Bizonytalan állapot az éjszaka vége, a hajnal közeledése. Az ég keleti alján megsárgulnak a felhők. A tömör sötétségben még nem látszik semmi, de kezdenek egymástól elválni a tárgyak körvonalai.

A Duna közepén háromszor rikoltott a sirály. Urosa csónakja odasiklott. A német hajók között látta Kund fejét a vízen. Majd elmerült. Hosszú idő múlva jóval alább bukkant fel újra.

- Baj van! - villant át Urosa agyán. - Nem bírja már magát.

Teljes erejével evezett, s abban a pillanatban érte el társát, amikor az újból a víz alá merült. Megragadta hajánál fogva, és fejét kiemelte a vízből. Kund magatehetetlen volt.

Egy ideig úszott a csónak lassan lefelé, Urosa tartotta Kundot. Rajta volt, hogy lelket verjen belé.

- Kapaszkodj a csónakba! Kapaszkodj!

A fiú karja lankadtan fölemelkedett, és megmarkolta a csónak szélét. Most Urosa elengedte a fejét. Kihajolt, és nagy nehézséggel Kund egyik lábát fogta meg. Kihúzta a vízből, és a csónakba tette. Közben hátra ügyelt: tartja-e társa a csónakot? Tartotta.

A csónak ingadozott, oldalt dőlt. Urosa átlépett Kund lábán; a csónak túlsó oldala felé egyensúlyozott, míg átkarolta társát a hóna alatt, kijebb húzta. Aztán elkapta a derekát, és beledöntötte a ladikba.

A víz messze elsodorta őket. De a hajnali derengésben jól látszott a négy német hajó fekete foltja a Dunán. Urosa aggódva kérdezte:

- Sikerült?

A bűvár nem felelt. Lihegve, aléltan terült el a csónak fenekén.

Reggel lett és újra alkonyat. Por gomolygott az égre. Az úton és az út két oldalán, szerte a mezőkön megjelent a császár serege. Nagyobb része gyalogszerrel. Csak elvétve csillannak páncélok, legtöbbje anélkül jár. Az elterpeszkedő, eláradó sokaság közül kiemelkedik egy-egy lovas. De a lovagok, grófok körül csoportosuló csapatoknak már se híre, se hamva. Megy mindenki, amerre lát. Minden rend felbomlott.

Előttük a Duna. Lovasok ösztökélik állataikat, megelőzik a többieket. Úgy van! A hír nem csalt. Ujjongva fordulnak vissza, integetnek és kiabálnak:

- Itt vannak a hajók! Itt az eleség!

Valóban, ha nem is Gebhard hajóhada, de a négy bárka ott fekszik a vízen.

Ezer meg ezer torok ujjongása harsant. A lábak szaporábban dobogtak.

Tódultak a Duna partjára.

Vojtek Kunddal, Urosával és a többiekkel feljebb húzódott a parton. Kantáron fogták jóltartott lovaikat, hogy bármely pillanatban elnyargalhassanak. Messzire nem kell menniök. Tán ezerlépésnyire. Mert a magyar sereg széle annyira van. Portyái már reggel elérték idáig. Kétfelől kísérik a vonuló ellenséget, szüntelen rajtaütésekkel, éjszakai nyilazással fárasztva, üldözve őket.

De Vojtek és társai még nem csatlakoztak csapatukhoz. Álltak, és figyelték a hajókat. Sápadt mind, de legsápadtabb Kund.

Hát hiábavaló volt minden fáradság? Az eleség az ellenség kezébe kerül!

Kund és Urosa gyakorlott szeme látta ugyan, hogy a hajók nem úgy állnak, mint tegnap. Mélyebben! De Kund most nem hitt a szemének: bizonyára képzelődik, csalódik. És ha mélyebben állnak is a vízben a hajók - ámbár elég mélyen álltak előbb is, és most szinte csak egyvonalnyira látszanak ki a vízből -, terhüket nyomban kihordják a partra.

Már az egész német sereg megérkezett, tolong, ujjong a parton. A hajók fedélzete tele vitézekkel. Azok is kiáltoznak, integetnek. Bíboros alkonyat izzik az égen, lila felhőkkel.

A kiáltás egyszerre csak megzavarodott. Pillanatra mintha csönd is támadt volna. Aztán kiáltás harsant. De nem olyan, mint az előbbi.

A rémület kiáltása.

Az egyik hajó megmozdult, keresztbe fordult. Aztán mintha egyszeriben egy láthatatlan kéz ragadná meg a mélyből, hirtelen alámerült.

Még üvölnének segítségért a vízbe esett katonák, a fuldoklók kapálódznak a hullámokban, amikor a szomszédos hajó fordul oldalt...

A hajó mélyét megtöltő gabona és liszt észrevétlenül szívódott tele vízzel. Megdagadt, elnehezedett. A fedélzeti ajtón bepillantó szem észre sem vette a változást. Aztán bekövetkezett a pillanat, amikor egyszerre ólomként süllyedt a hajó a mélységbe.

Kund nagyot ordított. A magasba ugrott. Táncolt, tombolt, mintha esztét vesztette volna. Nevetett, de sírt is, könnyei potyogtak. Társait is elragadta az indulat. Nem törődtek azzal, hogy nyíllövésnyire tengernyi ellenség, ők is ugráltak, üvöltöttek, ölelgették és úgy verték egymást hátba, hogy csak úgy nyekkent.

Ügyet sem vetettek arra, hogy mögöttük páncélos lovasok csoportja közeledett. Az élen lovagló magas termetű vitéz ezüst sodronyingén átvirított vörös köntöse. Tollas arany sisak a fején.

Egyenest Vojtek felé tartott. Akkor ért hozzá, amikor az utolsó hajó fordult körbe a vízen, hogy a következő pillanatban alámerüljön.

- Ki tette ezt?

Béla herceg magasodott előttük. Barna arca komoly, kemény és méltóságot sugárzó, mint mindig. De szemében mosoly csillog.

És Vojtek le sem vette sisakját, nem is köszöntötte, csak széles ábrázattal rámutatott Kundra. A többiek is mind ujjongva mutatták:

- Ó!

14.

Veszprémben harsogtak a trombiták, a tülkök. Mindegyik a maga módján fújta, szörnyű hangzavar lett belőle. De éppen ez a szép, az ünnepélyes. Akárha a toronyban meghúzzák az összes harangot. Csak belekábul az ember feje, és cseng tőle a füle. Valóban, a veszprémi egyház összes tornyában a harangokat is kongatták a kűrtharsogás közepette, amikor a német császár követeit ünnepélyesen bevezették a palotába.

A Győr melletti hajók elsüllyedésének ugyanis végzetes következménye lett a támadó seregre. Vége lett minden reménynek. Hódítás helyett visszavonulás, zsákmány helyett éhség! A holtfáradt katonák, de még a lovagok is lefeküdtek a földre - egy tapodtat se mennek tovább. Minek? Hiszen úgylis elpusztulnak. Csak jöjjenek már a magyarok minél előbb, és fegyverükkel vessenek véget szenvedésüknek.

A császár éjhoszat tanakodott hűbéreseivel. Reggel aztán két püspöke kis csapat csatlóssal elindult, hogy megkeresse a magyar királyt. Zászlót nem vittek, csak nagy keresztet emeltek a magasba, ezzel jelezvén békés szándékukat, így kerültek szerencsésen Veszprémbe.

Vojtek lépkedett előttük, zászlós kopjával. Azután két német püspök, alacsony, hegyes süveggel fejükön. Mögöttük a magyarok, akik bevezették őket: Benedek érsek és Mór püspök, ugyancsak süvegesen, imára kulcsolt kézzel. Osztogatták mind egyre-másra az áldást a letérdelő udvari népnek. „No, ennyi áldásnak bizonyára lesz is foganatja” - gondolta Vojtek, amint peckesen haladt át a kapun, az udvaron, fel a lépcsőkön.

Az öregpalotán, a nagyteremben ült Endre király. Balján Béla herceg. Gyönggyel hímzett süveg a fejükön. Ki-ki a maga trónszékén. Endre mögött és jobbra tőle aranysisakú orosz testőrző vitézek meg besenyők, akiket ugyancsak a kijeви földön fogadott zsoldjába. A herceg mögött lengyelek álltak, bal felől tízen magyarok, Kund vezetésével.

Odaküntről behangzott a kürtök és harangok hangzavara, amikor a követség a terembe ért. A két püspök meghajolt.

Vojtek kifelé intett a küszöbről, mire sorra elhallgattak a hangszerek, kis idő múlva a harangok is. Csönd támadt a palotában. Mozdulatlanul ült székében a két fejedelem, még fejük biccenésével sem fogadták a püspök-követek meghajlását.

A csönd egyre tartott, kínos feszültség volt a levegőben. A király és a herceg, alig mozdítva fejüket, egymásra néztek. Béla intett szemével. A király fölemelte és előrenyújtotta kezét.

A két német püspök nem nézett egymásra. Alázatosan lehorgasztották fejüket, azután letérdeltek a király elé, megcsókolták a kezét. Kezet csókoltak neki, mint olyan úrnak, aki nem alattvalója a császárnak, de olyan király a maga országában, mint amaz a maga földjén.

A trón mögött álló ispánok közt elégedett zúgás támadt.

Most az egyik német püspök beszélni kezdett.

Latinul.

Benedek érsek öt esztendő előtt Gellért csanádi püspök kíséretében volt, amikor az Oroszországból hazatérő hercegek, Béla, Levente és a mostani király, Endre elébe mentek, hogy üdvözlőljék őket. Látták már ugyanis, hogy Péter király trónjának befellegzett. Akkor történt, hogy a pesti révnél megtámadták őket a magyarok, Gellértet társaival együtt megölték a Kelen hegyénél, csak Benedek menekedett meg. A Dunába ugrott, és átúszott a másik partra. Bátor

tett volt, de ettől nem nőtt meg a tudománya. Csak esztergomi érsek lett belőle. Mór bezzeg klostromban nevelkedett, nemcsak írni, de beszélni is tudott deákul. Hát ő tolmácsolta a német követ szavait.

- Azt üzeni a császár, hogy örökös békét akar kötni Magyarország királyával. Kéri, engedd őt, uram, biztonságban hazatérni, és ajándékozzál éhségtől kínzott seregének eleséget. Ő maga soha többé nem lesz ellenséged, sem utódaid ellensége. Soha többé nem fog sem szóval, sem tettel, sem szándékkal a magyar királyok megsértésére vetemedni. De még ha utódai közül is valaki fegyvert ragadna Magyarország meghódítására, vonja az magára a mindenható isten haragját, és sújtsa azt örök átok.

A békeszövetség nyomósabb megerősítésére a császár újra kijelenti, hogy addig nem távozik Magyarországról, amíg Zsófia nevű leányát el nem jegyzi Endre király fiával, Salamonnal - ámbár azt előbb már erős esküvessel a francia király fiának ígérte.

Nem kíván ezért egyebet, csak hogy seregével és fegyvereivel távozhassék az országból. Szent esküt kész tenni arra, hogy mindezeket híven megtartja.

Az ispánok sorában ismét elégedett zúgás, mozgolódás támadt.

Endre király mozdulatlanul ült, mint a keleti népek hatalmas kánjai.

Arcának egy rándulása sem árulta el érzéseit. Csak hangjában volt metsző gúny:

- Uratok, a császár azért jött hatalmas seregével országunkba, hogy békeszövetséget kínáljon?

Csend támadt. A két követ lehorgasztott fejjel állt. Aztán a szónokuk letérdelt. Társa követte példáját. Együtt rebegték:

- Uram... bocsáss meg neki!

- Tanácskozom országom nagyjaival. Addig vendégeim vagytok - mondta Endre, és intett, hogy távozzanak.

Azok ügyel-bajjal feltápáskodtak térdükről, ráléptek palástjukra; egyikük majdnem elesett. Még egyszer mélyen meghajoltak, és sápadt arccal kimentek.

Béla herceg jelt adott, hogy a testőrök is hagyják el a termet.

- Ketten álljatok az ajtóban! - szólt Vojteknek.

Vojtek intett Kundnak. Mikor a katonák mind kimentek, Vojtek becsukta mögöttük az ajtót, és ő Kunddal a küszöbön maradt.

- Mit mondasz ehhez, testvérem? - kérdezte Endre először Bélát.

- Szép a győzelem, még szebb a békesség - felelte a herceg. - Tanultam egy régi bölcs mondását: a futó ellenségnek aranyhidat kell építeni.

A fekete szakállú, sötét arcú Vid ispán fölemelte öklét.

- Uram! Kezedben a császár: semmisítsd meg!

Endre nem szólt, nem mozdult. A fehér hajú Ernye ispán lépett elő.

- A császári birodalom hatalmas. Ne ingereljük bosszúra. Legyen békeszövetség. Menjenek haza, és emlegessék még unokáiknak is, hogy megkeserüli, aki megtámadja a magyar földet.

Még többen szóltak hozzá, de nem mondtak mást, mint ez a kettő. A püspökök a pápát emlegették: ez kezdettől fogva az egyezséget kívánta. Hiszen ő maga a császár embere. És ha a

császár Magyarországon pórul jár, akkor a pápa hatalma - minthogy király is volt a pápa nagy földön - meggyöngül Itáliában, és az ottani urak mind az ő országát rabolják.

De hát mindez csak üres beszéd volt. A gyöngé, beteges Endre ugyanis azt tette, amit derék öccse, Béla javallott.

- Az én fiam, Salamon, még kisdéd. A császár leánya már olyan hat-hét esztendő. Öreg ez az én fiamhoz.

De Benedek érsek megnyugtatta:

- Semmi az. A császár most kért feleséget a kisfia számára: a konstantinápolyi császár húgát, aki negyven esztendővel idősebb a vőlegényénél.

Endre nem szólt többet, jelt adott, hogy hívják vissza a követtséget. Mikor a két püspök aggódó arccal belépett, meg sem várta térdhajtásukat, csak úgy odavetette nekik:

- Megbocsátok uratoknak.

Béla herceg pedig hozzátette:

- Gondunk lesz rá, hogy a határig legyen eleségtek.

Kund állt az ajtóban, lélegzeni sem mert nagy megilletődésében, hogy egyszeribe mibe csöppent: maga fülével hallhatja, a maga szemével láthatja, hogyan tanakodnak országos dolgokban a fő-fő emberek.

Csoportokban álltak az udvarban a cselédek meg a vitézek. Bámultak fölfelé a palotára, és lesték a híreket: vajon mit végeznek odabenn a követekkel?

Így ácsorogtak, amikor a követek eltávoztak. Megint Vojtek járt előttük a kapuig, míg Kund meg a többi fegyveres kísérte őket. A kapuban azután átvette őket az a lovascsapat, amely ide vezető utukban is kísérőjük volt.

Miután amazok elnyargaltak, Kund csapata is eloszlott. Ő maga visszatért az udvarra. Urosát látta a sokadalomban, a hadban szerzett jó kenyeres pajtását. Jadvigát is megpillantotta: mintha éppen Urosa mellől libbent volna el. Mióta Kund és Urosa társak lettek a győri hajók megfűrásában, ha a munka és dicsőség oroszlánrésze Kundnak jutott is, ez pillanatra sem felejtette, hogy Urosa nélkül nem végezhetné volna el feladatát. Hiszen munka közben úgy ellankadt, egy ízben Urosát kellett segítségül hívnia, hogy csónakjában megpihenjen. Ő vigyázott rá, hogy ha veszedelem támad, megmentse. Végül is ő húzta ki a vízből, dolga végeztével.

Azóta nagyon összetartottak.

Kund egyenesen Urosához lépett. Az hamisan rákacsintott, és szeme sarkából a távozó Jadviga felé vágott.

- Szép lányka nagyon.

- Mi közöm hozzá! - felelte Kund harciasan.

- Azt nem tudom. De ő kérdezősködött felőled.

Kundnak megsajdult a szíve. Szeretett volna odébbállni, de lába földbe gyökerezett, és meg kellett hallgatnia Urosa fecsegését.

- Idejött hozzám, és Vojtekről tudakozódott: hogyan s mint jártunk Győr alatt. De csak színre kezdte így beszédét. Mert hamarosan téged pedzett.

- Engem ne tegyen csúffá!

- Nono, ne tüzelj! - Urosa Kundhoz igazította lépteit, mivelhogy sietve igyekezett kifelé az udvarról, de még a városból is. - Már miért tenne csúffá? Bántott valaha? Ugye, nem? És annyi szent: igen szép lányka. Ilyen szépet nem sokat lát az ember. Azt is hallottam róla, a herceg-asszony szereti, mert okos és dolgos teremtés...

- Ha ilyen, ha olyan, semmi dolga velem, nekem sem övele!

- Nem hittem volna, hogy ilyen vad légy! Utóvégre Vojtek a barátod, jó pajtásod, mióta Fehérvárnál megmentetted az életét. Szeret téged. Szószólód volt urunknál. Már csak Vojtek miatt is nyájásabb lehetnél a húgához, ha a lány nem is tetszik...

Kund megállt. Rábámult Urosára, nem csúfolódik-e vele. De annak képe komoly volt. Még haragudott is, amiért Kund olyan mogorva.

- Az a lány... Jadviga... mit mondtál? Kicsodája Vojteknek? Húga?

- Húga hát! Hát mije volna? Testvérhúga.

Kund szembefordult vele, közelről kiáltott a képébe:

- Bizonyos vagy ebben?! Húga?!

- Egészen bizonyos - méltatlankodott Urosa. - Miért kiabálsz velem? Mi lelt ma?

De Kund egyáltalán nem volt dühös. Vad volt, de már az örömtől. A várkapu alatt, a mezőn álltak. Senki nem volt közelükben. Senki sem szólta meg Kundot, hogy miért nevet olyan nagyon.

De még tréfásan mellbe is lökte Urosát.

Urosa is elnevette magát. Nem volt ugyan az a ravasz, nagyeszű ember, akinek attól kell tartania, hogy a király nyomban követségbe küldi - mondjuk a francia királyhoz -, mégis kitalálta, mi bántotta eddig Kundot. Ő is mellbe vágta Kundot, hogy beletántorodott.

Most már együtt hahotáztak. Hol Kund vágta mellbe Urosát, hol Urosa Kundot. Lehempe-regtek a fübe. Nyögve tapogatták oldalukat.

- No, ilyen jót sem nevettem már régen - állapította meg Kund elégedetten.

15.

Bozontos bundájú kutyák lengő füllel rohantak a porban a végeláthatatlanul hömpölygő marhacsorda mellett. Döngött a föld a komor bikák alatt, amint feketén bontakoztak ki a Bakony sűrűjéből, s leözönlöttek a síkra. Ezer hatalmas állat.

Utánuk szekérsor nyikorgott, kenetlen, tömör fakerekeken, hat ökör vonta lassacskán mindegyiket.

- Be kár ezért a sok jóféléért - csóválta fejét Kund a menetet kísérő lovasok közepette. Vojtek vezette a csapatot, Kund volt a helyettese. - Kétezer oldal szalonnát a németbe tömni!

- Nagylelkű a mi urunk - bólogatott Vojtek. - Ha megbocsátott a németnek, nem hagyhatja éhen veszni. Menjenek szerencsésen a határig.

Külön kocsi vitte a császárnak és kíséretének szánt ajándékot: ötven hatalmas vizát - ilyen lakomában nem volt már régen részük, de nem is lesz egyhamar. Aztán sok-sok szekér következett, tornyozva rajtuk a frissen sült, illatos cipók. Nem a határig, de hazáig elegendő az ellenségnek. Tanulják meg: Magyarországon az ellenséget éhség várja, de lakoma a vendéget.

Győr alatt a német tábor, a Duna mellett, azon a helyen még, ahol a hajók elsüllyedtek. Akkor sem volt olyan lárma, mint most, amikor Endre király és Béla herceg ajándéka: az eleség megérkezett. Most nem csalimese volt, káprázat, mint a hajók rakománya, mely akkor tűnt el szem elől, amikor azt hitték, hogy a kezükben van.

Vojtek és Kund lovasai csak nevethették azt a tolongást, egymásra taposást, ami a kenyeret hozó szekerek körül támadt. Nem kellett senkinek fáradnia a szekerek lerakásával, az eleség szétosztásával. A német vezéreknek legfeljebb annyi gondja maradt, hogy a nagy marakodás közepette nekik is jusson, maradjon valami.

- Csak aztán meg ne ártson a sok! - kiáltozták a kísérő magyarok. De amazok nem értették a magyar szót. Ha értették volna, akkor sem adtak rá. Nyakló nélkül tömtek magukba a friss kenyeret, a nyári hőségben olvadozó szalonnát.

Hát a bikákkal mi lesz? A császár lovásza ajándékot vitt a csordásoknak, és alkudozásba kezdett: maradjanak, és hajtsák a táborral a rideg jóságot. Ők, a németek nem értenek ehhez. De a pásztorok konokul rázták fejüket: dehogy maradnak ők a német markában! Az udvarmester biztatásának csak az lett az eredménye, hogy a magyar hajtók gyanút fogtak, hogy ott akarják tartani őket: egymás után párologtak el, otthagynak a marhákat.

Az embertömeg zajgása megvadított néhány bikát. Szarvukkal a földet túrták, topogtak, felfelbőgtek.

A nagy tömegnek mégsem mertek nekimenni. Mit tehetett ennyi vad szarvasmarhával a német? Mikor első éhüket elverték, a vezérek összetereltek belőlük pár ezret fegyverrel: leszúrták, lenyilazták a bikákat. Némelyik állat ugyan először csak sebet kapott, és dühödten rontott vadászaira. Letapostak, felökleltek néhányat, emberhalál is több esett. Utána azonban egész éjjel lobogtak a máglyák: sütötték a marhákat.

Kundék dolguk végeztével hamarosan elhagyták az idegen tömeget. Csak messziről nézték ezt a tobzódást, hallgatták az éjszakába harsogó kurjantásokat. Hiszen bort is vittek jócskán a táborba...

A máglyák vörös fénye nem világított Kundra meg a magyar lovasokra, akik a német tábor közelében telepedtek meg. Az volt a feladatuk, hogy őrködjenek: a fékevesztett idegenek ezután kárt ne tegyenek, vonuljanak békén tovább.

Éjjel a sötétben Kund nyögést hallott tanyájuk közelében. A hang irányába ment. Emberi testbe botlott. Hátrakiáltott, hogy egy ember hozzon égő fahasábot. Együtt nézték meg, ki nyögött. Akkorra azonban a fekvő ember már nem szólt, nem mozdult. Arca eltorzult a kintől, elfeketedett. Halva volt.

A fahasáb lángjánál látták, hogy az ellenség felől valóságos vándorlás folyik a tábor szélére. Egyre többen jöttek. Leguggoltak. Derengéskor már nem égtek a máglyák, nem hangzott kurjongatás. Ellenben nyögés, jajgatás töltötte be a levegőt.

Belebetegedtek mind a falásba.

Amikor már eloszlott a sötétség, egy idegen zsoldos tántorgott elő. Nehéz feje egyre előrébb vonta, mígnem meglátta a magyarokat. Éppen nyeregbe szálltak, hogy üdvözlőjként azt a csapatot, amely felváltásukra érkezett.

- A magyarok! - ordította a részeg. - Árulás!

És tántorogva dülöngött vissza övéihez. Eközben egyre ordította: itt vannak a magyarok! Árulás! Körülvettek!

A részeg sereg felzajdult, mint a megbolygatott darázsfészek. A vezetők ordítottak, a katonák futkostak.

Mire megvirradt, Kund csodálkozva látta, hogy az agyonfáradt, részeg, betegre töltözött lovasság sűrű rendben nyargal nyugat felé. Utánuk szedelődzködnék, indulnak a gyalog levők is. A Rábcának!

- Hahó! Nem arra van az út! - lármázott Vojtek. - Nem arra kell elvonulniuk. Gyerünk utánuk!

Vakrémületükben a németek csakugyan azt hitték, hogy be vannak kerítve. Nekirohantak hát a Rábca folyónak, hogy azon átlábolva kerüljék ki a vélt cselet.

Kundék nyargaltak utánuk.

- Álljatok meg! Hová szaladtok?! Mi lelt? Nem bánt senki!

De a lovasokat már nem érhatték utol, a gyalogosok pedig még jobban megrémültek, és nem követték lovasaikat, hanem oldalt tértek, hogy meneküljenek a magyarok elől. Azt gondolták, hogy az egész magyar sereg rajtuk van és támad. Pedig mindössze kétszáz lovas őr volt, s azoknak sem volt ellenük rossz szándéka.

Vojtek megállt. Mit csináljon? A németek egyenesen fegyverbe rohannak. Hiszen a Rábca gázlója meg van erősítve, a folyó mellett haladva kell a németnek elhagynia az országot - úgy egyeztek meg -, nem azon keresztül.

Már hangzott is a harci láрма. A gázlón őrködő magyarok megütköztek.

Kund előkapta csákányát. A gázlót a somogyvári seregbeliek őrzik, alighanem falusi társai is köztük vannak.

Vojtek is előreszögezte lándzsáját, és megsarkantyúzta lovát. Ha az ellenség támad - nincs helye okoskodásnak: harcolni kell.

A gyalogosokat nem szabad a gázlóra engedni! Lehetek még mindig két-háromezren. Ámbár nagy részük beteg. Útjuk mentén görcsökben kínlódó zsoldosok jajveszékeltek. Mégis fegyver a kezükben. A magyarok mindössze kétszázan.

Rajta!

A Rábca gázlóját túlhan a somogyváriak védik. Eminnen Béla herceg két lovas százada tereli a gázlótól más irányba a gyalogosokat, és vágják őket, mint a nyers tököt. (Kund késő vénségéig emlegette, micsoda mészárlásban volt része.)

Estére kitudódott, mi történt. A német lovasok még mindig erősek voltak. Áttörtek a gázlót védő sáncokon, és nagy veszteséggel menekültek a mosonyi kapuhoz. A gyalogosok közül azonban kevesen menekedtek. A szétszóródókat agyonverte a föld népe, amely mindenfelől előbújt rejtekeiből, és igyekezett otthonába, ahonnan elbújt az ellenség közeledésekor.

Aki német életben maradt, rabbá lett. Kundnak magának hat rabja volt. Kegyelemért könyörögtek. Teljesen levetkeztetve nem is gondolhattak menekülésre. Hiszen az első parasztember rájuk ismer, és agyonveri őket.

Ruhák, fegyverek tömege a zsákmány. Megrakva a lovak, görnyedten cipelik a rabok...

Így takarodott ki a támadó ellenség Magyarországból.

16.

Béla herceg hazabocsátotta a fegyverre kelt magyar népet. Jutott zsákmány mindenkinek, aki ellenséget látott. De akik kitűntek a harcban, külön jutalmat is kaptak. Béla herceg és a király osztogatták. Fegyvert, serleget, köntöst, díszes lószerszámot. Némelyeknek birtokot, hivatalt szántak.

Az utóbbiakról okiratokat kellett kiállítani. Ez lassú munka, meg Miklós püspököt is meg kellett várni, amíg visszatért a pápától. Ott persze barátságos fogadtatásban részesült: egyrészt mert gazdag ajándékot vitt, másrészt mert jó képet kellett vágni a befejezett tényhez, hogy a császárt megverték Magyarországon. Már mi más tehetett volna? Küldötte tehát áldását a békességhez - amelyet biztosított a császár futása, elrontott gyomrú seregével. Küldötte áldását Endre királynak meg Béla hercegnek is, és elismerte uralmukat. Hiszen ha nem ismeri el, akkor nem kapja a tetemes pénzeket, melyekhez a magyar püspökök révén juthat. Így tehát Magyarországnak szabadulását a németektől elrendezték, nemcsak a földön, de még a mennyországban is!

Az adományozó okiratokat Miklós püspök nagyon röviden fogja megírni. Így hát az ország két ura Nagyboldogasszony napjára hívta meg híveit Fehérvárra, ünnepélyes gyűlésre. Szabadságot kapott addig Kund is, Urosa is, akik immár a herceg udvari fegyvereseihez tartoztak.

- Hazamégy? - kérdezte Urosa Kundot.

- Haza. Hát te?

- Mennék én is. De nincs hova.

- Hát Fehérvár?

- Árva gyerek vagyok. A püspök rendelt be Fehérvárra a falumból, hogy asztalára szolgáljak... Nincs nekem sehol senkim.

Kund elgondolkodott.

- Ha velem jönnél...

Így hát a két pajtás együtt indult a Kis-Balatonhoz, a Zala torkolata melletti kis faluba. Díszes kíséretük volt, ha nem is fegyveres. Kundnak hat rabja, Urosának kettő, lovon követték őket. Mert tellett a zsákmányból, hogy elegendő lovat vegyenek. Szegény halászokként mentek otthonról a hadba, és dús vitézekként tértek vissza. A német bánta. Csoportosan haladtak az ország minden része felé a hazatérő harcosok, nem kellett attól tartaniok, hogy rabjaik kereket oldanak.

- Ez a nagy szakállú a legszomorúbb - mutatott Kund Urosa egyik foglyára.

- Gyalogkapitány volt a császárnál. Ha a másikat nem is, de ezt bizonyosan kiváltják. Jó pénzt kapok érte.

A német törte már a magyar szót. Hallotta, róla beszélnek. Búsan legyintett, és azt mondta új gazdájának:

- Nem vált ki senki. Nincs család. Szegény ritter.

Urosa csalódott. De nem törődött ezzel túlságosan.

- Majd csak megleszünk valahogy. De szökni ne próbálj, mert levágják a füledet.

A német megint csak legyintett.

- Nem szökni, nem szökni. Otthon biztosan levágnák a füleket, mert hagytam magamat elfogni.

Nagy volt az öröm a faluban Kund hazatérésén. Már azt hitték, hogy ő is odaveszett a csatában. Csak Adalbert és Vércse tértek haza. Ott voltak, amikor a németek áttörtek a Rábca gázlóján. Vitézül harcoltak ellenük, de Ompoly, Ják, Istefán a csatatéren maradtak.

Így hát nemcsak Zotmund családja, de az egész falu vigadt a hazatérő fiún.

- Hát ezek a kenyérpusztítók mire valók? - aggodalmaskodott a fehér bajszerű kis Zotmund az elszontyolodott képű rabok láttára.

- Majd minket szolgálnak. Új földet törnek fel.

A falubeliek nem győzték csodálni Kund fegyvereit, ruháját. Húsz évvel ezelőtt szegény Ompoly bezzeg nem hozott haza semmit a csatából. Ami azonban nyereség lett Kundnak, rajtavesztett három derék falujabeli társa.

Az első két napon a fiú hetyke volt. Nagy embernek érezte magát - hiszen, ami igaz, az igaz: nem kicsiny cselekedeteket hajtott végre -, de mégsem volt szép tőle, hogy nem akart beszélgetni régi társaival. A veszprémi palota után a szülői putrit is ugyancsak kicsinyellte. Így hát a falubeliek érdeklődése társa felé fordult. Urosát vették körül, azt kérdezték: hol s mint jártak.

Urosát váltig melegítette, hogy milyen szeretettel fogadják be, idegen létére. Csupa mosollyal felelt a szívességre. Beszért is bőven, és mivelhogy az ittenieket ez érdekelte legjobban: Kund hőstetteit ábrázolta igen élénken és részletesen.

Harmadnapra aztán Kund is megszólalt, mert észrevette, hogy Urosa mindent elbeszél előle, s aztán ő maga már nem is lesz érdekes. Ezután Urosának kevesebbet kellett mesélnie, annál több ideje maradt a szemlélődésre.

Az első napok elmúltával újra kezdődött az otthoni munka. Kund és Urosa együtt jártak a mocsárra. A békés munkában még jobban összepajtáskodtak: megbecsülték egymást, egyik ügyesebb halász volt, mint a másik. Vetekedtek egymással. Egy sikeres fogás után Urosa bevallotta szemlélődései eredményét.

- Mondjad: ha idegen falubeli kérne leányt feleségül tiközületek, baj lenne?

- Csak a legénynek - nyugtatta meg Kund. - Agyonvernők.

- Gondoltam - mondta Urosa, és nagyot hallgatott.

- Miért kérde?

- Csak. - Aznap nem is szólt többet.

De másnap újra pedzette:

- Hátha én akarnék feleséget venni... innen?

- Neked segítenék - ajánlkozott Kund nagy barátsággal.

- Beszélne a leány szüleivel?

Urosa árva gyerek volt, s igen félénk a családi dolgokban.

- Minek? - vetette oda Kund kurtán.

- Hogyhogy minek? Hát megalkudni.

A legény fölényesen nevetett.

- Nem úgy kell azt, te! Elég, ha a leánynak nincs kifogása ellened. Egyszerűbb is, olcsóbb is, ha elszökteted, vagyis elrablod. Majd segítek neked. Csak azt valld meg, kiről van szó.

Urosa felállt. Szembefordult társával. Úgy mondotta:

- Tulajdon húgodról, Pirosról.

Kundnak nagyra nyílt a szeme. Igazán nem gondolt arra, hogy éppen az ő húgát vigye el idegen ember idegenbe... Vagyis hát Urosa nem idegen, hanem az ő legjobb pajtása.

Elnevette magát. Fölállt. Megölelte Urosát, hogy a csontjai ropogtak.

- Akkor... mi is lesz hát akkor?

Leültek a lápból kiemelkedő szép kis szigeten, és gondolkodtak. Alkonyatra tisztába jöttek azzal, mit kell cselekedniük. Kund elvégzi a dolgot apjával. Urosa megfizeti becsületesen a kijáró vőpénzt. A falubeliek előtt azonban titkolni kell a dolgot, hogy botránkozás ne legyen. Amiért idegennek adják a leányt.

Így is történt. Zotmund elégedetten nevetett ősz bajusza alatt. Ilyen vőpénzt senki sem adhatott volna a faluban, mint Urosa. Mert Urosa nem alkudott, sőt maga ajánlott fel annyit, hogy sok is volt. A lányért egy erős német szolgát adott, de még lovat is hozzá. Meg ezüstpénzt. (Az aranyat, amit Vilungárd ispántól kapott, bölcsen eltette magának.)

Abban maradtak hát, hogy Urosa hamarabb megy Fehérvárra, mint Kund. Este indul. Piros, Kund húga, akiről szó volt, ugyanakkor kimegy a mezőre a libákért... Nem tért haza.

Zotmund csak reggel szólt a falubelieknek, hogy neki gyanús a dolog: alighanem elrabolták a leányát.

- Miért nem lármáztál fel este?

- Éjjel sötét van, úgysem lehet a rablót üldözni - felelte az öreg. Aztán lóra kapott Kunddal és Vércsével meg Adalberttel, mint hadat próbált vitézekkel, és délig folytatták az üldözést - az ellenkező irányban. Így eleget tettek a becsületnek, és megnyugodva hazatértek.

Piros ruháját, edényeit és házi szereit, amelyeket kiházásítási ajándékkul kapott, Kund vitte azután az új házasság után.

Titokban, hogy a falubeliek meg ne tudják!

Fehérvárott Kund megkereste új sógorát. Nagy volt az öröm, amikor találkoztak. Urosának a városházánál már saját konyhája volt. Pirossal építették meg szolgájával, a német kapitánnyal. Annak egy kisebb konyhát készítettek. Piros már alig várta Kundot; menten hordta be edényeit a konyhába, már csak ez hiányzott háztartásából. Közben sok mindent elmondott bátyjának: hogy Urosa nem lesz a herceg fegyveres kísérője, maradjon csak otthon halásznak, megélnek ők abból szépen. Kivált, hogy szolgájuk is van; a németnek hűségét azzal biztosítják, hogy megházasítják. Egy fehérvári halász meghalt az ostromkor, annak fiatal özvegyét szánták a németnek - egész halásztanyájuk lesz együtt...

De Vojteket hiába kereste Kund, nem találta sehol Fehérvárott. Pedig kereste váltig. A királyi udvar ott időzött már, idejöttek Veszprémből. A herceg hazament a maga országába, és majd csak a Nagyboldogasszony-napi gyűlésre fog visszatérni. Addig még tíz nap van hátra. A hercegi udvar azonban ezt az időt Veszprémben várja ki.

Csak egy tíznagyot talált elő Kund Vojtek csapatából. Ez is itt várta a herceg visszatérését. Vojtekről azonban hírt adott: elment a herceggel. De a tíznaggyal is, másokkal is üzentette Kundnak, hogy a herceg száznaggyá tette Patak megyében.

A fiatal harcos előbb azt gondolta, hogy bajtársa tréfál vele. De az bizonyos erősette, hogy csakugyan Vojtek mondotta neki, és Vojtek ezt magától a hercegtől tudta, mert Béla vele beszélte meg a dolgot.

Kund szédült a hírré. Urosa tréfált vele:

- Nomármost elmégy ugye inkább papnak?
- Eredj már, azt sem tudom, mihez kezdjek örömben.
- Én tudom. Hivatalos ember leszel, rendes otthonra van szükséged. Házasodj meg, sógor.
- Már hogyan?

Urosa eltalálta titkos gondolatát.

- Ne kerülgesd. Az orrodrol is látom, hogy Jadvigára gondolsz.
- Azt sem tudom, hol vannak a szülei és élnek-e.
- Nekem tudtál tanácsot adni, magadnak nem? Érts szót a lánnyal, és...
- És ha kinevet?
- A győri hajóktól nem féltél, egy leánytól rettegsz? Nem zörög a haraszt, ha a szél nem fújja. Nem kérdez a leány legény után, ha a szíve nem húzza.

Megbeszélték a dolgot töviről hegyire.

Néhány nap múlva Urosa megjelent Veszprémben.

Tudta a járást, hát bebocsátották a palotába. Ott most csendesebb volt a világ, mint amikor mind a két udvar ott időzött, és onnan vezették az egész ország harcát.

Addig téblábolt a konyha táján, míg összeakadt Jadvigával. Úgy tett, mintha fontos dologban járna Veszprémben, és csak történetesen akadt volna össze a lánnyal. De azért elmondotta neki, ami újságot tudott.

- Aztán hallod-e, tudod, hogy abból az ifjú vitéz Kundból, Zotmund fiából mi lett? Száznaggyá tette Béla herceg a maga várában, Patak vármegyében!
- Igazán? Nahát! Miket hall az ember! Nagyon örülök - áradozott a lányka. - Jólesik jól hallani ismerősökről.

„Aha - gondolta Urosa - azt mondja: ismerősökről.”

Azzal ment is kifelé. A váron kívül, a városban is túl van egy kút. Sokan fordulnak meg annál a kútnál, ott tanyáznak a legtöbben utasemberek is. Ennél a kútnál találkozott két nap múlva Urosa a sógorkájával. Addigra Kund megjárta a Kis-Balaton táját, apja hajlékát. Hat német rabja közül kettőt apjának hagyott, négyet magával hozott. Ezek lesznek immár száznagyságában az ő szolgálói. Fel is fegyverezte őket valamennyire a megmaradt fegyverzsákmányból.

Mikor aztán megérkeztek Veszprém mellé, Urosa megint besompolygott a palotába.

- Hallod-e, Jadviga - suttogott a lánnyal -, Kund elmegy a Tisza vidékére, elfoglalja száznagyságát. Talán soha többé nem jön erre a tájra. Mielőtt elmegy, szeretne beszélgetni veled. Gyere ki holnap délután a város melletti kútra, amikor a nap lefelé hajlik.

Szabódott a lány, amint illik. De aztán beleegyezett. Utóvégre nem titkos hely az a kút, sokan járnak oda vízért.

Urosa várta Jadvigát a kútnál. Kund távolabb állt. Csodálkozva látta, hogy a lány nemcsak csinosan öltözött a találkozóra, de kis subáját is a nyakába kerítette. Pedig augusztus volt, melegség.

Miután Jadviga és Urosa köszöntötték egymást, szégyenlősen Kund is előkerült. Hiszen úgy kell tenniök, mintha csak véletlenül találkoztak volna - ez az illendőség.

Azután beszélgetni kezdtek. Arról, hogy szép az idő, jó lesz a termés, és hogy milyen egészségben vannak. Eközben elindultak a kúttól. Jadviga kezében cserépkorsó, hiszen kútra ment... Ez a korsó is addig járt a kútra, míg el nem tört.

A kúttól kétszáz lépésnyire tört el.

Ott várakozott Kund négy szolgája, felnyergelt lovakkal. Jó, ha ilyenkor fegyverrel jár az ember, mert nem tudhatja, mi végre jut.

Kund is felült lovára, Jadviga búcsúzkodik.

- Sose búcsúzkodjunk, húgám - mondta erre Kund. De olyan vörös lett a képe, mint a rák. - Gyere inkább velem!

Többet nem szólt. Lehajolt a nyergéből, és fölkapta a lányt. Urosa még segített is neki. Azzal megsarkantyúzta lovát, és elnyargalt. Szolgái utána. Urosa is lóra kapott, és követte őket.

Jadviga sikoltozott. A korsót elejtette. Szabadon maradt két kezével belekapott Kund hajába, össze is karmolta a képét, mikor a legény maga mellé ültette a nyeregbe.

De hát hiába: az erőszaknak engedni kell. A kúttól nem jött segítség. Jobb, ha az ember nem ártja magát az ilyenbe, mert rosszul járhat.

Az úton nem álltak meg, csak éjszaka. Jadviga előbb sírt, aztán már nem is sírt. Kund gyönyörűséggel gondolt arra, hogy ez a lány immár az ő felesége. Csak azt furcsállotta, hogy olyan gömbölyű: mennyi ruha van rajta! Fehérvárra érkeztek, hogy megszálljanak Urosa hajlékában. Mielőtt odaérkeztek volna, ahol Piros fogadja majd új sógorasszonyát, Kund békíteni akarta az új menyecskét.

- Ne haragudj, galambom, hogy megijesztettelek - mondotta. - Bizonyára nem vártad ezt tőlem...

- Mondtam már neked, hogy ostoba vagy - nevetett a szemébe Jadviga -, ha nem vártam volna, nem veszem egymásra minden ruhámat. Hiszen azért hoztam el én még a subámat is!

Harsogó trombitaszóval, harangzúgás közepette vonult be Béla herceg Fehérvárra. Követték tisztjei, vitézei. Endre király az egyház előtt várta, összeölelkeztek, úgy vonultak be testvéri szeretettel a templomba.

Nagy hálaadást tartottak.

Kund is ott állott az ünneplő sokadalomban. Az oltár közelében, ahol a két úr ült mennyezetes trónon. Kapkodta a fejét a sok látnivalóra, a ragyogó gyertyafényben, a harsogó énekszó közepette. Mellette állt Jadviga, aki már sok effélét látott. Megrángatta köntösét.

- Ne bámészkodj! Tégy úgy, mintha világeletemben udvarban éltél volna. Te is csak olyan ember vagy, mint az urak...

Benedek érsek kihirdette az összegyűlték előtt a német császárral való békekötést. Meg hogy a császár leányát eljegyezték a gyermek királyfival, Salamonnal.

Sokan zúgolódtak ezért: már megint német királynét hoznak az országba, vele jön az egész pereputtya, s azok mind birtokot kapnak; erőt nyernek, hogy a császárt támogassák, ha megint a magyar ellen törne! De hát az urak határoztak - hallgatni kell.

Kund hallotta, amint Ernye ispán, a tisztos öreg, odasúgta a fekete Vidnek:

- Meglásd, hasonlós lesz ebből király és herceg között.

Vid csak gúnyosan mosolygott erre.

De Kundnak most nem volt ideje, hogy gondolkodjék az urak dolgáról. A kiáltók ispánja előszólította azokat, akiket a király meg a herceg tisztekké tettek. Letérdeltették őket, és az érsek előmondotta nekik az esküt, amit le kellett tenniök: hogy a gonoszokat üldözik, az árulókat kiadják, igazan ítélnék, az urukhoz hívek lesznek.

Azután sorra járult ki-ki a maga ura elé, kezet adott a fogadalom megpecsételésére, kezet is csókoltak. Kund is a többiek sorában.

Majd Béla herceg felállt, és beszélt híveihez.

- Nehéz, nagy munkát végeztünk - mondotta. - Másfélszáz év óta lakunk ezen a földön. Azóta a nyugati szomszéd nem szűnt meg áskálódni ellenünk. Újra és újra fegyvert hoz ránk, hogy igát vessen nyakunkba, elvegye termésünket, adónkat, parancsoljon fegyverünkkel, vérünkkel. Hatalma alá hajtotta a cseheket, poroszokat, adófizetésre kényszerítette a lengyeleket, kinyújtotta kezét az oroszok ellen is. Mi nem hódoltunk meg hatalmának. Visszavertük támadását öt év előtt is, most is.

Köszönöm, hogy híven harcoltatok, magyarok. Köszönöm az orosz és a lengyel testvéreknek is, akik segítségünkre kivonták fegyverüket. Együtt kell állnunk mindenkoron a nyugati hódítók ellen, akik szolgaságba akarják taszítani népeinket. Mi nem nyugszunk; jöjjön a hódító bár újra és újra: megvédjük mindenkor országunkat!

17.

Elmúlt az ünnep, el a lakomák. Kund harmadnapra is Fehérvár utcáin ógyelgett, kereste Vojteket - sógorát -, hogy megalkudjék vele a húga díjáról, akit elrabolt magának feleségül. Mert a leányrablásért fizetni kell. Így kívánja a törvény, de az illendőség is.

A száznagyot azonban sehol sem látta.

Másvalakivel találkozott. El is pirult, amikor útjába került. Az utcai nép illedelmesen köszöntötte a főembert, amint szürke lován arra kocogott. Hirtelenében Kund sem tehetett egyebet, levette süvegét. Miklós püspök volt, mögötte, ugyancsak lovon, most is két fekete kámzsás szerzetes.

De a püspök már meglátta. Csak akkor volt gyöngye a szeme, amikor betűt nézett, különben még jól szolgált.

- No, nézd csak, nézd csak! - kiáltotta mosolyogva. - Kit látnak szemeim? Az én fiatal barátomat... izé... hogy is hívnak?

Hiába igazította vissza süvegét Kund gyorsan a fejére - pedig jól a homlokába is húzta köszönés után -, az öregúr megismerte.

- Hozzád szólok, fiam, hozzád - bökött száraz, hosszú ujjával Kund felé. - Ne bújj el mások háta mögé. Szép dolog a szerénység, Isten majd megjutalmaz érte. De nincsen semmi szégyellnivalód. Szándékod tisztességes... Mi is a neved?

Kund mi mást tehetett, előlépett és meghajolt. Egyik lába mégis futásnak állott.

- Az enyém?... Már hogy az enyém?

- A tied hát, nem is a német császáré!

- Az enyém Kund, Zotmund fia.

- Nézd csak, nézd! Te vagy az a híres? Hiszen akkor te fúrtad meg a német hajókat. Nagy vitéz vagy az emberek között. Bizonytalán dicséretesen fogsz vitézkedni az úr seregében is. Mert hát nemde, veled beszélgettem Veszprémnél, amikor a pápa úrhoz indultam követségbe?

- Velem.

- Hála legyen istennek, hogy nem estél el a háborúban. Végre egy igazi derék magyar, aki pap akar lenni... No, gyere velem, elrendezem a dolgot, hamarosan papot csinállok belőled.

- Belőlem ugyan nem. - Kund indulni akart.

- Aztán miért nem, te kölyök?

- Mert már feleséget vettem magamnak, vitéz leszek.

- No, né! - hökkent meg a püspök. Megütődve nézett Kundra. Aztán elkezdett kacagni, hogy csak úgy remegett hosszú, fehér szakállá. - Hát ilyen hamar kivetted szívedből azt a leányzó, aki miatt szóltál velem?

- Azt éppen nem. Mert az a feleségem.

Miklós püspök gondolkodott, de ravaszul pislogó szeme mutatta, hogy nem haragszik.

- Nekem megígérted... Ígéretedet megszegted, ezért vezekelned kell. Két vezeklést szabok rád.

- És mi légyen az?

- Egy fiadat majd add ezekhez a tisztelendő atyákhoz nevelőbe - mutatott a mögötte álló szerzetesekre. - De korán, hogy idejében megfaragják, mielőtt még az is feleséget vesz magának, akár az apja - tette hozzá nevetve.

Nevetett az utcai nép is. Kund is mosolygott. Miklós püspök már nyújtotta elébe a tenyerét, mit volt mit tenni, hát kezet adott rá. A püspök nem engedte el a kezét, úgy folytatta:

- Másik vezeklésed az legyen, hogy most elkísérsz engem, ahová megyek. A király úr hívat, vele megyünk oda, ahová ezek a szentatyák cipelnek minket. Az úton aztán vigyázz minden jószágomra, hogy valaminek lába ne keljen.

Kund nekibátorodott.

- Egy dolgomat mégis elrendezhetnéd, atyám - mondotta. Nagyot nyelt, aztán kibökte: - Eskess össze a feleséggemmel.

Miklós jókedvűen bólintott.

- Majd az úton ezt is elrendezzük...

Veszprém felől, Zala felől, ellentétes két irányból hosszú-hosszú sorokban csikorogtak tömör fakerekeken a szekerek. Húzták bivalyok, vonták ökrök. Kísérték félmeztelen emberek, nagyokat durrantva hosszú ostorukkal. Bőr mellvértes, sisakos katonák lovagoltak itt-ott a szekérsorok mellett, vigyázták, hogy kár ne essék. A két vármegye ispánjai szállították a királynak az őt megillető adót: gabonát a szekeren, mögötte lábon a nagyobb és apróbb marhákat, mindazt, amit egy év alatt szedtek be a néptől. Most ezen a tájon szállásol az udvar, az ispánok számot adnak esztendei sáfárkodásukról, és beszolgáltatják az adó kétharmadát a palotaispánnak, a tárnokmesternek. Egyharmad az ispánt illeti meg. Kétharmadot felél a király és udvara. A tárnok róvíi fapálcákra róják a jövedelmet, egybevetik a régebbi évek rovásával: ha több, dicséret jár a jól sáfárkodó ispánnak, ha kevesebb, számon kérik a mulasztását...

Zalából, Veszprémből egyaránt a tihanyi félsziget felé gördülnek a szekerek, ballagnak a marhák.

Endre király fent állt a Balaton tavába nyúló tihanyi félsziget végén, a sziklás magaslaton. Két kézzel támaszkodott keresztmarkolatú, széles pallosára, és mozdulatlanul nézett maga elé. Arca sápadt, tartása fáradt. Pedig még kora reggel van. A napfény vidáman csillog a Balaton vizének apró, halvány fodrain. Minden friss; az ég is derűs, csak néhány apró báránnyelű úszik rajta messze, messze, túl a lapos somogyi parton, amely mögött lehajlik szürkés-kék boltozata, alacsony dombok zöld foltjai közt.

A király mögött most cipeli el a rögtönzött oltárt néhány szerzetes. Az imént ért véget az ünnepi mise. Még csapkodják a füstölőben a tömjént, hogy elaludják parazsa. Az oltári csengő megcsendült, amint egy parasztyerek viszi a szerzetesek mögött, le a magaslat hátsó lejtőjén.

Kissé hátrább, a király mögött négy püspök állt egymás mellett: Benedek érsek, Mór, Miklós meg Kelemen; ez utóbbit Kund most látta először. Mind sarkig érő köntösben, fehér karingben, vállukról piros stóla fityeg alá, fejükön az alacsony, hegyes süveg. Miklós mögött áll Kund, a többiekhez is közel a kísérik. Azután körül kisebb-nagyobb csoportokban a király főemberei, vitézei; mindenki ünneplőn, díszes öltözetben, kifényesített páncélban. Nézik, várják, mi lesz itt.

- A király úr megígérte, hogy ma adózik istennek a németeken vett győzelemért - mondotta Benedek érsek, és a három püspök összekulcsolt kézzel, ájtatos arccal bólogott.

A háttérből most gyors léptekkel sietett előre két fekete ruhás szerzetes. Fejük a kámzsa alatt alázatosan lehajtva. Ruhájuk széles ujjában kezük összetéve. Fatalpú sarujuk kattog a földön. Az egyik, Lázár apát, a királyhoz lépett. Halkan kezdte beszédét, de aztán magasabbra emelte hangját, kezét is kihúzta köntöse ujjából, és oly hévvel mutatott körül, hogy a kámzsa hátra-csúszott fejről. Meglátszott kopasz koponyáján a nagy pilis, amely miatt csak két füle közt, a tarkónál húzódott egészen keskeny kis hajcsík.

- Mindez a félsziget, amit körülvesz a tó, egészen addig a mélyedésig, amelyet amott hátrább, emberi kezek munkája készített a hajdani időkben - mutatta Lázár apát -, és minden, ami ezen belül van, a halászó- és nádvágóhelyekkel együtt: hozzánk tartozzanak! A szőlők nem... De a cserjések is, túl ezen a dombon, klostromunké legyenek... A félsziget mögött a királyi rétek is, egészen a legközelebbi faluig.

Keze most kivágódott a tó felé, és a távolban különböző pontokat jelölt meg:

- Amott van Oroszkő, az is egyházunkhoz tartozzék. A tó felett a Sió patak foka, ahol a népek gyakran hidason járnak át, kisebb víznél azonban csak átgázolnak, szintén a mienk legyen. Kapcsold hozzánk a Holovágny nevezetű helyet is a tó mellett. Felesen maradjon a népé, de fele az egyházat illesse...

A király nem szólt semmit, csak félrenézett, nem arra, ahol az apát állt, mintha mondaná: eleget értettem, abba is hagyhatjuk. De Lázár nem hagyta abba:

- Tartozzék hozzánk a Kerthelynek nevezett kaszálónak alkalmas terület is meg a Kakszarma nevű hely...

A király hátraszólt:

- Miklós püspök, jer elő! Hallottad, amit a tisztelendő apát beszélt?

- Hallottam.

- Hát akkor foglald írásba, szép levélbe ezt az adományt, amellyel e helyen, Tihanyban apátságot alapítunk Szűz Mária és Szent Ányos hitvalló tiszteletére, a magam lelki üdvösségéért, no meg a feleségem, fiaim, leányaim is üdvözljenek és minden élő vagy megholt atyafiságom. Mindnyájuk üdvözléséért.

Miklós felsóhajtott.

- Uram, király! Írja meg inkább az alapítólevelet a tisztelendő Lázár apát az ő tudós nyájával. Jobban tudnak ők írni, mint én, meg jobban is tudják, mit akarnak.

Lázár eközben oldalvást izgatottan tanakodott kísérőjével. Kund világosan hallotta, amint a király ezt felelte az öreg püspöknek:

- Éppen azért, mert ők jobban tudják, mit akarnak, írd meg te az alapítólevelet, mert ha rájuk bízók, belefoglalnák az adományba fele királtságomat.

Lázár most visszatért és folytatta:

- Ugyanezen egyházhoz legyenek csatolva Székvejsze, Potvejsze meg Lápa, ahol a dombok és mezők vannak, aztán egy falu, Gamás...

A király megfordult, és lassú léptekkel elindult hátrafelé, amerre a domb mögött sátrai állottak. Lázár ment utána.

- A Gyisznó nevű hely is... Aztán Martos... Van még egy Fadd nevű falu is...

A király meggyorsította lépteit, de a barát nem maradt el mögötte. Lihegve hadarta:

- Uram, király! A somogyi vásár és a tolnai rév vámjának harmadát is...

- Híveim - szólt a király kíséreihez -, bizonyára elkészült már a lakoma, jól fog esni az isten nevében kezdett szép napon!

Mind köréje csoportosultak, és vele tartottak. Lázár apát mögöttük maradt, de még egyre beszélt:

- Hát étünk, italunk, ruházatunk elkészítése! Hány csikót, tehenet, kecskét adsz évenként? Hány szántóvetőt, vincellért, halászt, lovászt, pásztort, kondást, inast, juhászt, kanászt... méhészt, szakácsot, kovácsot, molnárt, ruhamosót, kőfaragót? - Az apát összecsapta a kezét a feje fölé, és az ég felé fordított szemmel rebegte: - Minderről még nem is beszéltünk!

Kund, mint legkisebb a jelenlevők közt, hátramaradt utolsónak. Látta Miklós püspököt, amint ott állt magába roskadva, és csak halkan rebesgette:

- És mindezt nekem kell írásba foglalnom...

Mire Kund leért a király táborába, ott már lakomához is ültek. Kondérokkal futkostak a szolgák, és ahol néhány főember vagy udvarbeli összecsoportosult, letették a kondért a pázsitra, aztán futott vissza a főzőhelyre másikért. Fortyogó nagy üstökből kanalzták a szakácsok a kondérokba a levet, vagdalt húsdarabokkal. A csoport, amelyik megkapta kondérját, köré telepedett a földre, ki-ki elővette kését, kanalát. Csak a király és a püspök ültek asztalnál. Kund körülszemlélődött, hová telepedjék, melyik kondér mellé. A nagy zsvajgásban hirtelenben nem látott ismerőst. Mások nyomában ellépkedett hát arrafelé, ahol a nyársakat forgatták. Máglya fölött egész ökör sült, négy szolga forgatta a hatalmas nyársat. Kisebb tüzek felett kisebb nyársakon borjak, juhok pirultak. Vétek, mennyi zsír csöpög el hiába a tűzbe! Kund tőle telhetően mentette a kárt, csizmaszárából elővette kését, és az ökörhöz lépett. A nyársforgatók megálltak, a vitéz jókora szeletet kanyarított le magának az ökör combjából, majd lassan visszafelé indult, jóízűen harapdálva a húsdarabot, késével faragta az inas részt. Már éppen le akart telepedni a rét szélén, amikor torkán akadt a falat. Kuc, kuc! - köhögött, aztán sikerült lenyelnie. Nagyon meglepődött, mert ismerőst pillantott meg. A közelben, az egyik bogrács mellett Vojtek ült, Jadviga bátyja. Itt volt a nagy pillanat, a találkozás, amikor számot kell adni a lányrablásról. Tudta Kund, hogy illik, a rokonság ilyenkor tudomásul veszi a történeteket. Görbe pillantás, mogorva szó azonban eshet, a lány díját is magasra szabhatják, s akkor mi lesz?!

Vojtek is meglátta Kundot. Letette kanalát a fűre. Kund a maradék húst egy leskelve ott keringő kutyának dobta, és visszadugta csizmájába a kést. A kutya elrohant, lefeküdt egy bokor alá, és két mellső lábával szorítva zsákmányát, marcangolni kezdte, közben fel-felnézett, dühösen morgott: eszébe ne jusson valakinek elvenni tőle.

Kund köszönésképpen meghajtotta a fejét, és feszülten várta, mit szól Vojtek. Övé a szó, ő az idősebb, a rangosabb.

Csodálatosan egyszerűen és gyorsan történt minden. Vojtek mosolyogva közeledett, kezét nyújtott, aztán hátba vágta Kundot.

- Mindent hallottam. Jól van, ahogy van. - Aztán megölelgette.

- És... és... - próbált szólni a fiatal vitéz.

Vojtek nevetett.

- Mondom, jól van minden. Tőled nem kell vőpénz, úgyis adósod vagyok.

És mikor Kund még mindig zavartan kereste a szavakat, hozzátette:

- Meg aztán örülök is, hogy a húgom közel marad hozzám.

- Közel? Hogyan? Mi Patakra megyünk...

- Éppen azért. Hiszen én vagyok az új pataki ispán... Most azonban már üljük meg a lakodalmat is!

A lakodalom dolgában kereste fel másnap Kund Miklós püspököt. Gondolkodó arccal ült sátrában az öregúr. A sátor elejének mindkét lapja felhajtva, hogy frissen járja belsejét a levegő. Miklóson még nincs püspöki öltözet, egy ingre vetkőzve ül ott. Térdén íróasztal, rajta nagy pergamen, időnként arra pöcögtetett ecsettel apró, fekete ákombákomokat nagy lassan. Mellette fatönkön fatáblába kötött, nyitott könyv feküdt, minduntalan ebbe nézett. Néha letette az írószerszámot, gondterhelt homlokkal forgatta a könyv lapjait. Ez volt az a bizonyos formuláré, amiről Veszprémnél beszélt, az iratminta-gyűjtemény, ebből merítette minden fogalmazó tudományát.

- No, mi kell? - förmedt Kundra, mikor ez megállt előtte, és kezében zavartan szorongatta sisakját. Soha Kund még ilyen mogorvának nem tapasztalta.

- Püspök uram, azért jöttem, mert megígérted, hogy összeadsz itten a feleségemmel.

- Megígérted? - Miklós már régen elfelejtkezett erről. Gyorsan hozzátette: - Igen, persze hogy megígérted. Hát aztán?

- Most volna ideje, hogy megtartsuk a lakodalmat.

- Ejnye, ejnye, hát nem tudsz máskor jönni! Ne abajgass most, amikor azt sem tudom, hol áll a fejem! Nem látod, hogy írok? Alapítólevelet ennek a tihanyi apátságnak... Gyere jobbkor.

Kund elődalgott, és beszámolt Vojteknek, hogy s mint járt. Márpedig a püspököt el nem mellőzhetik, nagy tisztesség ez, különben is megígérte, hogy ő tartja az esküvőt. Másnap hát újra elment hozzá. Most már a sátor közelébe se merészkedett. Tanúkat hallgatott a püspök, mik a határai a birtokoknak, amelyeket eladományozott a király. Két parasztembert faggatott éppen.

- Hogyan jelöljék ki a király szolgái a réteket, erdőket, szántókat? Mondjátok még egyszer, de lassan: Kezdődnek az ekli révnél...

- Fedőig... Tetrefőig, onnan Ároktőig, amonnan meg Bagát mezejéig... Ott az erdőben egy kis halastó is van...

- Ne siess, várj, amíg leírom. Mondd csak még egyszer... Aztán el ne menjetek innen előlem!

Kund leült a földre, és várt. Bizony dél is lett, mire Miklós püspök körülírta az ekli révnél kezdődő birtok határait. És közben vastag verejtékcseppek hullottak homlokáról. Addigra már ott várakoztak más tanúk is, akiket nyargaló lovasok hoztak be mindenfelől, az eladományozott területről. Hát bizony itt hiába várna Kund akár napestig is.

Az új jövevények egymás közt tanakodtak.

- Hol is vannak a mezsgyéi Holovágynak? A Törk-tőig, onnan Szakadatig...

- Aztán a nagy árok fordulójáig - folytatta egy másik -, aztán Ségig, majd Őrsig, tovább vissza a tőig...

Míg ezek így tanakodtak egymás közt, és készültek a püspök elé, egy ősz varkocsú öregember állt Kund elé. Remegő hangon kérdezte:

- Mi lesz velünk, vitéz? Fiatalkoromban adóztunk a királynak... aztán már tizedet is szedtek rajtunk az egyháznak. De szabad emberek voltunk. Most hát szolgák leszünk? - Öklével könnyet morzsolta el az arcán.

Kund most sejtette csak meg, mi történik itt. Összeszorult a szíve, hátha maholnap a király eladományozza apját, testvéreit, faluját is valami papoknak vagy uraknak!... Eddig szegény szabad emberek voltak, azután koldus szolgák lesznek?!

- Én bizony nem tudom, öregapám - mondotta -, kérdezd okosabbaktól.

Szomorúan bandukolt el, és két napig Miklós püspök sátra felé se mert nézni. Harmadnap ismét arra kémlelődött. Egész tábor volt már a sátor körül a mindenfelől összeszaladt tanúkból. Annyi birtokot kértek a királytól a barátok, seregnyi tanú kellett, hogy esküvel kivallják határait. Azok sem mehettek el mind, akik végeztek, minden faluból a legtekintélyesebbnek vissza kellett maradnia, hogy majd kézjegyével bizonytságot tegyen az okiraton. Na, ezek soká várhatnak, mire készen lesz.

Most azonban a püspök nem a tanúkat vallatta, eskette, Lázár apáttal vitatkozott.

- Ezt is mondta az úr?

- Én mondtam - felelte az apát -, a király hallgatott. Régi regula: a hallgatás beleegyezést jelent.

- Száznegyven háznépnyi szolga! Ebből hatvanháznyi legyen csak szántóvető, a többi mindenféle foglalatosságú pedig nyolcvan. Köztük sokfajta kézműves. Nem kis dolog ez!

- Írd be, püspök atyám, nyugodtan. Nekünk adja a király.

- Előbb meg kell beszélnem vele...

- Ezenközben rossz emberek elfordíthatják tőlünk szívét és bőkezűségét. Lelkedre vennéd-e? Nemde, többet ér a királynak a szerzetesek nyájától a buzgó imádság, mint pár hitvány szolga?! Gondold meg, a király szerencséjéért imádkozik egy tisztelendő testvérünk, és eközben arra kell gondolnia, hogy nincs, aki szénát vessen a tehenek elé. Evilági gond eltéríti figyelmét, és imádsága nem elég buzgó, nem száll fel a mennybeli úrhoz, és a királynak nem lesz szerencséje. Látod! Egyébként fáradságodért hálásak leszünk, nagyon hálásak, meghiggyed! Írjad csak!

Miklós sóhajtott, felpillantott, és meglátta a sátra előtt ügyelgő Kundot.

- Most nem érek rá - mondta hirtelen. - Emitt egy ifjú vitéz, akinek már régen megígértem, hogy összeesketem a feleségével. Hahó, fiam, gyere ide!

Megértette az apát, hogy a püspök kegyelemben elbocsátotta. Savanyú arccal meghajolt és ment. Kund alig hitt a fülének, hogy a hívás neki szól. Miklós püspök éveket öregedett az elmúlt napok alatt, megsápadt, megráncosodott. Panaszkodott is Kundnak:

- Se vége, se hossza az irkafirkának!

- Nehéz dolog lehet - sóhajtott Kund is.

- Nem is győzöm. Azt hiszed, segít az a drága pénzen vett formuláré? Dehogyan segít. Akármilyen nagy súlyú dokumentum is ez a levél, a szent és oszthatatlan Háromság és Endre, a pannonoknak győzetlen királya nevében, én bizony ebbe is nem deákul, de magyarul írom be a mezsgyéket, utakat, helyeket, tájakat. Mit fog szólni hozzá a pápa követe, ha egyszer eljön, és megvizsgálja az egyház javait, nem tudom... De most három napra félrerúgok minden gondot. Tartsuk meg a lakodalmat.

Szaladt Kund a hírrel Vojtekhez, Vojtek meg Zács palotaispánhoz, aki a király nevében vállalta Kund násznagyságát. Nemcsak tisztesség ez, de hasznos is, mert a király költségén lesz a lakodalom, és násznép az egész udvar. Zács jelentette a királynak. A király sápadt, fáradt arcán mosoly suhant át.

- Helyes, legyen lakodalom. Talán még magam is megforgatom a menyasszonyt.

Sátrában volt azonban Vid ispán is, a rókaelkű tanácsadó.

- Mit mondtál? - kérdezte a palotaispántól. - Miklós püspök végzi az esketést? Ő is lakodalmazni akar? Hát már megírta azt az alapítólevelet? A barátok napról napra reáfutnak az úrra, és rágják a lelkét. Mindig valami új jut eszükbe... Azt mondom, előbb üssünk pecsétet a levélre, aztán lakodalmazzunk.

A király rábólintott, hogy úgy legyen. Zács megmondta Vojteknek, Vojtek Kundnak, ez meg búsán meg vitte a hírt Miklós püspöknek. Az ugyancsak csóválta ősz fejét.

- Sírba visznek engem ezzel az alapítólevéllel, meglátod. Elviseltem vitézi fiatalságomat, a házasság állapotot, özvegyiséget, háborúkat, követjárásokat, hatvan esztendő se nyomta le a vállamat, de ezzel az írással előlnek.

És nagy szomorúan visszatért munkájához. Együtt volt megint az udvar, de ott nyüzsgött mindenki más is, aki csak bírta a lábát Tihany környékén. A király ünnepélyes arccal állt az asztalnál, az asztalon végre készen az apátság alapítólevele. Lázár apát képe elégedett, látszik, hogy kámzsája bő ujjában dörzsöli a kezét.

Sorra lépnek az asztalhoz Benedek érsek, Mór és Kelemen püspök: aláírják nevüket. Majd Lázár apát, végül Miklós püspök. Aztán odaszólják Zács palotaispánt is: ő keresztjelet rajzol az okiratra. Miklós ernyedten hagyja, hogy Lázár kapja fel az írószerszámot, és a † mellé pingálja: „Zács palotaispán kézjegye”. Zács int Vojteknek: ő is keresztet rajzol.

- Elég - szólt a király, és a maga kezével adta át a pecsétnyomóját Miklósnak. Öt-hat fej hajlott az asztal fölé. Egy szerzetes hátrább kis edényben olvasztotta a pecsétviaszot, most átnyújtotta az edényt Lázárnak, az Miklós keze alá szolgált. A nézők lélegzetüket is visszafojtják, amíg a pecsétet ráhelyezik az iratra.

Aztán sóhaj fut végig a tömegben.

Lázár térdre borult. A király fogta a levelet, és az apát kezébe adta. Kis csoport fekete köntösű szerzetes harsányan és sietősen megzendítette az éneket: Te Deum laudamus, te Dominum confite-é-mur... Mindenki letérdelt.

A himnusz elhangzása után a sokaság bomlott, oszladozott. Lázár apát egyedül maradt az asztalnál.

- Vid ispán!... Ernye ispán!... Nána lovász! - kiáltozott a tömegbe. - A kézjegyeteket! Jertek, a nagyobb nyomatékért...

A királyi pecsét után, biztonság okából, még annyi kézjegyet gyűjtöttek a barátok az alapítólevélre, hogy négy esztendőbe telt, míg bevégezték, és rávezethették a záradékot meg a keltezését:

„Az Egyistenség üdvözítő megtestesülése után a hétszeres ég és az egész mindenség ezerötvenötödik évében.” Feljegyezték azt is, hogy: „Íratott ez a kiváltságlevél boldog emlékezetű Miklós püspök által...”

Szegény Miklós püspököt csakugyan hamarosan sírba vitte a nagy levél megírásának fáradsága!

Most még Miklós püspök megkönnyebbült lélekkel haladt fel a tihanyi félsziget ormára, ahonnan messzire nyílt a kilátás az őszi Balaton bágyadtan csillogó vizeitükre felett. A mai nap örömeire megint ott állt az oltár, kora reggel ott kezdődött az ünnepség. Mezőtlábas parasztyerek várták a püspököt, de fehér karing volt rajta. Nála inaskodik - pár év múlva pap lesz belőle. Aranyhímmzéssel terhes palástot terített az öregúrra. Eközben félrecsúszott fején a hegyes süveg. Miklós megigazította, aztán ősz szakállába mosolyogva, megindult az oltár elé, ahol már Kund várta Jadvigával. Mögöttük csoportosultak a táborból idegyűlt ismerősök, a háborúban szerzett barátok, királyi és hercegi tisztségviselők, Jadviga udvarbeli leánytársai meg a környékbeli földnépe, zsvajogva, tarkán, derűsen, jókedvűen.

A domb mögöl már szállott a sülő pecsenye füstje, és idáig hangzott a csapra verődő hordók oldalán a fakalapácsok fürge kopogása. Kis megye Patak vármegye a Tisza táján, Béla herceg birodalmában, de dús földű, szép. Középpontja a sárospataki vár a Bodrog partján. A lakodalom után oda tért vissza Vojtek, vele Kund és Jadviga. Láta Kund, hogy a kanyargós folyó körül sok a nádas, a mocsár.

Otthonos vidék ez neki, aki a Kis-Balaton tájékához szokott.

A pataki vár erős földsáncokkal védett domb. A víz felé eső sarkán hatalmas torony: alja, egy emelete kő, azon felül fagerendákból van szépen összeróva. Ebben a lakótoronyban székel a megye ispánja, vaskos falak közt, súlyos boltozatok alatt. Kundék is itt laktak. Nem ért fel ez a veszprémi palotával, de Jadviga meglegedett vele.

Elmúlt egy évtized. A németek nem nyughattak. Befönték Endre királyt. Rávetették, koronáztassa királlyá kisfiát, Salamont, hogy az örökölje a trónt, ne Béla herceg. Elidegenítették testvérétől, majd sereget is adtak melléje, hogy kiűzze országából Bélát.

A herceg végső veszedelembé került. Csak lengyel földről kapott segítséget. A Tisza mellett volt a csata. Kund és Vojtek is a herceg oldalán harcolt. A nagy veszedelemben a magyarok, akik Endre király seregében voltak, átállottak Bélához, mert nem akarták fegyverükkel a németek javát szolgálni. Endre elvesztette koronáját, életét.

Ezután Béla lett a király. Miután a harcban Vojtek hősi módon elveszett, az új király próbált hívét, Kundot tette meg pataki ispánná.

Kund és Jadviga hosszú, boldog életet éltek. Sok gyermekük lett, még több unokájuk. *Búvár Kund* nevét följegyezték a krónikák, évszázadok múlva is megénekelték a költők. Késő maradékainak is becsületet szerzett, hogy ősapjuk Búvár Kund volt.

UTÓHANG

Történetünk az 1051. esztendőben játszódik, tizenhárom évvel István, az első magyar király halála után.

Másfél évszázaddal előbb telepedett meg hazánkban a honfoglaló magyarság. Felhagyott a vándorlással, életmódja megváltozott. Az állattenyésztés és mellette a halászat, a vadászat, a gyűjtögetés mindinkább háttérbe szorult, de egyre fontosabb lett élete fenntartásában a földművelés. Elérkezett az ideje, hogy a földműves társadalom megszerveződjék. A feladatot István király hajtotta végre, aki megalkotta a hűbéri rendszerű államot.

Új társadalmi, új gazdasági rend kialakulása nem járhat zökkenők nélkül. István király halála után Péter és Aba Sámuel váltották egymást a trónon. Péter kemény kézzel és idegen segítséggel folytatta a hűbériség szervezését. Aba vissza akarta állítani a régi rendet. Végül Péter a német császár hűbérévé tette Magyarországot. Most már az egész magyarság fölkelt ellene, hogy lerázza a német igát.

Endre, Béla és Levente - három testvér állt a mozgalom élére, István király unokaöccsének, Vazulnak fiai. Árpád nemzetségéből az uralkodó legközelebbi rokonai, trónjának várományosai voltak, de még István életében megvakították apjukat, hogy képtelenné tegyék az uralkodásra, és ekkor nekik is menekülniük kellett az udvari ármányok elől. Endre a kijevei orosz fejedelemtől szerzett becsületet és feleséget, Béla a lengyel udvarban... Hazatértek, felszabadították az országot, és a legidősebb testvér, Endre foglalta el a trónt. Endre és Béla tudták, hogy a fejlődés útján visszafordulni nem lehet: helyreállították István művét. De a német hódító adófizetőjévé nem lettek.

Endre király uralkodásának ötödik évében tehát újra megjelent a nyugati határon a német császár serege. Kitört a harc Magyarország szabadságáért. Béla herceg, a nagy magyar hadvezér állt a védelmi háború élére.

Itt kezdődik történetünk.

Honnan merítettük elbeszélésünk anyagát? A valóságból. E könyv eseményeinek összes fő mozzanatait följegyezte a régi magyar történetírás. (A Pozsonyi Évkönyvek az 1090-es években, Kézai Simon krónikája 1280 táján, Kálti Márk 1355-ben. A megfelelő helyen használtuk a Tihanyi Alapítólevél szövegét.) De hogyan éltek a régiek a földműves életmód kezdetén? Erre is feleletet ad a történelem- és néprajztudomány. Mindezeket tanulmányozva jelenítettük meg ezt a hajdani történetet, és

megírtuk az 1951. esztendőben, az itt elmondott honvédő háború 900. évfordulóján.